

William Shakespeare
KRÁL LEAR
Tragédie v pěti jednáních
Přeložil J. V. Sládek

Osoby.

Lear, král britanský.
Král francouzský.
Vévoda burgundský.
Vévoda cornwallský.
Vévoda albanský.
Hrabě Kent.
Hrabě Gloster.
Edgar, syn Glostrův.
Edmund, levoboček Glostrův.
Curan, dvořenín.
Stařec, nájemce Glostrův.
Lékař.
Šásek.
Oswald, Gonerilin správce domu.
Setník v službách Edmundových.
Šlechtic z družiny Cordeliiny.
Hlasatel.
Služebníci Cornwalllovi.
Goneril, >
Regan, >
Cordelie, > dcery Learovy.
Rytíři z Learovy družiny, **setníci**, **poslové**, **vojáci** a **komonstvo**.

Dějiště: Británie.

JEDNÁNÍ PRVNÍ
SCÉNA PRVNÍ

Palác krále Leara.

Vystoupí Kent, Gloster a Edmund.

Kent. Myslíval jsem, že král jest více nakloněn vévodě albánskému než cornwallskému.

Gloster. Tak se nám vždycky zdálo; ale teď při dělení království se nejeví, kterého z vévod cení výše, neboť rovnosti¹<TRN>¹ Cam. equalities, F qualities. Smysl: podíly jsou tak rovnoměrně vyváženy. Moiety (Sl.: polovice) zde i jinde u Sh. značí povšechně část.</TRN> jsou tak zváženy, že volba nejbedlivější nemůže dáti přednost jedné polovici před druhou.

Kent. Není to váš syn, mylorde?

Gloster. Jeho vychování, pane, připadlo mi za úkol.²<TRN>² Orig. at my charge – na můj náklad.</TRN> Tolik jsem se nazardíval uznati jej za svého, že nyní jsem již proti tomu obrněn.

Kent. Nerozumím vám.

Gloster. Ó pane, matka toho mladíka mi porozuměla; načež okulatěla v bocích a slovem, pane, dostala synka do kolébky dříve než manžela na lože. Tušíte chybu?³<TRN>³ Orig. Do you smell a fault? Lovecký výraz o ztracené stopě. Fault může zároveň znamenat neplechu. Tedy dosl.: Větříte neplechu? Čel.: Přicházíte již poklésku na stopu?</TRN>

Kent. Nemohu si přát, aby se byla nestala, když výsledek jest tak švarný.

Gloster. Však mám, pane, syna z lože manželského, as o rok staršího než ten, ale proto mi o nic dražšího. Sic přišel tento čtverák trochu všetečně na svět, dříve než pro něho vzkázáno,

ale matku měl hezkou; šlo to vesele při jeho tvoření a levoboček⁴<TRN>⁴ Orig. whoreson odpovídá pol. a rus. sukin syn, dareba. Kitt. se domnívá, že Edmund neslyší lehkovážné vtipkování otcovo o matce. Sl. přidal pomlčku; snad si též představoval, že Edmund stojí opodál. Slyší ovšem, že ho chce Gloster znovu poslat za hranice. Divadelní úpravy, které vynechávají tuto část první scény až po vystoupení Learovo, pomíjejí tím dvojí možnou motivaci Edmundovy nenávisti k otci.</TRN> musí být uznán za vlastního. – Znáš toho vzácného pána, Edmundě?

Edmund. Nikoliv, mylordě.

Gloster. Mylord z Kentu; napříště ho měj v paměti jako mého ctného přítele.

Edmund. Jsem k službám Vaší Urozenosti.

Kent. Již teď vás miluji⁵<TRN>⁵ Orig. I must love you. Smysl asi: musím vás pěstovat.</TRN> a přeji si poznati vás blíže.

Edmund. Vynasnažím se, pane, abych toho zasloužil.

Gloster. Devět let byl za hranicemi a půjde opět do světa. – Král přichází.

Tuš. – Vystoupí Dvořan nesoucí zlatý vínek, Král Lear, Vévoda cornwallský, Vévoda albanský, Goneril, Regan, Cordelie a komonstvo.

Lear. Sem, Glostre, uveď pány z Francie a z Burgundu.

Gloster. Můj králi, stane se.

Odejdou Gloster a Edmund.

Lear. My zatím objevíme skrytější své záměry.⁶<TRN>⁶ Orig. darker purpose. Mínil zásady, podle kterých si usmyslil rozdělití říši.</TRN> – Tu mapu dejte sem.

Nuž vězte, že jsme rozdělili v tré

svou říši; a že pevný úmysl

náš jest všech starostí a námahy

své stáří pozbavit a uložit

je mladším silám, bychom bez břemen

se mohli zvolna k smrti ubírat.⁷<TRN>⁷ Orig. crawl – dosl. plazit se.</TRN>

Náš synu z Cornwallu a vy, též

neméně drahý synu z Albany,

my pevnou vůli máme prohlásit

v tu chvíli věno každé ze svých dcer,

by příštím sporům předešlo se teď. –

Dvě knížat, Francie a Burgundsko,

o lásku k naší dceři nejmladší

dvě soků vznešených, již delší dobu

zde u nás mešká dvornou návštěvou;

a tady mají dostat odpověď. –

Mé dcery, řekněte, když nyní chcem

se vlády zbavit, země držení

a říšských starostí, která že z vás

k nám nejvíc lásky má, by největší

se štědrost naše obrátila tam,

kde volá příroda i zásluha.

Nuž, Goneril, ty prvorozená,

mluv první.

Goneril. Pane, víc vás miluji, než slovo může pojmout; vroucněji než zrak a prostor, volnost; nade vše, co může vzácným slout a bohatým;

jak život s vděkem, zdravím, krásou, ctí,
jak jenom dítě milovalo kdy
a otec dítětem byl milován;
tož láskou, která chudým činí dech
a mluvu neschopnu; tak, nad vše to
a nad pomyslení vás miluji.

Cordelie (*stranou*). Cordelii co zbývá? – Milovat
a mlčet.

Lear. Těchto krajů veškerých
od čáry té až k té, na stinné hvozdy
a nivy bohatých, s valnými proudy
a lučinami široširými
tě paní činíme. Tvých potomků
i Albanových buďtež na věky. –
Co naše druhá dcera, drahá Regan,
choť Cornwallova, nám řekne? Mluv.

Regan. Jsem z téhož kovu jako sestra má
a podle její ceny vážím se.
V mém věrném srdci nacházím, že vyřkla
mé vlastní lásky samu podstatu;
však nevystihuje mne v tom, že zovu
se nepřítelkou jiných slastí všech,
jež nejvzácnější okruh smyslů⁸<TRN>⁸ Orig. the most precious square of
sense – nejvyšší míra citu. Square je pův. tesařská
úhelnice.</TRN> chová;
a shledávám se býti blaženou
jen v lásce k Vaší drahé Výsosti.

Cordelie (*stranou*). Jaks tedy chudá ty, Cordelie!
A přec ne tak; neb jistě vím, že jest
má láska těžší mého jazyka.

Lear. Tož tobě a tvým dětem na věky
buď za dědictví naší krásné říše
zde druhá tato valná třetina;
nic menší v ceně, kráse, prostranství
té, kterou obdržela Goneril. –
Teď, naše radosti – ač poslední,
ne nejskrovnější⁹<TRN>⁹ Cam. the last, not least. F: our last and
least – naše poslední a nejmenší. Vydavatelé dávají přednost
Q patrně vzhledem k podobnému místu v JC III, 1. Často se
cituje.</TRN> –, jejíž mladé lásky
francouzská réva s mlékem burgundským
se snaží dobýt, co řekneš ty,
bys vzala bohatější třetinu
než tvoje sestry? – Mluv.

Cordelie. Nic, pane můj.

Lear. Nic!

Cordelie. Nic.

Lear. Nic nemůž pojit z ničeho.¹⁰<TRN>¹⁰ Srov. známé axioma ex nihilo
nihil fit – dosl. z ničeho vzejde nic.</TRN> – Mluv znovu!

Cornelie. Mně neblahé – že srdce pozvednout
mi nelze do mých úst! – Já miluji
Váš Majestát dle povinnosti své,¹¹<TRN>¹¹ Orig. according to my bond.
Bond je dosl. svazek, tj. přirozená láska dítěte k otci,
podle biblického Desatera povinná úcta dětí k rodičům. Tyl

překládá:

O nešťastná, že srdce nemohu
až na rty pozdvihnout! Jáť Vaši Jasnost
jak slušno miluji, nic víc, neb miň.</TRN>
nic více ani méně.

Lear. Jakže? Jak?

Cordelie! – Svá slova naprav trochu,
sic mohlo by to zmařit štěstí tvé.

Cordelie. Můj dobrý pane, život jste mi dal

a vychoval a miloval jste mne;
ta dobrodiní, jak se přísluší,
vám splácím, poslouchám vás, miluji
a nanejvýše ctím. Nač sestry mé
své mají manžely, když říkají,
že milují jen vás? Až já se vdám,¹²<TRN>¹² Sl. vynechal haply – náhodou.
Tedy: vdám-li se. Je zajímavé, jak výstižně překládá Tyl
Cordeliinu řeč:

Můj dobrý pane!

Vy jste mě zplodil, choval, miloval;
já za to díky skládám, jak se sluší.
Jsemť poslušná, i miluji vás – ctím.
Proč mají sestry chotě, praví-li,
že vás jen milují? – Já pojmu-li
kdy muže, doufám, že s mou věrností
též lásky přijme polovic i péče;
ba já se nikdy nevdám jako sestry,
bych milovala otce jen.</TRN>
choť, jehož ruka převezme můj slib,
též polovici vezme lásky mé
a péče polovic i povinnosti;
já nikdy nevdám se jak sestry moje,
nic víc než otce ráda nemajíc.

Lear. Jde ti to od srdce?

Cordelie. Jde, dobrý otče.

Lear. Tak mladá a tak necitná?

Cordelie. Tak mladá, otče můj, a pravdivá.

Lear. Tak buď! – Svou pravdu měj si tedy věnem.

Zde, při posvátné záři sluneční,
při Hekatiných tajemstvích a noci,
při působení těles nebeských,
z nichž jsme a jimiž přestáváme být,
se odříkám vši péče otcovské
a příbuznosti, svazků pokrevných;
a srdci mému budeš cizinkou
i mně od této chvíle na věky.
Skyt barbarský¹³<TRN>¹³ Skytové, žijící v již. Rusku, se považovali
za barbary, divochy, ba dokonce za lidožrouty, kteří
požírají své vlastní potomstvo.</TRN> neb ten, kdo vlastní rod
si krmí činí v choutce hltavé,
mé hrudi bude zrovna blízky tak,
mnou želen, utěšován jako ty,
kdys moje dcera.

Kent. Dobrý kníže můj –

Lear. Mlč, Kente! Mezi draka¹⁴<TRN>¹⁴ Drak, symbol hněvu, byl zároveň

výsostným znakem Británie. Dosud ho má ve znaku Wales. Byl jím tedy asi vyzdoben trůn nebo Learova zbroj.</TRN> nevstupuj a jeho hněv. – Ji miloval jsem nejvíc a její vlídné péči svěřiti

jsem hodlal oddech svůj. – Pryč s očí mých!

Tak hrob mi pokoj dejž, jak odvracím

zde od ní svoje srdce otcovské.

At' přijde Francie!¹⁵<TRN>¹⁵ Orig. Call France – zavolejte francouzského krále. (Nikdo se nehýbe, všichni jsou ohromeni.)</TRN> – Kdo pohne se!

At' přijde Burgundsko! – Vy, Cornwalle

i Albany, teď s věny dvou mých dcer

i tento třetí úděl zažijte.¹⁶<TRN>¹⁶ Orig. digest, tj. vtělte do svých podílů.</TRN>

At' pýcha, kterou zove přímostí,

ji provdá. – Společně vás odívám

svou mocí, svrchovanou předností

a všemi velikosti příznaky,

jež obklopují majestát. – My sami

ve lhůtách měsíčních a s výhradou

sta rytířů, jež vy budete žít,

chcem sídlem u vás býti střídavě.

Jen jméno podržíme nadále

a všechny jiné pocty královské;

však vláda, důchody, moc v ostatním

jsou vaše, milovaní synové;

a na stvrzení toho společně

se o ten zlatý vínek¹⁷<TRN>¹⁷ Orig. coronet – korunku (diadém). Sám si ponechal korunu. Čelenku patrně chystal pro Cordelii, u které chtěl přebývat.</TRN> rozdělte.

Kent. Královský Leare, jehož jsem vždy ctil

co svého mocnáře a miloval

jak otce, jako pána sledoval

a jehož v modlitbách jsem vzpomínal

co velikého svého ochránce –

Lear. Luk napjat k prasknutí;¹⁸<TRN>¹⁸ Orig. bent and drawn – ohnut a

napjat. Tyl překládá přesně (na rozdíl od německých

překladů): Luk napnutý jest, prchni před střelou! At' padne

jen a ostřím vbodne se v kraj srdce mého.</TRN> pryč, z cesty hrotu!

Kent. Spuť raději – byť střela pronikla

až k mému srdci! – Mravu neznej Kent,

když blázní Lear. – Co, starče, počínáš?

Či myslíš, povinnost že promluvit

se bude bát, když před pochlebenstvím

se sklání moc? – Čest příma musí být,

když v pošetilost klesá majestát.

Svůj výrok odvolej a rozvahou

svou nejlepší tu břídkou prchlost krot'. –

Můj život za můj soud, že nejmladší

tvá dceř tě nemiluje nejméně! –

A srdce mělkého,¹⁹<TRN>¹⁹ Orig. empty-hearted – srdce

prázdného.</TRN> věř, nejsou ti,

jichž tiché znění prázdňem neduní.

Lear. Nic dále, Kente, život-li ti milý. –

Kent. Můj život býval mi vždy sázkou jen,
již proti škůdcům tvým jsem dával v hru,
a nebojím se pozbyti ho teď,
když příčinou jest tvoje bezpečí.

Lear. Pryč z mého pohledu!

Kent. Hled' lépe, Leare,
a nech mne jako dosud oka svého
být věrnou zornicí.

Lear. Při sám Apollo –

Kent. Při sám Apollo, králi, přísaháš
k svým bohům darmo!

Lear (*sahaje k meči*). Rabe, rouhači!

Vévoda albanský, Vévoda cornwallský. Ó drahý pane, zadržte!

Kent. Jen udeř; zabij svého lékaře
a odměnu dej bídne chorobě.

Svůj výrok²⁰<TRN>²⁰ Cam. Revoke thy doom (podle Q). F: gift.

Podle toho překládá Tyl: ta věna odvolej.</TRN> odvolej, sic dokud
vzkřik

se z mého hrdla může vydrati,
chci volat, že jsi křivdu učinil.

Lear. Slyš, odbojníče! – Pod přísahanou
kdys věrností mne slyš!

Žes usiloval, bychom zrušili
svůj slib – což jsme se neodvážili
až dosud nikdy; – že tvůj vzdorný pych
se stavěl mezi výrok náš a moc
– což povaha ni stav náš nestrpí –,

od utvrzené moci²¹<TRN>²¹ Orig. our potency made good. Různé
výklady. Nichol Smith tlumočí v souhlase se Sl.: our royal
authority being maintained. Podobně Harr.: když naše moc
byla takto obnovena.</TRN> vezmi mzdu:

Pět dní ti dáváme, bys opatřil
se proti světa těžkým svízelům,
a šestý den, bys nenáviděná
svá záda k naší říši obrátil;
však jestli potom na desátý den
tvůj vyhostěný trup se dopadne
kdes v našich državách, ten okamžik
buď smrtí tvou. – Pryč – při sám Jupiter,
to neodvolá se!

Kent. Buď sbohem; – když si takto vedeš, králi,
vyhnanství zde a volnost kyne v dáli.

(*Ke Cordelii*) A tebe chraňtež bozi přívětivě,
jež, myslíc řádně, mluvíš spravedlivě.

(*K Regan a Goneril*) Svě velké řeči skutkem zpravd'te, kněžny,

by z lásky slov i výsledek byl něžný. –

Již Kent, ó knížata, se loučí s všemi,
by starým krokem dál šel v nové zemi.

Odejde.

Tuš. – Vratí se Gloster s Králem francouzským, Vévodou burgundským a komonstvem.

Gloster. Zde Francie a Burgund, králi můj.

Lear. Aj, pane z Burgundu,
my nejprve se obracíme k vám,
jenž s tímto králem jste se ucházel
o naši dceru: – čeho nejméně

si žádáte, by věnem dostala,
v své lásce k ní abyste vytrval?

Vévoda burgundský. Můj pane královský, víc nežádám
než to, co Vaše Milost nabídla;
a méně nedáte.

Lear. Ctný vévodo,
když drahá byla nám, tak vysoko
jsme vážili si jí; – teď v ceně klesla.
Tam stojí, pane; – líbí-li se vám
cos na té malé, klamně bytosti²²<TRN>²² Cam. within that little seeming
substance. Různě se tlumočí. Někdy se little chápe jako adv.
málo a spojuje se v little-seeming. Tak soudí Craig a Muir,
že Lear mluví ironicky o Cordelii jako o upřímné bytosti,
která nechce lychotit jako její sestry. Ale Sl. překlad
vyhovuje (srov. „malá, ale zralá“). Kitt. konj. seeming-
substance, což prý je (podle Verityho) protikladná
složenina.</TRN>
neb celá, naším hněvem dařená
a ničím víc, tam jest a vaší buď.

Vévoda burgundský. Slov nemám k odpovědi.

Lear. Chcete-li,
tak s všemi vadami a bez přátel
a nově v naše záští pojatu,
jen vybavenu naším prokletím
a odcizenu naší přísahou
ji vzít, či nechat?

Vévoda burgundský. Králi, odpusťte,
za takých podmínek se nevolí.

Lear. Tož nechte ji; neb svědkem buď ta moc,
jež stvořila mne, že jsem řekl vám
vše její bohatství.
(*Ke Králi francouzskému*) K vám, velký králi –
Od vaší lásky nechtěl pobloudit
bych tak, bych tam vás hleděl zasnoubit,
kde nenávidím; proto žádám vás,
v cíl hodnější svou libost obraťte
než k tvoru, jehož uznat za svého
se téměř hanbí sama příroda.

Král francouzský. Toť předivno, že ta, jež před chvílí
vám byla nejvzácnějším předmětem,
trest' vaší chvály, balšám starých let,
ta nejlepší a nejdražší, v ten mžik
věc mohla spáchat tak netvornou,
že roucho vaší přízně pozbylo
hned tolik řas. – Toť jistě její hřích
tak nepřirozen jest, že jeho stupeň
jej činí ohavným; – neb láska vaše
dřív hlásaná můž brát se v pochybnost.²³<TRN>²³ Orig. or your fore-vouch'd
affection fall'n into taint – nebo vaše dříve hlásaná láska
je poskvrněna (zkažena, zkazila se).</TRN>
To věřit o ní, vírou bylo by,
již bez zázraku nikdy nemohl
by rozum ve mne vstítit.

Cordelie. Prosím přec

Váš Majestát – neb nemám hladkosti
a olejovitého umění,
bych něco mluvila, to nemyslíc,
a to, co řádně hodlám, učiním
dřív, nežli mluvím –, byste prohlásil,
že mrzká skvrna, vražda, hanebnost,
čin necudný a nepočestný krok
to nejsou, které připravily mne
o vaši náklonnost a milost vaši;
však že to pouze nedostatek byl
– jímž bohatší jsem – zraku chtivého
a jazyka, jež ráda jsem, že nemám;
ač právě, že ho nemám, zbavilo
mne vaší přízně.

Lear. Lépe, abys byla
se nezrodila, nežli živa jsouc,
tak málo se mi chtěla zavděčit.

Král francouzský. Jen *<emph>to</emph>* v tom? – Přirozená liknavost,
jež často nechá nevysloveno,
co hodlá činit? – Pane z Burgundu,
co díte kněžně? – Láska není láskou,
když s ohledy se pojí, které jsou
jí samé²⁴ <TRN>²⁴ Orig. from the entire point – od hlavního bodu,
od své základny. (Tou se míní buď pravá láska, nebo zřetel
ke skutečné hodnotě ženy, nikoli k výši věna.) Srov.
S 116. </TRN> vzdáleny. – Nuž, chcete ji?
Jeť sama sobě věnem.

Vévoda burgundský. Velký Leare,
jen to jí dejte, co jste určil sám,
a ruku podávám Cordelii
co kněžně burgundské.

Lear. Nic! – Přisahal jsem
a neoblomný jsem.

Vévoda burgundský. Tož líto mi,
že vy, kteráž jste otce pozbyla,
též chotě ztrácíte.

Cordelie. Mír s Burgundem!
Když ohled na bohatství jeho láskou,
choť jeho nechci býti.

Král francouzský. Spanilá
Cordelie, kteráž jsi nejbohatší,
jsouc chuda, nejvzácnější opuštěna;
a nejmilovanější zhrzena, –
zde tebe a tvé ctnosti zabírám;
buď dovoleno vzít, co odhozeno.
Ó bohové, jak jejich srdcí led
mou lásku vznítit v žhoucí úctu hned!
Tvé dítě, králi, povržené, chudé,
mých krásných Frank i mojí kněžnou bude.

Ni vévoda, ni vodný²⁵ <TRN>²⁵ Moc Burgundska kdysi sahala až do
močálovitých Flander. Waterish Burgundy může být též
nepříznivá narážka na nestálost, slabost burgundského
vévody. </TRN> Burgund celý
mi nezváží ten dívčí klenot skvělý.
Ač nevlídni, ty vlídně luč se s nimi,

víc najdeš tam, než tratíš mezi svými.

Lear. Ty máš ji, Francie; buď tvou, neb nám již dcerou není, aniž sobě ždám kdy spatřit její tvář. Jdi bez meškání, bez naší přízně, lásky, požehnání! Nuž pojděte, čacký Burgunde.

Tuš. – Odejdou všichni až na Krále francouzského, Goneril, Regan a Cordelii.

Král francouzský. Dej sbohem sestřám!

Cordelie. Vy, drahokamy otce našeho, Cordelie s vlahýma očima se loučí s vámi. – Znam vás, jaké jste, a jako sestra vaše povahy se zdráhám pravým jménem označit. Jen otce milujte; jej svěřuji těm srdcím, která lásku mluvila. Leč kdybych jako dřív mu byla milá, na místě lepším bych jej opatřila. Nuž, sbohem oběma.

Regan. Nám nepředpisuj naši povinnost.

Goneril. Hleď uspokojit svého manžela, jenž almužnou tě přijal od štěstí. Svou poslušností lehká, v nuzné ceně, jaks chtěla sama, stojíš zaslouženě.

Cordelie. Čas odhalí, lest v kukle své co spřádá; kdo hříšnost skrývá, posléz v hanbu padá. Nuž, buďte šťastny!

Král francouzský. Má spanilá Cordelie, již pojd'.

Odejdou Král francouzský a Cordelie.

Goneril. Sestro, není to málo, co ti říci mám, a týká se to blízko nás obou. Tuším, že otec náš má v úmyslu dnes večer odjetí.

Regan. Toť jisto, a k tobě; na příští měsíc k nám.

Goneril. Ty vidíš, jak plné rozmarů jest jeho stáří; zkušenost, které jsme o tom nabyly, není malá: naši sestru miloval vždy nejvíce, a s jak ubožáckou rozvahou ji teď odpudil od sebe, až příliš bije do očí.

Regan. Toť sešlost jeho věku; ostatně býval si jen málokdy vědom toho, co dělá.

Goneril. Za nejlepších a nejzdravějších let byl vždy přenáhleným; a jest nám tedy od jeho staroby očekávati nejenom křehkostí dávno zakořeněného návyku, ale i nezkrotnou svéhlavost, kterou neduživý a popudlivý věk s sebou přináší.

Regan. Zakusíme asi takových nerozvážných výbuchů, jako bylo to vypovězení Kenta.

Goneril. Bude více podobných zdvořilůstek při loučení krále francouzského s ním. Prosím tě, stůjme při sobě! Hodlá-li otec udržovati vážnost²⁶<TRN>²⁶ Orig. authority – zde spíše: moc.</TRN> svou takovými rozmary jako teď, bude nám jeho zřeknutí se vlády jenom na úkor.

Regan. Budeme o tom dále přemýšlet.

Goneril. Něco učinit musíme; a hned za zhava.

Odejdou.

SCÉNA DRUHÁ

Zámek Hraběte Glostra.

Vystoupí Edmund s psaním.

Edmund. Tys, přírodo,²⁷<TRN>²⁷ Monolog má ukázat pravou povahu Edmundovu, který se chce stůj co stůj uplatnit a staví se proti ustanovenému právnímu řádu. Svou ctižádost chce ukojit za každou cenu, proti zásadě prvorozenství a navzdory předsudku proti nemanželským potomkům. Příroda Edmundova

„s rudým zubem a spárem“ je chaos pudů, kde je „člověk člověku vlkem“ a kde vítězí právo silnějšího. Learova příroda je dobrotivá a mocná ochránkyně slušných lidských vztahů. O tomto dvojím pojetí – Hobbesově a Baconově (též Hookerově) pojednal v novější době zejm. J. F. Danby, *Shakespeare's Doctrine of Nature, a study of King Lear*. Londýn, 1949.

má bohyně; tvých řádů

jsem všecek poslušen. Proč měl bych stát

pod kletbou zvyklosti a trpěti,

by umluvený zvyk²⁸ <TRN>²⁸ Orig. curiosity of nations. Smysl:

přepjaté předsudky národů, které jsou proti zdravému

rozumu. <TRN> mne olupoval

jen proto, o dvanáct že měsíců

neb o čtrnáct jsem přišel za bratrem?

Proč levoboček? – Pročpak nepravý,²⁹ <TRN>²⁹ tj. nelegitimní a proto

inferiorní (orig. base). Toto označení ho zřejmě pálí.

Doleji je opakuje několikrát. <TRN>

když tělo mé tak řádně složeno,

můj duch tak urozen, tvář pravá tak

jak synka kteréš dámy počestné?

Proč cejchují nás názvem nepravý?

Proč levobočstvím, nalezenstvím nás,

kdož v kradmé bujarosti z přírody

víc ohně béřeme a skladnosti,

než v nudném, líném, vysíleném loži

na tvorbu hejna hlupců postačí

tak mezi bděním zplozených a snem?

Nuž dobrá, manželský ty Edgare,

chci tvoje statky. Láska otcova

tak přeje levobočku Edmundovi

jak tobě, manželskému. – „Manželský!“ –

Tot' pěkně zní. – Nuž, manželský můj bratře,

ten lístek, bude-li jen štěstí mít

a úklad můj se zdaří, bezprávný

syn Edmund manželského převýší. –

Já rostu, prospívám. Nuž, bohové,

teď levobočkům buďte příznivi!

Vystoupí Gloster.

Gloster. Kent vypuzen! Frank v hněvu odešel!

Král večer odjel – koruny se vzdal³⁰ <TRN>³⁰ Cam. podle Q subscribed; F

prescrib'd by znamenalo: omezil svou moc, abdikoval.

Confined to exhibition – dosl. odkázán na přiděl

(pensi). <TRN>

a jí chléb z milosti! – To všechno v mžik!

Nuž, Edmundě, jak jest? – Co nového?

Edmund. Nic, s dovolením Vaší Vzácnosti.

Ukrývá psaní.

Gloster. Proč tak rychle ukrýváš to psaní?

Edmund. Nevím nic nového, mylorde.

Gloster. Cos to četl?

Edmund. Nic, mylorde.

Gloster. Nic? – Nač tedy ten hrozný chvat s tím do kapsy? Nic nemá proč se skrývat. Ukaž; není-li to nic, nebudu potřebovat brejlí.

Edmund. Prosím, pane, odpusťte; je to dopis od bratra, který jsem ani celý nepřečetl; a pokud

jsem to prošel, shledávám, že se to k vašemu nahlédnutí nehodí.

Gloster. Dej mi to psaní, hochu.

Edmund. Urazím vás, když je podržím i když je dám. Obsah, pokud mu tak částečně rozumím, jest hoden pokárání.

Gloster. Uvidíme, uvidíme.

Edmund. Doufám, na ospravedlnění bratrovo, že to psal pouze na vyzkoumání neb zkoušku mé ctnosti.

Gloster (čte). Ten řád³¹<TRN>³¹ Orig. policy naznačuje, že jde o vypočítavé opatření.</TRN> a účta k stáří nám ztrpčují svět v našich nejlepších letech; oddalují nás od našeho jmění, až naše staroba nemůže ho více užít. Počínám vidět hloupé a bláznovské otroctví v útisku věkem sešlého tyranství, které panuje ne proto, že má moc, ale proto, že je snášeno. Přijď ke mně, abych mohl více o tom promluvit... Když náš otec chtěl spát, až bych jej vzbudil já, užíval bys polovice jeho důchodů navždy a žil bys v lásce bratra svého,

Edgara.

Hm! – Spiknutí! – „Spát, až bych jej vzbudil já, užíval bys polovice jeho důchodů!“ – Můj syn Edgar! Měl ruku, aby to napsala? Srdce a mozek, aby to vylíhly? Kdys k tomu přišel? – Kdo ti to přinesl?

Edmund. Nikdo mi to nepřinesl, mylorde; v tom je ta zchytralost; hozeno mi to oknem do pokoje.

Gloster. Poznáváš v tom písmo bratrovo?

Edmund. Kdyby věc byla dobrá, mylorde, chtěl bych na to přísahat, že to jest jeho ruka; ale takto bych skoro myslel, že není.

Gloster. Psal to on.

Edmund. Jest to jeho rukopis, mylorde, ale doufám, že jeho srdce nemá s obsahem co činit.

Gloster. Nevyzvídal na tobě až dosud nikdy v této věci?

Edmund. Nikdy, mylorde, ale slýchal jsem ho často říkati, že když synové dospějí a otcové stárnou, bylo by slušno, aby otec byl pod poručenstvím synovým a syn aby spravoval jeho majetek.

Gloster. Ó lotře, lotře! – Navlas totéž smýšlení v tom listu! Ohyzdny padouchu! Nepřirozený, ohavný, zvířecí padouchu! Horší než zvířecí! Jdi, hochu, najdi ho; zmocni se ho!³²<TRN>³² Cam. ay – ano (Q I); F Ile, tj. zkrácené fut. I' ll. Čel. překládá: dám ho zatknouti.</TRN> – Mrzký padouch! Kde jest?

Edmund. Nevím to určitě, mylorde. Ráčíte-li ukrotit svůj hněv na mého bratra, než nabudete od něho lepších důkazů o jeho úmyslech, půjdete najisto; kdežto zakročíte-li proti němu násilně, v jeho záměrech se mýle, zraníte velice svou vlastní čest a rozdrtíte samo srdce jeho oddanosti. Chci vlastním životem ručiti za něho, že to napsal, jen aby vyzkoumal mou lásku k Vaší Vzácnosti a bez všelikého nebezpečného úmyslu.

Gloster. Myslíš?

Edmund. Uzná-li Vaše Ctihodnost za dobré, zavedu vás na místo, kde nás uslyšíte o tom hovořit a na vlastní uši se přesvědčíte. Udělám to³³<TRN>³³ „Udělám to“ přidáno. Orig. and that – a to. Čel.: a to v nedelší lhůtě než do večera. Vyrozumívá se „přesvědčíte se“</TRN> bez odkladu, ještě dnes večer.

Gloster. Nemůže býti takovým netvorem.

Edmund. Dojista není.

Gloster. K svému otci, jenž ho tak něžně a z celého srdce miluje! Nebesa i země! Edmunde, vyhledej ho, rozber mi ho do samého morku,³⁴<TRN>³⁴ Orig. pouze: wind me into him – dosl. vetři se mi do něho, tj. získej si jeho důvěry.</TRN> prosím tě; zaříd' vše podle vlastního uznání. Dal bych za to vše, co mám, jen abych nabyl řádné jistoty.

Edmund. Vynajdu ho, pane, hned; vše nastražím, co mohu nejlépe, a dám vám zprávu o všem.

Gloster. Ta poslední zatmění na slunci a měsíci³⁵<TRN>³⁵ Spojuje se zpravidla se zatměním měsíce a slunce na podzim r. 1605, což by bylo pro datování hry důležité. Harr. upozorňuje na leták, který vyšel v Anglii na počátku roku 1606 o zatměních a jiných astronomických zjevech v „Karlovcí v Království charvatském“, které měly vliv na politické a náboženské nepokoje a převraty. V téže době bylo odhaleno též katolické „prašné spiknutí“ (Gunpowder Plot) proti králi a parlamentu, na které se tu snad naráží slovy „v palácích zrada“.</TRN> nic dobrého nám nevěští. Ač znalost přírody může rozumovati tak a tak, přece sama příroda vidí se bičována zjevy, které následují: láska chladne, přátelství odpadá, bratři se rozdvoují; v městech vzpoury; v krajích nesvornost; v palácích zrada; a svazky mezi otcem a synem strhány! Ten můj padouch splňuje ta znamení: toť syn proti otcí. – Král vymyká se z kolejí přírody: tu otec proti děcku. My přežili jsme nejlepší svůj věk; úklady, hluchost srdce,³⁶<TRN>³⁶ Orig. hollowness – neupřímnost, faleš.</TRN> zrada a všechny zhoubné rozvraty provázejí nás neklidně až do hrobu. Najdi toho lotra, Edmunde; ničeho tím neztratíš; bedlivě si počínej! – A čacký Kent – to věrné srdce, vypovězeno! – A jeho vina? – Poctivost! Toť podivné.

Odejde.

Edmund. Toť už to nejvybranější bláznovství světa, že když v blahu ochuravíme – často hltavostí vlastních skutků –, obviňujeme ze svých pohrom slunce, měsíc a hvězdy, jako bychom byli padouchy z nutnosti, blázny z nebeského dopuštění, lotry, zloději a zrádci svrchovaným vlivem oblohy; opilci, lháři a cizoložníky z nucené poslušnosti působení planet a vše, čím jsme hříšni, z božského ponuknutí. Toť obdivuhodná výmluva vlného chlapa, sváděti kozlí svůj chtíč na hvězdy! Můj otec pojal matku mou pod ohonem Draka³⁷<TRN>³⁷ Orig. the dragon's tail. Astronomický termín, určující polohu měsíce. Patrně jde o souhvězdí Draka (Draco). Ursa Maior – Velká Medvědice, tj. Velký Vůz.</TRN> a na hodinu mého narození shlížela Ursa major; a tak z toho následuje, že jsem neurvalý a chlipný. Aj, byl bych, co jsem, kdyby nejpanenštější hvězda nebeská byla mžikala na mé zbastardění! – Edgar...

Vystoupí Edgar.

(*Stranou*) A – klap! – tu přichází jako katastrofa ve staré komedii. Moje heslo jest padoušská zádumčivost s povzdechem bláznivého žebráka³⁸<TRN>³⁸ Orig. Tom o'Bedlam. Označení tuláka, který předstíral, že je propuštěn z blázince (Bedlam, Betlém, tj. špitál St. Mary of Bethlehem). Tom o'Bedlam je totéž co Abraham-man. Bláznům se říkalo též poor Tom. Srov. RJ, pozn. 60. Za takového pomateného žebráka v cárech se vydává později Edgar.</TRN>... (*Nahlas*) Ó, ta zatmění věští tyto rozkoly! – Fa, sol, la, mi.³⁹<TRN>³⁹ Prozpěvuje si škálu, jako by nepozoroval příchod bratrův.</TRN>

Edgar. Nu, což bratře Edmunde, v jakém to vážném rozjímání jsi?

Edmund. Přemýšlím, bratře, o proroctví, které jsem ondy četl; – co bude následovati po těch zatměních.

Edgar. Lámeš si hlavu takovými věcmi?

Edmund. Ubezpečuji tě, že věci, které tam psány, bohužel se již splňují! – Nepřirozenost mezi dítětem a rodiči, úmor, drahota, rušení starých přátelství, rozkoly v říši, hrozby a kletby králi a šlechtě, bezdůvodná nedůvěra, vypovídání přátel, rozrušení vojska,⁴⁰<TRN>⁴⁰ Orig. dissipation of cohorts. Nejasné. Různé konj. Dosl. překlad: rozptýlení šiků, což by odpovídalo Sl. Snad se míní deserce vojska. Harr. nabízí výklad separation of united friends (rozchod oddaných přátel), což nezni pravděpodobně, leda že bychom přijali konj. consorts. I know not what – dosl. nevím co.</TRN> manželská nevěra a bůh ví ještě co.

Edgar. Jak dlouho jsi už u těch astrologů?

Edmund. Mlč, mlč; kdypak jsi viděl našeho otce naposled?

Edgar. Kdy? – Včera večer.

Edmund. Mluvil jsi s ním?

Edgar. Ano, celé dvě hodiny.

Edmund. Dobře jste se rozešli? Nepozorovali u něho žádné nelibosti ani v řeči, ani ve tváři?

Edgar. Dokonce žádné.

Edmund. Rozpomeň se, čím bys ho byl snad urazil, a prosím tě o to, vystříhej se jeho přítomnosti, dokud nějaký krátký čas neochladí prudkost jeho hněvu, jenž té chvíle tak zuří v něm, že by se stěžl ukonejšil i sáhnutím na tvou osobu.

Edgar. Nějaký ničema mi u něho ublížil.

Edmund. Toho se obávám. – Prosím tě, vzdaluj se ho bedlivě,⁴¹<TRN>⁴¹ Orig. continent – spíše: trpělivě. Pojem continent zahrnuje sebeovládání. </TRN> dokud se var jeho hněvu poněkud neutiší. Učiň, jak ti povídám; uchyl se ke mně do mého pokoje, a já to nějak nastrojím, abys hraběte slyšel mluvit. Jdi, prosím tě; zde máš klíč. Vyjdeš-li z domu, choď ozbrojen.

Edgar. Ozbrojen, bratře!

Edmund. Bratře, radím ti co nejlépe; choď ozbrojen. Nejsem poctivý muž, stroj-li se na tebe co dobrého. Řekl jsem jen, co vidím a slyším, ale daleko ne tolik, co se rovná zjevu a hrůze celé té věci; prosím tě, jen pryč!

Edgar. Uslyším brzy o tobě?

Edmund. V té věci jsem ti k službám.

Odejde Edgar.

Tam lehkověrný otec, tady bratr
jest ušlechtilý, jehož povaha
tak daleka jest křivdy činění,
že nehledá jí nikde; na hloupé
té počestnosti lehkou pojedou
mé úklady. – Věc jasně vidím teď.
Ať vtip mi statky dá, když ne můj rod;
co vede k cíli, všechno jest mi vhod.

Odejde.

SCÉNA TŘETÍ

Palác Vévody albanského.

Vystoupí Goneril a Oswald.

Goneril. Otec udeřil mého komorníka za to, že pokáral jeho šaška?

Oswald. Ano, milostpaní.

Goneril. Dnem noci⁴²<TRN>⁴² Orig. By day and night. Někdy se považuje za zaklínání. Tak u Schl. a Čel.</TRN> uráží mne; není chvíle, by nevyhrk v ten onen hrubý čin, jenž všem nám hrozí.⁴³<TRN>⁴³ Orig. sets us all at odds – spíše: nás všechny pobuřuje, n. všechno nám uvádí do zmatku. Čel.: vrhá nás všechny v zmatek.</TRN> – Toho nestrpím.

Ti jeho rytíři se zlotřují;
on sám nás peskuje pro každé zblo.
Až přijde z honby, nechci mluvit s ním;
rci, že jsem churava; a budeš-li
svou službu konat liknavěj než dřív,
je dobře tak; – já si to zodpovím.

Oswald. Již navrací se domů; slyším ho.

Lovecké rohy za scénou.

Goneril. Tak nedbale se chovejte, jak chcete, ty i tvá čeled'; chci to přivést k řeči.

Když není mu to vhod, ať k sestře jde,
jež, pokud vím, tak smýšlí jako já,
že přes hlavu si růsti nedáme.
Ten pošetilý stařec, jenž by chtěl
i nadál provozovat onu moc,
jíž byl se vzdal! – Nuž, jako živa jsem,
ti staří blázni znovu dětmi jsou
a metlou musí se jim lichotit,
když křivdou zdá se být jim laskavost.⁴⁴<TRN>⁴⁴ Volně. Orig. must be used
with checks as flatteries, when they are seen abused. Smysl
je spíše: musí se vůči nim užívat pokárání (jakož) i
lichocení, když je zřejmé, že blouzní.</TRN>
Co mluvím, pamatuj si.

Oswald. Dobře, kněžno.

Goneril. A na rytíře jeho chladněji
se dívejte, ať z toho cokoliv;
nic nedělá; svým druhům porad' to.
Vzít chtěla bych si z toho příčinu
– a vezmu též –, bych mohla promluvit.
A sestře píšu hned, by navlas tak
si vedla jako já. – Stroj k obědu.
Odejdou.

SCÉNA ČTVRTÁ

Síň tamtéž.

Vystoupí Kent přestrojen.

Kent. Jen dobře-li i jinou výřečnost
si osvojím, by zastřela můj hlas,
má dobrá vůle sama povede
snad plně k cíli, pro který jsem svlek
svou podobu. – Když, Kente vyhnaný,
vzat budeš do služby, kdes odsouzen
– a tak se staň! –, tvůj milovaný pán
tě plna horlivosti nalezne.

Rohy za scénou. – Vystoupí Lear, rytíři a družina.

Lear. Ani mžik ať na oběd nečekám; obstarajte to. –

Odejde jeden z družiny.

Nu, což – kdos ty?

Kent. Muž, pane.

Lear. Co zač? – A co nám chceš?

Kent. Co zač? – Ne méně, než se zdám; a chci věrně sloužiti tomu, kdo na mne spolehne,
milovati toho, kdo jest počestným, obcovati s tím, kdo moudrý jest a málo mluví, báti se
Prozřetelnosti⁴⁵<TRN>⁴⁵ Vynech. to fight when I cannot choose –
bojovat, když nemám na vybranou. Nejísti ryb snad znamená
nezachovávat posty, nebýt katolíkem. Římští katolíci byli
považováni za nepřátele státu. Podle Capellova výkladu chce
Kent naznačit, že mu nestačí postní strava, že se rád dobře
nají. Ryba se za maso nepovažuje.</TRN> a nejísti ryb.

Lear. Kdo jsi?

Kent. Zmíry poctivý chlap a tak chudý jako král.

Lear. Jsi-li tak chud co poddaný jak já⁴⁶<TRN>⁴⁶ Orig. he. Čel.: jak on co
král.</TRN> co král, jsi chudý dost. Co chceš?

Kent. Službu.

Lear. Komu bys chtěl sloužit?

Kent. Vám.

Lear. Znáš mne, brachu?

Kent. Neznám, pane; ale máte ve své tváři to, co bych rád zval svým pánem.

Lear. Co to jest?

Kent. Velitelskost.

Lear. Jakou službu umíš konat?

Kent. Umím poctivě mlčet, jezdit, běhat, komolit veselou⁴⁷<TRN>⁴⁷ Orig. curious neznamená veselou, spíše vtipnou. Smysl dobře vystihl Pasternak slovem затейливый: šikovně vymyšlený, vyšpekulovaný. Tarnawski překládá: ciekawa – zábavnou, Schl. eine hübsche Geschichte. Kent tím naznačuje, že není tlachavý dvořan, nýbrž přímočarý, poctivý chlap.</TRN> historiku, když ji vypravuji, vyřizovat bez okolků přímý vzkaz; ke všemu, k čemu se hodí prostý muž, jsem způsobilý; a nejlepší u mne jest horlivost.

Lear. Kolik je ti let?

Kent. Nejsem, pane, ani tak mlád, abych se do ženské zamiloval pro její zpěv, ani tak stár, abych se do ní zbláznil pro nic za nic. Osmačtyřicítka mám na zádech.

Lear. Pojď za mnou, vezmu tě do služby. Nebudeš-li se mi po obědě líbiti hůře, tak brzo se nerozloučíme. – Na stůl! Hej, na stůl! – Kde jest můj hoch, můj šašek? Jdi, mého šaška mi sem zavolej.

Odejde jeden z družiny. Vystoupí Oswald.

Hej, brachu, ty tam, kde je moje dcera?

Oswald. Račte dovolit –

Odejde.

Lear. Co říká ten člověk? – Zavolejte mi toho hlupce zpět.

Odejde jeden z rytířů.

Kde jest můj šašek? – Hoj! – Myslím, že celý svět spí.

Vrátí se Rytíř.

Nu, jak? Kde je ten nejapa?

Rytíř. Povídá, Výsosti, že vaší dceři není dobře.

Lear. Proč se ten otrok nevrátil, když jsem ho volal?

Rytíř. Řekl mi, pane, docela bez okolků, že nechce.

Lear. On nechce!

Rytíř. Můj pane, nevím, co se děje, ale podle mého soudu nechovají se tady k Vaší Výsosti s onou uctivou oddaností, na jakou jste byl zvyklý. Velký úbytek vlídnosti jeví se právě tak u služebnictva jako u vévody samého a také u vaší dcery.

Lear. Ha! Myslíš? –

Rytíř. Prosím odpusťte, Výsosti, jestliže se mýlím, neboť moje povinnost mlčeti nemůže, když myslím, že se Vaše Milost uráží.

Lear. Vzpomínáš mi na moje vlastní pozorování. Znamenal jsem od nedávna nejchladnější nedbalost, kterou jsem spíše kladl na vrub své vlastní podezřavé nedůtklivosti než samému úmyslu a nevlídným záměrům. Budu to hledět vyzkoumat. Ale kde jest můj šašek? Celé dva dni jsem ho nespatriil.

Rytíř. Od té doby, pane, co mladá kněžna odjela do Francie, šašek velmi uchřadnul.

Lear. Nic o tom dál; dobře jsem to pozoroval. Jděte někdo a řekněte mé dceři, že chci s ní mluvit.

Odejde jeden z družiny.

A vy zavolejte mého šaška.

Odejde jiný z průvodu. Vrátí se Oswald.

Ah, vy, pane, vy, pojd'te sem, pane. Kdož jsem já, pane?

Oswald. Milostpanin otec.

Lear. Milostpanin otec! Milostpánův lotře! – Ty zvrhlý pse! Ty otroku! Ty podlý chlape!

Oswald. Nic takového nejsem, mylorde; račte odpustit.

Lear. Vrháš mi pohled zpátky do tváře, padouchu?

Udeří ho.

Oswald. Bítí se nedám, mylorde.

Kent. Ani podrazit, ty sprostý hráči na kopanou?⁴⁸<TRN>⁴⁸ Kopaná, football, bývala v opovržení jako hra uličníků. Slovo působilo překladatelům rozpaky, protože kopaná nebyla u nás ještě známa. Tyl: kejklíři, Čel.: kuželkáři. Teprve Sl. našel správný výraz.</TRN>

Podrazí mu nohy.

Lear. Děkuji ti, brachu; dobře mi sloužíš a budu ti dobrým za to.

Kent. Hola, pane, seberte se, a pryč! – Naučím vás dělat rozdíly. Pryč, pryč! Chcete-li ještě jednou změřit svou klackovitou délku, zůstaňte. Ale klid'te se! Pryč! – Zmoudřel jste už? – Tak.

Vystrčí Oswalda ze dveří.

Lear. Nuže, můj dobrý brachu, děkuji ti. Zde na tvou službu závďavek.

Dává Kentovi peníze.

Vystoupí Šašek.

Šašek. Dovol, abych si ho také najal. Tu máš mé rolničky.⁴⁹<TRN>⁴⁹ Orig. coxcomb je šaškovská čapka na způsob kukly s rolničkou, tvarem – ozubeným hřebenem – i rudou barvou připomínající kohoutí hřebínek. Doleji Sl. totéž slovo překládá karkulka a bláznovská čepice.</TRN>

Podává Kentovi svou čapku.

Lear. Nu což, můj švarný hochu, jak se máš?

Šašek (ke Kentovi). Ty, příteli, bys nejlíp udělal, kdybys přijal mou karkulku.

Kent. Proč, blázne?

Šašek. Inu, protože se přidáváš k někomu, kdo je v nemilosti; a neumíš-li se usmívat, jak se vítr točí, dostaneš brzo rýmu. Na, vezmi mé rolničky. Hle, tento člověk zde vypověděl dvě dcery a třetí dal požehnání proti své vůli; chceš-li mu sloužit, chtěj nechtěj musíš nosit mou karkulku. (*K Learovi*) Nu, což, kmotře? Kéž bych měl dvě bláznovské čepice a dvě dcery!

Lear. Proč, můj hochu?

Šašek. Až bych jim rozdal vše, co mám, nechal bych si čepici⁵⁰<TRN>⁵⁰ Orig. má pl. coxcombs. Šašek mluví o dvou čepicích, aby naznačil, že Lear je dvojnásobný blázen.</TRN> pro sebe. – Tu máš, zde jest moje; druhou si vyžebrej od svých dcer.

Lear. Měj se na pozoru, brachu! – Důtky!

Šašek. Pravda jest hafan a musí do psince; vypráská se, když milostpaní čubka⁵¹<TRN>⁵¹ Orig. Lady the brach. Lady se vysvětluje zpravidla jako jméno feny. Srov. 1J4 III. 1: Lady my brach. „Čubka“ znázorňuje lež nebo faleš. Snad s narážkou na falešné dcery. D. W. navrhuje the Lady's brach, tj. panin oblíbenec, Oswald.</TRN> může státí u krbu a zapáchat.

Lear. Trpká dávka žluči⁵²<TRN>⁵² Orig. pestilent gall – též: proklatý mozol (odřenina), tj. šašek rozdírá jeho rány, ťal ho do živého tím, že mu připomíná falešné lichotky dcer.</TRN> pro mne. –

Šašek (ke Kentovi). Slyš, příteli, naučím tě říkadlu.

Lear. Mluv.

Šašek. Pozor, kmochu:

Více měj, než mít se zdáš,
hovoř méně, nežli znáš,
půjčuj méně, nežli máš,
jezdi víc, než chodíváš,
zvídej víc, než víry dáš,
sázej míň, než o co hráš. –

Zanech nevěstek a pití,
hled' vždy hezky doma býti,
budeš potom více míti,
dvoudesítky bez dvacíti.⁵³<TRN>⁵³ Orig. more than two tens to a
score – více než dvě desítky na dvacítku. Tarnawski má:
dvanáct do tuctu. Překlady tu vsunuly smysl do nesmyslného
šaškova blábolení.</TRN>

Kent. Toť je tolik co nic, blázne.

Šašek. Jako řeč neplaceného advokáta; nedals mi za to nic! – (*K Learovi*) Můžeš-li pak nějak
upotřebit <emoh>ničeho</emph>, kmotře?

Lear. Ach ne, hochu; z ničeho nedá se dělat nic.

Šašek (*ke Kentovi*). Prosím tě, řekni mu, že navlas tolik vynášejí mu důchody z jeho země;
bláznů neuvěří.

Lear. Trpký blázen!

Šašek. Víš-li pak rozdíl, hochu, mezi trpkým bláznem a sladkým bláznem?

Lear. Nevím, hochu; pouč mne!

Šašek. Kdo radil ti, své země
bys rozdal, kmochu můj,
pojď, sem ho postav ke mně
neb sám za něho stůj.
Hned trpký objeví se
i sladký blázen nám:
zde první v strakatině
a druhého máš – tam!

Lear. Nazýváš mne bláznem, hochu?

Šašek. Všechny své jiné názvy jsi rozdal; tenhle zbyl ti od narození.

Kent. To není tak docela bláznovské, můj pane.

Šašek. To věřím, že není; sic by mi to urozená šlechta a jiní velcí páni nenechali. Kdybych
měl na bláznovství výsadu,⁵⁴<TRN>⁵⁴ Snad narážka na korupční monopoly,
které král udílel svým milcům a které byly velmi
nepopulární. „Po ždibci“ doleji Sl. doplnil.</TRN> chtěli by se o ni
dělit; a také dámy by nedopustily, abych byl celým bláznem sám; hned by po ždibci lapaly.
– Dej mi vejce, kmotře, a já ti dám dvě koruny.

Lear. Jaké koruny?

Šašek. Inu, až vejce rozpůlím a žloutek s bílkem vyjím, dám ti dvě skořepiny. Když tys
rozpůlil svou korunu a rozdal obě části, vzal jsi v blátě osla na záda.⁵⁵<TRN>⁵⁵ Narážka
na Ezopovu bajku o člověku, jeho dvou synech a oslu.</TRN>
Měls málo rozumu pod svou lysou korunou, kdyžs tu zlatou daroval. Mluvím-li nyní jako
blázen, dej tomu namrskat, kdo to první zpozoruje.

Zpívá.

Ted' o vtip zle je bláznům všem,
neb mudráci k nim vstoupili,
a nevědí kam s rozumem,
co v čínech svých tak zhloupli.

Lear. Kdypak ti začalo býti tak do zpěvu, brachu?

Šašek. To už je mi, kmochu, pořád tak od té chvíle, cos udělal ze svých dcer svou matku;
neboť kdyžs jim dal metlu a svlékl si kalhotky,

Zpívá.

tu radostí až pláč je jal
a já si hořem zpíval,
že na schovávku hrál si král –
a u bláznů se skrýval.

Prosím tě, kmotře, zjednej si kantora, jenž by tvého blázna lháti naučil. Tak rád bych se
naučil býti lhářem.

Lear. Budeš-li, brachu, lhát, dám ti namrskat.

Šašek. Divím se, z jakého plemene ty a tvoje dcery jste: ony chtějí mi dáti namrskat proto, že mluvím pravdu, a ty mi chceš dát namrskat za lhaní; a někdy jsem bit proto, že mlčím. Už bych raději byl čímkoliv na světě, jenom ne bláznem; a přece bych nechtěl býti tebou, kmotře. Tys ostříhal svůj rozum po obou stranách a z prostředka nenechal si ničeho. Zde přichází jeden z těch – ostřížků!

Vystoupí Goneril.

Lear. Jak jest, dcero? – Co ta pruha na čele?⁵⁶<TRN>⁵⁶ Orig. frontlet – stuha na čele. Zde se tím míní čelo hněvivě stažené ve vrásky, jak vyplývá z následujícího: you are too much of late i'the frown – příliš se poslední dobou mračíš.</TRN> Zdá se mi, že se od nedávna příliš zamráká.

Šašek. Tos mi býval jinší hoch, než ti bylo třeba všimati si jejího mračení; teď jsi nicka bez číslice; teď já jsem víc než ty; jsem šašek – ty nic. (*Ke Goneril*) I ano, ano, budu držet jazyk za zuby, jak mi poroučí vaše tvář, ač neříkáte ničeho. Hm, hm,

kdo si kůrku s drobtom nechtěl schovat,
syt už všeho, bude jich kdys potřebovat.

Ukazuje na Leara.

To zde je vyloupaný lusk. –

Goneril. Ne pouze tento netrestaný šašek,

těž jiní z vaší zpupné družiny

zde vtípkují a rozněcují svár,

zlé tropíce a nesnesitelné

tu povyky. – Já, pane, myslela,

když náležitě vám to oznámím,

že bezpečné se dojde nápravy;

leč podle toho, co jste právě teď

zde hovořil a činil, bojím se,

že bēřete ty rejdy v ochranu

a schvalováním popouzíte k nim;

což děláte-li, jistě pokárání

by neušlo a také náprava

by nespala, jež, ku zdravému dobru

se ubírajíc,⁵⁷<TRN>⁵⁷ Orig. in the tender of a wholesome weal –

dosl. ve snaze po zdravé obci.</TRN> ve svém průběhu

by mohla způsobit vám urážku,

nám jinak potupnou, však nutností

jen moudrým opatřením nazvanou.

Šašek. Neboť, to víš, kmochu,

kukačku pěnka krmila jak svoji,

až velké mládě hlavu ukouslo jí.

Tak došla svíčka a my zůstali potmě.

Lear. Tys naše dcera?

Goneril. Toho nechme, pane –

Já chtěla bych, abyste řídil se

tím zdravým smyslem, kterýmžto, jak vím,

jste plně obdařen, a odložil

ty vrtochy, jež dobou poslední

vás jiným činí, než co vpravdě jste.

Šašek. Zdaž by to osel nepoznal, když vůz táhne koně?⁵⁸<TRN>⁵⁸ tj. když dcera kára otce.</TRN> –

Hejsa, Haničko, mám tě rád!

Lear. Zná mne zde někdo? – Ne, to není Lear.

Zdaž Lear tak chodí? – Mluví? – Kam dal oči?

Buď rozum slábně mi, neb smysly mé
jsou ochromeny. – Ha! – Zda bdím? – Ne tak. –
Kdo řekne mi, co jsem?

Šašek. Learův stín.

Lear. To chtěl bych zvědět; neb dle znaků královských a z vědomí a rozumu bych klamně
soudil, že měl jsem dcery.

Šašek. Které si udělají poslušného tatíka.

Lear. Vaše jméno, krásná paní?

Goneril. Ta vaše vytrženost,⁵⁹<TRN>⁵⁹ Orig. admiration – dosl. (líčený)
údiv. Tyl: To žasnutí.</TRN> pane, čpí

až příliš těmi kousky jinými,
jež provádíte v době poslední.
Již prosím, byste správně rozuměl
mým úmyslům. – Tak stár a ctihoden,
měl byste moudrým být. Sto rytířů
a panošů si tady držíte;
lid nevázaný, zpustlý, drzý tak,
že ten náš dvůr, jich mravem načichlý,
jest jako rváčská krčma; obžerstvím
a rozkošnictvím víc to hospoda
a hampejz nežli palác knížecí.
Sám stud již okamžité nápravy
se dovolává. – Tedy požádat
se dejte tou, jež jinak vezme si
věc, kterou žádá, byste poněkud
svůj průvod ztenčil; a ti ostatní,
kdo zbudou, ať jsou muži hodící
se k věku vašemu a takoví,
kdož sebe samých dbalí jsou i vás.

Lear. Peklo a ďáblí! – Koně sedlejte!
Můj lid mi svolejte! – Ty zvrhlá stvůro!
Však nechci tobě býti na obtíž;
mám ještě druhou dceru.

Goneril. Bijete
můj lid a vaše pustá sebránka
si dělá čeled' z těch, kdož lepší jsou.

Vystoupí Vévoda albanský.

Lear. Ó, běda těm, kdož příliš pozdě želí!
(*K Vévodovi albanskému*) Vy, pane, zde? A jest to vaše vůle?
Přec mluďte! – Koně ven! Ó nevděku,
ty ďáble srdce mramorového! –
A ohyzdnější v prsou⁶⁰<TRN>⁶⁰ „v prsou“ přidáno.</TRN> dítěte
než mořský netvor!

Vévoda albanský. Prosím, ztište se!

Lear (*ke Goneril*). Lžeš, supe ohavný! – Mou družinou
jsou muži vzorných, čackých vlastností,
již znají dopodrobna službu svou
a nejpřesnější měrou dbají vždy
cti svého jména. – Ó ty malá vado,
jak šerednou jsi zdála se mi být
v Cordelii! – Že jako mučidlo
jsi vymkla z pevných kloubů veškerou
mou přirozenou stavbu, vystřebala
mi lásku ze srdce a zhojnila
jen moji žluč. – Ó Leare, Leare, Leare!

Bije se do čela.

Tluc do té brány, která vpustila
tvou pošetilost, propouštějíc ven
tvou zdravou soudnost. Jděte, moji lidé!

Vévoda albanský. Jsem, pane, nevinný; ba netuším,
co vás tak vzrušilo.

Lear. Můž být, mylordě. –

Slyš, přírodě, slyš, drahá bohyně!

Slyš! Zvrať svůj záměr, jestlis hodlala

tu bídnou⁶¹<TRN>⁶¹ „bídnou“ přidáno.</TRN> stvůru matkou učinit –

Do lůna jejího vprav neplodnost;

ať zprahnou její rodné útroby,

by z prokletého⁶²<TRN>⁶² Orig. derogate – spíše: degenerovaného,
sešlého.</TRN> těla nevzniklo

jí děcko ke cti. Počít musí-li,

stvoř její dítě z hněvu, aby vzrostlo

jí v trýzeň hnusně nepřírozenou.

Ať vryje vrásky v její mladé čelo

a kanoucími slzmi vyleptá

jí brázdy v lících; péči mateřskou

a dobrodiní splat' jí s výsměchem

a pohrdáním, aby cítila,

jak ostřejší než hadí zub to jest,

mít dítě nevděčné! Pryč odsud, pryč!

Odejde.

Vévoda albanský. Ó velká naše božstva⁶³<TRN>⁶³ Orig. gods that we adore –
dosl. bohové, jimž se klaníme.</TRN>, jak to přišlo?

Goneril. Jen příčinou si hlavu nelamte

a nechte zvůli jeho vrtochům,

jak jim ji dává jeho stařeckost.

Vrátí se Lear.

Lear. Jak – padesát mých lidí v jeden ráz!

A za čtrnácte dní?

Vévoda albanský. Co, pane, jest?

Lear. To řeknu ti.

(Ke Goneril) Při životě a smrti!

Mně stydno, žes tak mohla otrásti

mou mužností; že tyto horké slzy,

jež násilně se řinou z očí mých,

jsou tobě plakány. Mor na tebe

a růda jedová!⁶⁴<TRN>⁶⁴ Orig. Blasts and fogs upon thee! – dosl.
sněť (růda) a výpary na tebe. Čel.: Zlé páry dech...

atd.</TRN> – Ať zhlodají

nezhojné rány kletby otcovské

vše smysly tvoje! – Staré, pošetilé

vy oči, – ještě jednou pro to zde

mi zaplaťte, a z důlků vyrvu vás,

a s tokem slzí, které ztrácíte,

vás odhodím, a smáčejte si prach!

Tak daleko to došlo? – Buď si tak!

Mám ještě dceř, vím, dobrou, laskavou;

až uslyší to o tobě, ta, věř,

ti nehty zohaví tvou vlčí tvář.

Však poznáš, bývalou svou podstatu

že najdu zas, ač myslíš, na věky
že jsem ji odvrh; – zviš to, přísahám!
Odejdou Lear, Kent a družina.

Goneril. Zdaž, mylorde, to nevidíte sám?

Vévoda albanský. Tak stranickým být nelze, Goneril,
mi k velké lásce, kterou chovám k vám.

Goneril. Již dosti,⁶⁵<TRN>⁶⁵ Orig. content – dosl. upokojte se.</TRN>
prosím vás. – Hej, Oswalde!

(*K Šaškovi*) Ty, lotr víc než blázen, – klid' se s pánem!

Šašek. Kmotře Leare, kmotře Leare, počkej, vezmi šaška s sebou! –

Lišku, když ji někdo chyt,
takou dcerku – ať jsem bit! –
dal bych jistě oběsit,
za čapku jen provaz mít!
A tak šašek musí jít.

Odejde.

Goneril. Ten muž měl dobrý vtip: – sto rytířů!

Toť věru opatrně, bezpečně,
sto rytířů mu nechat na pokyn,
by každé zdání, vrtoch, šust a stesk
a nelibost mu byly popudem
svou stařeckost jich mocí ohradit
a život náš jim vydat na milost.
Hej, Oswalde!

Vévoda albanský. Snad bojíte se příliš.

Goneril. Jest lépe tak než příliš důvěřit.

Spíš zlo chci zmařit, jehož bojím se,
než vlastního se zmaru obávat.
Znám jeho srdce; cokoliv kdy řek,
jsem psala sestře. Přijme-li ho ona
a těch sto rytířů kdy pod střechu,
když ukázala jsem, jak neradno –

Vrátí se Oswald.

Nuž, Oswalde, mé sestře napsals to?

Oswald. Tak, vzácná paní.

Goneril. Hned několik si vezmi zbrojnošů

a na koně! – Mé zvláštní obavy
jí sděl a ze svých vlastních důvodů
k nim přidej, co by utvrdilo je.
Již na cestu; a návrat urychli!

Odejde Oswald.

Ne, ne, mylorde, vaše dobráctví
a mléčný mrav⁶⁶<TRN>⁶⁶ Orig. milky gentleness – dosl. mléčnou
mírnost. Srov. M, pozn. 32.</TRN> sic neztracují,
však promiňte, víc pro nedostatek
jste kárán moudrosti než lidmi chválen
pro mírnost škodlivou.

Vévoda albanský. Mně neznámo, až kam tvůj zrak se dívá; chtíč lepšího však zmarem dobra
bývá.

Goneril. Nuž, tedy –

Vévoda albanský. Dobře, dobře; – jen těch konců! –

Odejdou.

SCÉNA PÁTÁ
Nádvoří tamtéž.

Vystoupí Lear, Kent a Šašek.

Lear. Jdi napřed do Glostru⁶⁷<TRN>⁶⁷ Granville-Barker soudí, že Gloucester je tu omylem za Cornwall. Ale můžeme mít za to, že byl-li hraběcí zámek v městě Gloucesteru, bylo sídlo vévody v blízkém okolí (aneb naopak).</TRN> s tímto listem. Mé dceři nepovídej ničeho, co víš, kromě nač se tě ptáti bude po přečtení dopisu. Hodně-li si nepopílíš, budu tam před tebou.

Kent. Nezdřimnu, pane, dokud vaše psaní nedoručím.

Odejde.

Šašek. Kdyby někdo měl mozek v patách, nehrozilo by mu tam oznobení?

Lear. Ano, hochu.

Šašek. Tedy, prosím tě, buď dobré mysli; nemáš tolik vtipu, aby se ti svezl do bačkor.

Lear. Ha, ha, ha!

Šašek. Uhlídáš, tvá druhá dcera hezky se k tobě zachová; neboť ačkoliv je té zdejší podobna jako pouchle jablku, přece jen vím, co vím.

Lear. Nuže, co víš, můj hochu?

Šašek. Že se jí chutí bude podobat jako pouchle pouchletí. – Nemoh bys mi povědít, proč sedí nos člověku uprostřed obličejů?

Lear. Nikoliv.

Šašek. Inu, aby měl oči po obou stranách nosu; co nevyčichá, aby vykoukal.

Lear (*stranou*). Já křivdil jí.

Šašek. Můžeš mi říci, jak si ústřice dělá skořepinu?

Lear. Nemohu.

Šašek. Já také ne; ale mohu ti říci, proč má hlemýžď domek.

Lear. Proč?

Šašek. Inu, aby měl kam hlavu schovat; ne proto, aby ho dal dcerám a nechal si růžky bez pouzdra.

Lear. Sám sebe zapomenu!⁶⁸<TRN>⁶⁸ Orig. I will forget my nature. Smysl: přestanu cítit jako otec.</TRN> – Tak dobrý otec! – Jsou koně pohotově?

Šašek. Tvoji oslové šli pro ně. – Příčina, proč Sedmihvězdi⁶⁹<TRN>⁶⁹ tj. patrně Plejády neboli Kuřátka v souhvězdí Býka. Ale Furness soudí, že jde o Velký vůz. Šašek asi při tom pozoruje oblohu.</TRN> má jen sedm hvězd, jest hezká příčina.

Lear. Protože jich není osm?

Šašek. Ano, skutečně; byl bys dobrým šaškem.

Lear. Zas násilně to vzít!⁷⁰<TRN>⁷⁰ John. se domnívá, že Lear uvažuje o tom, neměl-li by se znovu ujmout vlády. Jiný je výklad, že dceři chce věno odejmout.</TRN> Nevděk netvorný!

Šašek. Kdybys byl mým šaškem, kmotře, dal bych ti namrskat za to, žes před časem zestárnul.

Lear. Proč to?

Šašek. Tys neměl zestárnout, než zmoudřel jsi.

Lear. Jen zšílet ne! – Ne zšílet, dobré nebe!

Jen rozvahu mi nech; – já nechci zšílet!

Vystoupí Rytíř.

Co jest? – Jsou koně hotovi?

Rytíř. Hotovi, Milosti.

Lear. Hochu, pojď!

Šašek. Ta, která pannou jest a mně, jak jdu, se směje,⁷¹<TRN>⁷¹ Závěrečné dvojverší se považuje za interpolaci. Šašek chce říci, že děvče, které ho nebere vážně, je pošetilé a ztratí věneček, než se naděje.</TRN> cti zbude v kratší čas, než co ta hra se děje.

Odejdou.

JEDNÁNÍ DRUHÉ
SCÉNA PRVNÍ

*Nádvoří na zámku Hraběte Glostra.
Vystoupí Edmund a Curan z různých stran.*

Edmund. Pozdrav bůh, Curane.

Curan. Vás, pane, též. Byl jsem u vašeho otce a oznámil mu, že vévoda cornwallský a Regan, jeho choť, dnes večer k němu přijedou.

Edmund. Za jakou příčinou?

Curan. To věru nevím. – Nedoslech jste ty pověsti, které se dostaly ven? – Myslím, ty šeptané, neboť až dosud jen do ucha se špitají.

Edmund. Já? – Ničeho; co to jest, prosím vás?

Curan. Nedoslech jste, že hrozí válka mezi vévody cornwallským a albanským?

Edmund. Ani slova.

Curan. Dost brzo tedy o tom uslyšíte. Mějte se dobře, pane!

Odejde.

Edmund. Dnes večer že zde bude vévoda?

Tím líp! Co nejlépe! – Toť vetkává
se jako mocí do mých záměrů.
Můj otec všude stráží nastavil,
by bratra jal; a choulostivou věc
mi jednu ještě zbývá vykonat.
Teď, rychlosti a štěstí, pracujte!
Slyš, bratře, na slovo! – Pojď dolů; – bratře!

Vystoupí Edgar.

Náš otec pátrá po tobě. – Ó, prchni!
Jsou tomu na stopě, kde skrýváš se;
noc právě k útěku jest přízniva.
Zdaž proti vévodovi z Cornwallu
jsi něco nemluvil? – On jede sem,
teď, v noci, narychlo a Regan s ním.
Neb k jeho straně snad jsi prohodil
cos proti vévodovi z Albany?
Jen rozpomeň se.

Edgar. Nikdy, ani slova.

Edmund. Již otce slyším. – Odpuť, na oko

že musím proti tobě tasit meč.

Tas! – Braň se zdánlivě! – Jen statně! (*Nahlas*) Vzdej se!

(*Tiše*) Hleď otci uniknout.⁷²<TRN>⁷² Podobně – patrně vlivem Schl. – překládá Čel. i Pasternak. Ale Edmund volá na oko: Vzdej se: pojď před otce (Cam.: Yield: come before my father). Pokyn „tiše“ a „nahlas“ je přidán, zde na nepravém místě.

Tarnawski překládá správně: poddaj się i chodź do ojca!</TRN>

(*Nahlas*) Hej, světla sem!

(*Tiše*) Ó prchni, bratře! (*Nahlas*) Světla! Pochodně!

(*Tiše*) Již měj se dobře! –

Odejde Edgar.

Trochu krve teď
v nich vzbudí domněnku, jak usilovně
jsem bránil se.

Zraní se na rameni.

Já vídal opilce
víc nežli tohle dělat ze žertu.⁷³<TRN>⁷³ Podnapilí kavalíři se úmyslně zraňovali, aby mohli své vyvolené připíjet nebo psát roztoužená psaníčka vlastní krví. Srov. KB, pozn. 32.</TRN>

Ó otče, otče! – Zadrž! – Pomozte!

Vystoupí Gloster a sloužící s pochodněmi.

Gloster. Kde jest ten bídný padouch, Edmunde?

Edmund. Zde potmě stál, meč břitký vytasiv,
a mumlal kleté čary k měsíci,⁷⁴<TRN>⁷⁴ tj. k bohyni Hekaté, která byla
patronkou čarodějných rejdu.</TRN>
by pomocí mu přispěl.

Gloster. Kde však jest?

Edmund. Hle, pane, krvácím.

Gloster. Kde jest ten lotr?

Edmund. Prch; – tam v tu stranu. – Neb, když nikterak
mne nemoh...

Gloster. Za ním! V patách za ním! – Ho!

Odejdou někteří sloužící.

– Co nemoh nikterak?

Edmund. Mne přemluvit,

bych Vaši Vzácnost zavraždil, a já
mu řek, jak mstící božstva metají
vše blesky svoje na otcovrahy,
a domlouval mu, kolikerými
a pevnými jak svazky poutáno
jest dítě k otci, – zkrátka, pane můj,
když viděl, jakou ošklivostí jat
jsem k jeho nezdárnému úmyslu,
tu litém výpadem, již uchystav
si dříve meč, se na mne obořil
a nepřipravena⁷⁵<TRN>⁷⁵ Orig. he charges home my unprovided body –
zaútočí na mé nechráněné tělo.</TRN> mne v rámě ťal.

Když ale viděl, vzbouřený můj duch
jak, věci spravedlivou osmělen,
se vzepjal k odporu – či poděšen
mým křikem –, náhle na útěk se dal.

Gloster. Ať uteče jen hodně daleko;

zde v zemi polapení neujde,
a chycen bude-li, ať hrdla dbá!⁷⁶<TRN>⁷⁶ Orig. dispatch – je po něm veta.
Mohlo by se chápat též jako imperativ: odprav ho! Čel.:
neujde v této zemi zajetí, jsa lapen, smrti.</TRN>

Náš jasný vévoda, můj panovník,
můj vzácný velitel⁷⁷<TRN>⁷⁷ Orig. my worthy arch. Arch se zde sice
zpravidla vykládá ve smyslu hlavní, tedy: velitel, ale může
se chápat i konkrétněji jako oblouk klenby, tedy:
opora.</TRN> a ochránce

dnes na noc přijde k nám a jeho mocí
dám rozhlásit, že kdo ho vypátrá,
naš dík si získá, úkladného lotra
když vydá na popraviště; však ten,
kdo ukryje ho, smrti propadne.

Edmund. Když z jeho piklu jsem ho zrazoval,

a naleznuv ho v nich tak zaryta,
mu příkře pohrozil, že zjevím vše,
on řekl: „Nemajetný bastarde,
zda myslíš, kdybych proti tobě stál,
že jakés dokládání se tvou ctí
a hodnotou a pravdomluvností

tvé slovo věrohodným učiní?

Ne, co bych zapřel – a já zapřu vše,⁷⁸<TRN>⁷⁸ Orig. as this I would – dosl.

a toto bych zapřel.</TRN>

i kdybys přines vlastní moje písmo –,

vše svalím pouze na tvé návody,

tvé úklady a kleté nástrahy.

Dřív svět bys musel hlupcem učinit,

by nemyslel, že výhoda z mé smrti

jest očividnou, mocnou ostruhou,

bys po ní dychtil.“

Gloster. Padouch zarytý
a urputný! – Své psaní zapřít chtěl?
Ne, ne, on z lože mého nepošel.

Polnice za scénou.

Slyš, vévodovy polnice! – Proč přijel,

mně není známo. – Všecky přístavy

dám uzavřít; – ten lotr neujde!

To odepřít mi nesmí vévoda.⁷⁹<TRN>⁷⁹ Orig. (kladně): the duke must
grant me that.</TRN>

Těž jeho podobizny v šíř i v dál

dám rozeslat, by celé království

jej řádně poznalo; a vymohu,

bys, věrně synovský ty hochu můj,

se mohl stát mých panství dědicem.

Vystoupí Vévoda cornwalský, Regan a komonstvo.

Vévoda cornwalský. Jak jest, můj čacký příteli? – V tu chvíli,
co přijel jsem – a jest to právě teď –,
jsem doslechl divné zvěsti.

Regan. Jsou-li pravé,
tož každá pomsta příliš mírná jest
na jeho pokutu. – Jak jest, mylorde?

Gloster. Mé staré srdce puká, puká, paní!

Regan. Aj, křtěnec mého otce ukládal
vám o život? – On, jemuž otec můj
dal jméno? – Edgar váš?

Gloster. Ó kněžno, kněžno,
sám stud se hanbí, že to neskryto!

Regan. Byl soudruh snad těch zpustlých rytířů,
již slouží mému otci?

Gloster. Nevím, paní;
tot' zlé jest, příliš zlé!

Edmund. Má kněžno, byl
z té společnosti.

Regan. Není tedy div,
že tak se zlotřil; ti ho ponoukali,
by starce zabil, aby na pospas
a kořist měli jeho důchody.
Dnes večer dobře o nich zpravila
mne sestra má a s takou výstrahou,
že ať si přijdou k nám, byť kdykoliv,
mne doma nezastihnou.

Vévoda cornwalský. Aniž mne;
buď jista, Regan. Slyším, Edmundě,
že službu dětinnou jste prokázal
teď svému otci.

Edmund. Jen má povinnost
to byla, pane.

Gloster. Jeho úklady
mi prozradil, a chtěje se ho zmocnit,
jak vidíte, tu ránu utržil.

Vévoda cornwallský. Je stíhán?

Gloster. Ano, vzácný pane můj.

Vévoda cornwallský. Nuž, dopadnou-li ho, strach nebude
již nikdy víc, že komu ublíží.

Mé moci veškeré dle vůle své
si použijte k svému účelu.

Vy, Edmunde, jenž tolik ctností svou
a poslušenstvím jste se doporučil,
náš budete; neb velmi potřebí
nám bude povah ve všem věrných tak;
vás prvního si béřem za svého.

Edmund. Chci ve všem oddaně vám sloužiti.⁸⁰<TRN>⁸⁰ Orig. I shall serve you,
sir, truly, however else – budu vám sloužit věrně, ať už
jakkoli, tj. podle svých slabých sil.</TRN>

Gloster. Můj dík měj Vaše Milost za něho.

Vévoda cornwallský. Vy nevíte, proč navštěvujem vás. –

Regan. Tak nevhodně jdouce tmavozrakou nocí.

Jsou, milý Glostre, vážné příčiny,
kde vaší rady potřebujeme.

Náš otec psal a také sestra naše
o neshodách, jež doma vyřídít
se nejméně nám zdálo příhodno.

Jich obou poslové zde čekají,
by vzali odpověď. – Již, předobry
a starý přáteli, se utěšte
a přispějte nám radou žádoucnou
v té naší věci, kterou bez průtahy
jest nutno vyřídít.

Gloster. Váš sluha, paní;
a vřele vítám Vaše Milosti.

Tuš. – Odejdu.

SCÉNA DRUHÁ

Před zámkem Glostrovým.

Vystoupí Kent a Oswald z různých stran.

Oswald. Dobrý den,⁸¹<TRN>⁸¹ Pozdrav „Good dawning“ napovídá, že právě
svítá. Oswald považuje Kenta za sluhu na zámku. Kent
odpovídá: Ay. (Ano.) U Tyla „dozorce Stevard“ praví: Dobré
jitro, přáteli. Jsi tady z domu? Kent: Jsem.</TRN> přáteli, jsi tady
z domu?

Kent. Aj –

Oswald. Kam si dáme koně?

Kent. Do louže.

Oswald. Prosím tě, řekni mi to, máš-li mne rád.

Kent. Nemám tě rád.

Oswald. Tedy nemám s tebou co dělat.

Kent. Však bys měl, kdybychom se tak někde na drahách⁸²<TRN>⁸² Orig. in
Lipsbury pinfold. Nerozluštěná záhada. Pinfold značí ohradu
pro dobytek, ale osada Lipsbury není známa. Vykládá se jako

„ohrada zubů“ .</TRN> popadli spolu do křížku.

Oswald. Proč se na mne tak utrhuješ? Neznám tě.

Kent. Já tě, brachu, znám.

Oswald. Kdo tedy jsem?

Kent. Lotr, darebák, pojídač kuchyňských odpadků; podlý, nadutý, prázdný,⁸³<TRN>⁸³

Orig. shallow – dosl. mělký. Série nadávek má vyjádřit opovržení k mrzkému příživníku, dvorskému vrtichvostu. Worsted-stocking (Sl.: onucovitý) – dosl. s vlněnými punčochami. Čel.: chlapa tlustých punčoch. Alžbětinstí šlechtici si zakládali na nákladných hedvábných punčochách. Lily-livered – liliových (bělostných) jater. Bílá játra značila zbabělce.</TRN> žebrácký, panstvem oblékaný, hladově placený, špinavý, onucovitý otrapa; ničema mléčných jater, dobíhač k soudu; zvrhlý pokukovač do zrcadla; ocáskující, ulízaný taškář; chlap, který všeho všudy zdědil jednu truhlici a stal by se kuplířem, jen aby poslužičkoval; nic nežli směsice padoucha, žebráka, zbabělce, svůdníka; syn a dědic zmetkovité čubky, jemuž vypráskám, že zaskučí, až uši zalehnou, popře-li jen nejmenší slabiku svých čestných titulů.

Oswald. Jakýs to škaredý chlap, že se tak sápeš na někoho, jež ani neznáš a jenž nezná tebe!

Kent. Jakýs to nestoudný pacholek, popíráš-li, že mne neznáš! Nebylo to před dvěma dny, co jsem ti podrazil nohy a natloukl ti před králem? – Tas, ošemetníku; neboť ačkoliv je noc, svítí měsíc a takovou rozmočenou oplatku⁸⁴<TRN>⁸⁴ Orig. a sop o' the moonshine of you. Nejasná metafora, různě vykládaná. Někdy se spojuje s kuchařským výrazem (eggs in) moonshine, což jsou ztracená vejce v omáčce. Sop je kousek topinky, vhozený do nápoje, aby napučel. Barber-monger není bradýřský tovaryš, ale stálý návštěvník u bradýře či lazebníka, tedy nakadeřený hejsek.</TRN> z tebe udělám! Tas, ty zmetecký, podlý tovaryši bradýřský!

Tasí meč.

Oswald. Jdi po svých; nemám s tebou co dělat!

Kent. Tas, lotře; přinášíš dopisy žalující na krále; chytáš se za sukně té ješitné⁸⁵<TRN>⁸⁵

Orig. vanity – ješitnost. Postava ze starých náboženských her (moralit), která přešla do loutkového divadla. Miní se Goneril.</TRN> loutky proti královské velebnosti jejího otce. Tas, padouchu, sic ti kyčle na žmach rozsekám, takhle! – Tas, ničemo! Postav se!

Oswald. Pomoc, ho! – Vražda!... Pomoc!

Kent. Bij se, otroku! Stůj, bídáku, stůj, ty ulízaný parobe! Braň se!

Bije ho.

Oswald. Pomoc, ho! Vražda! Vražda!

Vystoupí Edmund s taseným končířem, Vévoda cornwallský, Regan, Gloster a služebníci.

Edmund. Hej, o co jde?

Odrhuje je od sebe.

Kent. O slůvko s vámi, zlatý panáčku, máte-li chuť. Pojd'te, naučím vás šermovat; pojd'te, mladíčku.

Gloster. Zbraně! Končíře! Co se tu děje?

Vévoda cornwallský. Dost, komu život milý! – Zemře ten, kdo znovu udeří! – Co děje se?

Regan. Tot' posel sestry mé; a králův ten.

Vévoda cornwallský. Co spolu máte? Mluvte.

Oswald. Mylorde, sotva dechu popadám.

Kent. Není divu, kdyžs tak upachtil svou rekovnost. Ty zbabělý ničemo, sama příroda tě zapírá; krejčí tě udělal.

Vévoda cornwallský. Tys podivný pavouk. – Krejčí udělat člověka?

Kent. Ano, pane, krejčí. Sochař nebo malíř by ho nebyl tak zhudlařil, i kdyby se jen dvě hodiny byl učil svému řemeslu.

Vévoda cornwallský. Nuž mluvte, jakže povstal ten váš spor?

Oswald. Ten starý rváč, pane, jehožto života jsem ušetřil, ustrnuv se nad jeho šedým vousem

Kent. Ty ohavné X!⁸⁶<TRN>⁸⁶ Orig. Thou whoreson zed! Písmeno zet je v angl. poměrně vzácné a ve slovech domácího původu vlastně zbytečné. U nás je však časté, proto je Sl. nahradil – jako už Čel. a Schl. – písmenem x. Tyl má ž, snad proto, že je poslední v abecedě.</TRN> Ty zbytečná písmeno! Mylorde, dovolíte-li, rozšlapu toho nepropodsívaného lotrasa na maltu a ohodím jím stěny záchodu. Mého šedivého vousu ušetřils, ty třasořitko?

Vévoda cornwallský. Mlč, bloude! – Cožpak, neomalenče, ni zdání nemáš, co je slušný mrav?

Kent. Mám, pane, ale hněv má práva svá.

Vévoda cornwallský. Proč durdíš se?

Kent. Že padouch jako tento nosí meč,
cti nemaje. – Ti lotři podšklební
jak potkan často rozhryzávají
posvátná pouta, příliš zuzlená,
by rozvázala se; vzruch každé vášně,
jež v povaze jich pánů vzbouří se,
jen hladí; olej lijou do ohně;
sníh nosí do jich mrazné nálady;
a vrtí hlavou, potakují, točí
svůj ledňáčkovy zohan⁸⁷<TRN>⁸⁷ věřilo se, že zavěšený (vycpaný)
ledňáček se vždy obrací zobákem po větru.</TRN> každým větrem
a vrátkým rozmarem svých velitelů,
jak psi nic neumějíce než nohsledství.
(K Oswaldovi) Mor na tu tvoji padoucní tvář!
K mým slovům ceníš se, jak byl bych blázen?
Ty huso, na Sarumských planinách
jen tebe mít, věř, kejhajícího
bych tebe hnal až ke Camelotu.⁸⁸<TRN>⁸⁸ Smysl tohoto místa nebyl dosud
objasněn. Sarum je pláň u města Salisbury ve Wiltshiru, na
které stojí Stonehenge, monumentální kamenná památka
z prehistorické doby. Camelot bylo legendární sídlo krále
Arthura. Podle Maloryho je to město Winchester v Hampshiru,
podle jiných pramenů se však umísťuje v hrabství
somersetském, které sousedí s Wiltshirem, kde prý se chovala
hejna hus. Patrně se Kentovi Oswald smál a vydával při tom
zvuky jako kejhající husa.</TRN>

Vévoda cornwallský. Jsi šílen, starochu?

Gloster. Rci, jak jste dostali se do sebe?

Kent. Tak protivy si nejsou protivny
jak tento lotr mně.

Vévoda cornwallský. Proč zveš ho lotrem, co ti udělal?

Kent. Mně nelíbí se jeho obličej.

Vévoda cornwallský. Snad ani můj, ni toho zde, ni její?

Kent. Mým zvykem, pane, jest být upřímným:

já lepších tváří vídal v době své,
než sedí komukoliv na plecích,
jež této chvíle vidím před sebou.

Vévoda cornwallský. Toť jakýs chlap, jenž někde pochválen
byv pro svou neotesanost, teď všetečnou
svou hrubost staví na odiv a v šat

se nutí cizí jeho povaze!
On pochlebovat neumí – kdež on!
Ctná, přímá duše – musí pravdu říci!
Když věřit chtějí – dobrá; – nechtějí-li,
on přímý byl! – Známe druh těch darebů,
již pod tou přímostí víc tají lsti
a více lotrovitých úmyslů
než dvacet krotce přihrbených sluh,
již poklonkují nad svou povinností.

Kent. Aj, pane, v dobré víře, v čiré pravdě
a přízni vznešeného aspektu⁸⁹<TRN>⁸⁹ Kent napodobí dvořanské krasořečné
pochlebování a přirovnává vévodu ke hvězdě. Aspekt je
astrologický termín, příznivá konstelace.</TRN>

Milosti Vaší, jehož působení
jak slavověnců zářících ohně
na plápolavém čele Foebově – –

Vévoda cornwallský. Co chceš tím říci? –

Kent. Chci vybočiti z kolejí mluvy své, která se vám tak velice znelíbila. Víme, pane, že
nejsem pochlebník. Ten, kdo vás kdy prostým slovem oklamal, byl sprostý ničema; já jím
nechci být, i kdybych vzbudil vaši nelibost, jím nejsem ani k vaší žádosti.⁹⁰<TRN>⁹⁰
Poněkud nejasné místo. Ale Siss. výklad odpovídá Sl.
překlada. Čel. vykládá v poznámkách: i kdybych svou
upřímností v té míře se vám znelíbil, že byste ode mne
raději žádali, abych se stal v skutku podvodníkem.</TRN>

Vévoda cornwallský. Čím jsi mu ublížil?

Oswald. Já ničím, pane.

Král, jeho pán, mne ráčil nedávno
bít z nedorozumění; a tu on,
s ním spolčen, jeho hněvu lichotě,
mne napad od zadu a porazil
a ležícího urážel a tupil,
tak okázale mužným stavě se,
by došel cti, až pochválil ho král,
že zmáhá toho, kdo se poddal sám.
A v ohni této rekovnosti své
meč na mne tasil znovu.

Kent. Zbabělci
a lotři takoví vždy dělají,
sám Ajax⁹¹<TRN>⁹¹ v TK si z reka Ajanta dělá bláznů zlomyslný
posměváček Thersites.</TRN> jak by jejich bláznem byl!

Vévoda cornwallský. Sem klády přineste! – Ty zarytý

a podlý šedivče, ty mluvko ctný,
však dáme tobě za vyučenou –

Kent. Jsem, pane, na učení příliš stár;
pro klády na mne neposílejte;
jsemť sluha králův, s jeho úkolem
k vám vyslaný; a malou šetrnost
a příliš smělou zlobu projevíte
i k jeho velikosti i k osobě,
když jeho posla do klad sevřete.

Vévoda cornwallský. Sem klády! Při mém životě a cti,
až do poledne si v nich posedí!

Regan. Jen do poledne? – Do večera, pane,
a ještě celou noc.

Kent. Aj, vzácná paní,
i kdybych psem byl otce vašeho,
tak jednat byste se mnou neměla.

Regan. Že jsi však jeho ničema, tak chci.

Vévoda cornwallský. Tot' chlapisko jest navlas takové,
jak o nich sestra píše. Klády sem!

Přinesou klády.

Gloster. Tak nečiňte, Milosti, prosím vás.

Má vinu velikou a jeho pán,
náš dobrý král, ho za to pokárá. –
Tím trestem potupným, jež obmýšlíte,
se pokutují lidé nejsprostší
a mravů nejpustlejších pro krádež
a nejpovrženější přečiny.

Král musí těžce nést, že v poslu svém
tak lehce vážen byl, když dozví se,
že tak byl sevřen.

Vévoda cornwallský. Sám to zodpovím.

Regan. Má sestra může si to hůře brát,
že její komorník byl potupen
a napaden, an sloužil v její věci.
Jen sevřete mu nohy.

Kent jest položen do klad.

Pojďte již,

můj vzácný choti.

Odejdou všichni kromě Glostra a Kenta.

Gloster. Jest mi tě líto, příteli; však věř,

jen vévoda to chce; a každý ví,
že jeho rozmar omluv⁹²<TRN>⁹² Místo „omluv“ spíše: překážek. Rub je
termín z kulečnicku (bowls). </TRN> nestrpí
ni odporu. – Chci prosit za tebe.

Kent. To nedělejte, pane, žádám vás;
já do únavy bděl a cestoval;
čas trochu prospím, zbytek prohvízdám.
I štěstí poctivého člověka
se někdy do bot sveze. – Dobrý den!

Gloster. V tom chybil vévoda; zle se to přijme.

Odejde.

Kent. Můj dobrý králi, že tak zpravdit musíš

teď pořekadlo: Z deště pod okap! –

Již vzplaň, té zemské koule majáku,
bych při tvých utěšených paprscích
moh čísti tento list. Nic na světě
již skoro zázrak nespátří než bída:

vím, že to psaní od Cordelie,

jež na štěstí o sprostném⁹³<TRN>⁹³ Orig. obscured course – dosl.
zatemněném postupu, tj. tajném podniku (o službě u krále
v přestrojení a pod jiným jménem, Gaius). </TRN> žití mém
se dozvěděla již a najde čas...

v tom převráceném stavu... hledajíc

lék pro ty strasti... Mdlé a ubdělé,

vy, těžké oči mé, již užijte

teď vhodné chvíle, byste neviděly

to lože potupné! – Ó Štěstěno,

již dobrou noc! – A ještě jedenkrát

se usměj a své kolo otoč zas!
Usne.

SCÉNA TŘETÍ

Les.

Vystoupí Edgar.

Edgar. Já slyšel, jak mou klatbu hlásají,
a jenom štěstím v stromu vydutém
jsem ušel honbě. Nikde přístavu,
jenž volným jest, ni místa, kde by stráž
a nejpřísnější bdělost nečíhaly
na moje polapení. – Dokud možno
mi uniknout, chci sebe zachovat
a hodlám nejnižší a nejchudší
se ukrýt podobou, jíž nouze kdy,
vzdor lidské důstojnosti, člověka
až k zvěři snižovala. – Obličej
si blátem pomažu a opásám
svá bedra šatem; v uzle sdrhnu vlas
a drsnou⁹⁴<TRN>⁹⁴ Orig. presented – na odiv vystavenou.</TRN>
nahotou chci vzdorovat
všem větrům a všem slotám nečasu.
Zde v kraji dost je takých příkladů
a vzorů: potřeštění žebráci,⁹⁵<TRN>⁹⁵ Orig. Bedlam beggars. Viz pozn. 38.
Byli polonazí a zraňovali se jako fakíři, aby budili soucit.
V násl. verši vynech. bare – holé.</TRN>
již v necitné a ochrnuté paže
si hřeby vrážejí a špendlíky
a trny, proutky rozmarýnové;
a tímto hrozným zjevem v chalupách
a nuzných vískách, salaších a mlýnech
tu klením šíleným, tu prosbami
si vymáhají soustrast. – „Bědný Tom“
a „Člověk ubohý“⁹⁶<TRN>⁹⁶ Orig. Poor Turlygod! Slovo se vykládá
někdy z keltštiny (Tuir-le-guid = žebrák) jindy jako
zkomolenina fr. Turlupin (Warburton), což byla kacířská
sekta ve 14. století na způsob adamitů.</TRN> – toť něco jest; –
jsa Edgar, nejsem nic.
Odejde.

SCÉNA ČTVRTÁ

Před zámkem Glostrovým.

Kent v kladách. – Vystoupí Lear, Šašek a Šlechtic.

Lear. Toť podivno; tak odjet z domova
a mého posla nevypravit zpět!

Šlechtic. Jak doslech jsem, den předtím nebylo na tuto cestu ani pomýšlení.

Kent. Buď zdrav, můj jasný pane!

Lear. Ha! –

Ty krátíš sobě čas tou potupou?

Kent. Ne, pane můj.

Šašek. Haha! Má hrubé podvazky! Koně se přivazují za hlavu, psi a medvědi za krk, opice za bedra a lidé za nohy. Když si člověk příliš vyhazoval z kopejtek, dostane dřevěné punčochy.

Lear. Kdo znevážil tak v tobě úrad tvůj,

že sem tě vsadil?

Kent. Oba, on i ona;
váš syn i dcera.

Lear. Ne.

Kent. Tak.

Lear. Ne, povídám.

Kent. Tak, říkám já.

Lear. Ne, ne, to přec by neudělali.

Kent. To udělali.

Lear. Při sám Jupiter
ti přísahám, že neudělali!

Kent. Já při Junoně přísahám, že tak.

Lear. To by se neodvážili, to nemohli,
to nechtěli by udělat; toť hůř
než vražda, úctu udeřit
tak přímo do tváře. – Nuž, rychle, slušně
mi pověz, čím jsi toho zasloužil
a jak tě vydali té potupě,
přec vědouce, žes od nás. –

Kent. Pane můj,
když u nich doma jsem jim odevzdával
list Vaší Milosti, než povstal jsem
z míst, jež mne klečícího viděla
mou službu konat, vpadl uřícen
a chvatem zpocen, zpola bez dechu
tam posel, pozdravení supaje
od svojí velitelky Goneril.
Nic nedbajíce, já že byl tu dřív,
list, který dodal, ihned přečetli,
a obsah seznavše, hned svolali
svou družinu a vsedli na koně.
Mně kázali, bych přišel za nimi
a čekal, až jim bude vhod mi dát
svou odpověď; – jich pohled mrazný byl. –
Když tady toho posla druhého
jsem potkal, jehož uvítání tam,
jak znamenal jsem, otrávil mé
– toť týž byl ničema, jenž nedávno
tak drze měl se k Vaší Výsosti –,
já, více muže v sobě pocítiv
než rozvahy, jsem tasil. Zbabělým
a ryčným pokřikem on vzbouřil dům. –
Váš syn a dcera přečin uznali
za hodný potupy, již snáším zde.

Šašek. Zima ještě neminula, když divoké husy táhnou v tuto stranu.

Kdys otcové jsou bosí,
jich děti jsou k nim slepy;
když otec měšce nosí,
tu děti naň se lepí.

A Štěstěna, ta děvka zlá,

k chudákům nikdy nevlezla.⁹⁷<TRN>⁹⁷ Orig. ne'er turns the key to the
poor – dosl. chudákům nikdy neotevře. Čel.: chudému
neotvírá.</TRN>

Ale přes všechno to tvoje dcery tolik ti vyplatí, že to ani za rok nespočítáš.

Lear. Ó, jak ta křeč se vzhůru k srdci dme!⁹⁸<TRN>⁹⁸ Na počátku násl. verše

vynech. *Hysterica passio*, asi proto, že předchází angl. výraz *mother* podobného významu, který Sl. překládá „křeč“ jako Schl. Jde o jakousi záduchu nervového původu. Čel. překl. „zádušilosti tíseň“.</TRN>

Jen dolů, vstoupající bolesti!

Tvé místo dole! – Kde že jest ta dcera?

Kent. Zde v zámku, u hraběte.

Lear. Nechod'te za mnou; tady zůstaňte.

Odejde.

Šlechtic. Nic jiného jste tady nezavinil, než co jste řekl?

Kent. Nic. – Jak stalo se, že přišel král s tak malou družinou?

Šašek. Kdyby tě byli vsadili do klad za tuto otázku, byl bys toho věru zasloužil.

Kent. Proč, šašku?

Šašek. Dáme tě do školy k mravenci, aby tě naučil, že v zimě není práce.⁹⁹<TRN>⁹⁹ Srov. Lafontainovu první bajku *La cigale et la fourmi*.</TRN> Všichni, kdo jdou za nosem, jsou vedeni očima, kromě slepců; a není jednoho nosu mezi dvaceti, jenž nevyčítí toho, kdo páchne. Pusť, když se velké kolo řítí s vrchu, aby ti nezlomilo vaz, poběhneš-li s ním; ale když někdo velký jde do vrchu, dej se od něho vytáhnout. Až ti moudrý člověk dá lepší radu, vrať mi moji; nechtěl bych, aby se jí kdo jiný řídil než lotři, poněvadž jí dává blázen.

Kdo na oko je poslušen
a pro zisk slouží hbitě,
své sbírá hned, kdys sprchne jen,
a v bouři opustí tě.

Já zůstanu; tot' blázna čest,
že nejde s chytrým kmotrem;
když lotr prchá, bláznem jest –
však blázen nebud' lotrem.

Kent. Kde tě tomu naučili, blázne?

Šašek. V kladách ne, blázne.

Vrátí se Lear s Glostrem.

Lear. Že nechťi se mnou mluvit? Churavi?

A unavení? – Jeli celou noc?

Jen vytáčky; znak vzpoury, odpadlictví.

Jdi, s lepší odpovědí se mi vrať.

Gloster. Můj dobrý pane, znáte vévodu, jak prudké, horkokrevné mysli jest a neústupný tak a tvrdošijný v svém jednání.

Lear. Mor, pomsta, smrt a zmar!

Že prudký? – Jaká mysl? – Glostre, Glostre, chci mluvit s Cornwallem, s jeho ženou!

Gloster. Tak, pane můj, jsem jim to vyřídil.

Lear. To vyřídil! – Zda rozuměls mi, muži?

Gloster. Tak, dobrý pane.

Lear. Král že mluviti chce s Cornwallem, otec laskavý chce mluvit se svou dcerou; poroučí si jejich služeb. – Řekls jim to tak? Můj dech a moje krev mi svědkem bud'! – Aj, „prudký“! – „Horkokrevný vévoda!“ Rci tomu horoucímu vévodě – Ne, ještě ne; – muž být, že není zdrav; –

a nemoc každé služby pomíjí,
k níž zdraví povinno. My nejsme svoji,
když velí přirozenost sklíčená
i duchu trpět s tělem. – Rozvahu! –
Na vlastní moji prchlost horším se,
že nápad bezvolný a chorobný¹⁰⁰<TRN>¹⁰⁰ Orig. the indisposed and sickly
fit, tj. záchvat chorobné nevolnosti.</TRN>
jsem bral jak od zdravého člověka.

Pohlédne na Kenta.

Smrt na tu chvíli!¹⁰¹<TRN>¹⁰¹ Orig. Death on my state! Spíše: Smrt
mému majestátu! Tyl: Ha, stave proklatý! Čel.: Ha! prokletý
stav! Míni se jeho stav královský.</TRN> – Proč tu sedí on?

Ten čin mi důkazem, že vévodův
a její odchod z domu strojený
byl podskok. – Mého sluhu vyprost'ťe!
Jdi, vévodovi rci a jeho ženě,
že s nimi mluvit chci, teď, okamžitě!
Ať přijdou sem a vyslechnou mne hned,
sic u dveří té jejich ložnice
jim v bubny udeřím, že do smrti
je přejde spaní.

Gloster. Kéž by bylo zas
vše dobře mezi vámi!

Odejde.

Lear. Běda mi!
Mé srdce – vstupující srdce mé!
Jen dolů!

Šašek. Jen si na ně, kmotře, křič jako ta hloupá městka¹⁰²<TRN>¹⁰² Orig. cockney.
Jaký byl smysl toho slova – dnes značí rodilého Londýňana
z lidových vrstev – není jasné. Zdá se, že mělo několikery
význam: mazánek, frajer(ka), rozmazlená panička, ale též
kuchař(ka).</TRN> na úhoře, když je zadělávala živé do paštiky; klepala je hůlkou
přes paličky a volala: „Dolů, šelmy, dolů!“ Byl to její bratr, jenž samou láskou k svému
koni mazával mu seno máslem.

Vrátí se Gloster, Vévoda cornwallský, Regan a sloužící.

Lear. Dobrý den¹⁰³<TRN>¹⁰³ Orig. Good morrow – dobré jitro. Muir
upozorňuje, že je večer a že Lear mluví ironicky.</TRN> vám
oběma.

Vévoda cornwallský. Zdráv buďte, Výsosti!

Vyprošťují Kenta.

Regan. Mne těší, že zas vidím Vaši Milost.

Lear. To myslím, Regan; a vím také, proč
tak myslet. Kdyby netěšilo tě,
s tvé matky hrobkou bych se rozvedl,
neb skrývala by cizoložnici.
(*Ke Kentovi*) Ó, ty jsi volným? O tom někdy jindy.
Má milovaná Regan, sestra tvá
jest ničemná. – Ó Regan, přivázalať
jak supa ostrozubý nevděk sem.

Ukazuje k srdci.

Mně sotva možno ti to vyslovit;
ty nevěřila bys, s jak podlou myslí –
Ó Regan!

Regan. Mírněte se, prosím vás;

neb tuším, pane, méně umíte
si vážit její ceny nežli ona
v své úslužnosti ochabovati.

Lear. Jak že to bylo? – Mluv...

Regan. Mně nelze myslet,
že sestra má i v sebenejmenším
by zanedbávala svou povinnost;
a bránila-li vaši družině
snad v pustých rejdech, dělo se to jen
tak důvodně a k takým dobrým cílům,
že každé příhany v tom čista jest.

Lear. Má kletba zachvat' ji!

Regan. Jste, pane, stár;
na samém kraji mezi vytknutých
jest u vás příroda; vy měl byste
se dáti vést a řídit rozvahou,
jež rozumí vám lépe než vy sám. –
Tož tedy, prosím, k sestře vraťte se
a rcete jí, že jste jí ukřivdil.

Lear. Ji odprošovat! – Jen se podívej,
jak tvému rodu by to slušelo! –

Klekne.

„Má drahá dcero, vyznávám se ti,
jsem stár a stáří není k ničemu;
zde na kolenou prosím, rač mi dát
šat, lože, chléb.“ –

Regan. Již, milý pane, dost;
toť jenom bláhové jsou posunky;
k mé sestře jen se vraťte.

Lear (*vstane*). Nikdy, Regan!

Půl mého komonstva mi ubrala;
zle na mne pohlédla; svým jazykem
jak had mne v samo srdce uštknula.
Vše nakupená pomsta nebeská
jí padni na tu hlavu nevděčnou!

Vzduch morový jí mladé údy¹⁰⁴<TRN>¹⁰⁴ Orig. young bones znamená též
nezrozené dítě a v starší hře Leir mluví o Gonerile jako o
těhotné. Ale k Sl. a Čel. pojetí, že jde o vlastní
Goneriliny mladé kosti, se kloní Kitt. i jiní.</TRN> zchrom!

Vévoda cornwallský. Fi, pane, fi!

Lear. Ty blesku klikatý,
sjed' oslepujícími plameny
v ten pohrdlivý zrak! Strav její krásu,
mhlo z bahen vysátá a zdvižená
mohutným sluncem, aby padla na ni
a její pýchu růdou požehla!

Regan. O dobří bozi! – Totéž budete
přát mně, až přijde zas váš prchlý mžik.¹⁰⁵<TRN>¹⁰⁵ Orig. mood –
nálada.</TRN>

Lear. Ne, Regan, tebe nikdy nestihnou
mé kletby; tvoje něžná povaha
tě nemůž nikdy krutou učinit.
Zrak její divoký, tvůj milý jest
a nežehne; ty neuměla bys
mi závidět mou radost, ztenčovat

můj průvod, házet slovy hněvnými;
můj vyměřený úděl zkracovat
a závorou mi bránit nakonec
vstup do domu. – Ty lépe znáš, co jest
dluh přirozený, svazky dětinné,
co žádá mrav, čím vděčnost povinna;
tys půle říše nezapomněla,
jíž jsem tě obdařil.

Regan. Nuž, pane, k věci!

Lear. Kdo vsadil mého sluhu do těch klad?

Polnice za scénou.

Vévoda cornwallský. Čí jsou to polnice?

Regan. Mé sestry; znám je;

to potvrzuje, co mi dopsala,
že hned sem přijede.

Vystoupí Oswald.

 Tvá paní zde?

Lear. Chlap, jehož pýcha lehce nabytá
na vratké přízni visí té, jíž slouží. –
Pryč, lotře, s očí mých!

Vévoda cornwallský. Co to, Milostí?

Lear. Kdo dal mi do klad sluhu? Doufám, Regan,
žes o tom nevěděla? – Kdo to jde?

Vystoupí Goneril.

Ó bozi! Starce milujete-li
a vaše mírné žezlo stvrzuje
řád poslušenství; jste-li staří sami,
svou učíte to věci; sešlete
svá znamení a ke mně přistupte!¹⁰⁶<TRN>¹⁰⁶ Orig. send down, and take my
part! – dosl. sešlete (tj. božího posla) a stůjte při mně
(ujměte se mne).</TRN>

(*Ke Goneril*) Zda nestydiš se hledět na ten vous?

Ó Regan, ty ji bereš za ruku?

Goneril. Proč nebrala by? Co jsem zavinila?

Přec není vinou vše, co nerozum
být vinou shledává a dětinskost
tak zve?

Lear. Ó hrudi, příliš pevná jsi!
Ty ještě držíš? – Jak že přišel do klad
můj služebník?

Vévoda cornwallský. Já ho tam vsadit dal;
však zasloužila jeho nezvednost,
by mnohem hůř byl povýšen.

Lear. To vy! To vy!

To vy jste kázal?

Regan. Otče, prosím vás,
jste sláb a tak se tedy chovejte.

Do vypršení lhůty měsíční
se vraťte k sestře;¹⁰⁷<TRN>¹⁰⁷ Orig. má podmíněčnou větu: If... –
Jestliže... se vrátíte atd.</TRN> u ní pobud'te,
svých lidí polovici propustiv;
pak přijd'te ke mně. Jsem teď z domova
a bez příprav, jichž bude potřeba
tam ku vašemu vydržování.

Lear. K ní vrátit se? Svých lidí padesát

mám propustit? – Ne, spíše odřikám
se krovu každého, spíš zápasit
chci s nepřátelstvím nepohody zlé,
být vlka soudruhem a sov, jak zub
to káže nouze! – K ní se navrátit?
Aj, horkokrevný Frank, jenž bez věna
vzal za manželku naši nejmladší...
tak zrovna mohl bych se odhodlat
jít, kleknout k jeho trůnu, žebrati
tam jako panoš služby neschopný¹⁰⁸<TRN>¹⁰⁸ Orig. squire-like – jako
zbrojnoš (poddaný svému rytíři). „Služby neschopný“
přidáno.</TRN>
o skývu z milosti, bych udržel
ten bídný život v těle. – S ní se vrátit?
Spíš přemluv mne, bych otrok byl a soumar
zde toho ohavného posluhy.

Ukazuje na Oswalda.

Goneril. Jak libo, pane.

Lear. Dcero, prosím tě,
jen rozumu mne nezbavuj! – Já nechci
ti býti na překážku, dítě mé.
Buď zdráva! Nikdy již se nesejdem,
víc nespatříme jeden druhého;
však jsi přec moje tělo, moje krev,
má dcera; – aneb spíše choroba
v mém těle, kterou musím zvátí svou;
jsi hlíza morová, jsi boule, vřed,
jenž usazen v mé krvi zkažené.
Však nechci tebe kárat; hanba přijď,
až přijde sama; já ji nevolám;
já nevyzývám hromonoscův klín,
by udeřil, a nechci na tebe
nic šeptat všesoudnému Joviši.
Kdy můžeš, naprav se a lepší buď,
až budeš mítí kdy. Já mohu čekat;
já mohu zůstat u Regan; i já
i mých sto oděnců.

Regan. Ne zcela tak; –
já jsem vás ještě neočekávala
a nejsem uchystána k vhodnému
vás přijetí. – Mou sestru poslechněte.
Kdo rozumně se dívá na váš hněv,
si myslet musí, že jste stár a tak...
však ona ví, co dělá.

Lear. Dobře-li
to mluveno?¹⁰⁹<TRN>¹⁰⁹ Příliš doslovně. Smysl je asi: myslíš to
doopravdy?</TRN>

Regan. Tot' řekla bych, že jest!
Jak – padesát těch oděnců? Zda dost
to není? Nač jich třeba víc?
Ba, nač i tolika, když nákladnost
i nebezpečí samo zrazují
od velkého tak počtu? Jak že má
pod jednou střechou, s dvojím poroučením
se tolik lidí srovnat v přátelství?

To těžko jest, ba skoro nemožno.

Goneril. Proč, mylorde, byste si nemohl dát sloužit lidmi jejími neb mými?

Regan. Proč ne, mylorde? Kdyby náhodou vás zanedbávali, my mohly bychom jim domluvit. – Až ke mně přijdete – neb nyní nebezpečí postřehám –, jen dvacet pět jich prosím přived'te; víc nepřijmu jich aniž opatřím.

Lear. Dal jsem vám vše –

Regan. A zrovna v pravý čas.

Lear. Vás učinil jsem opatrovníky a strážci svými, vyhradil si však, by tento počet byl mou družinou. Jak, Regan, musím k tobě přijít jen s pětadvaceti? – Či řeklas to?

Regan. A říkám znovu, pane; s nikým víc.

Lear. Tvor ohavný přec hezkým zdá se ještě, když jiný ještě ohavnějším jest.¹¹⁰<TRN>¹¹⁰ Vynech. not being the worst stands in some rank of praise – dosl. nebýt (to, že nejsou) nejhorší, zasluhuje chvály. Čel.: Jeť stupeň chvály, nebýt nejhorším.</TRN>

(*Ke Goneril*) Já půjdu k tobě, neb tvých padesát dvakrát tolik jest co dvacet pět a tvoje láska dvakrát velká tak.

Goneril. Mylorde, slyšte, nač jich potřeba jest dvacet pět, ba deset, ano pět, by v domě sloužili, kde dvakrát tolik jich rozkaz má, by opatřili vás?

Regan. Nač jednoho?

Lear. Ó, nerozumujte, co potřebno; i žebrák nejbídnější, věc maje nejchudší, má zbytečnost. Dej přírodě, jen co jí potřeba, a život lidský bude bezcenným jak zvířecí. Tys paní vznešená; šat teplý kdyby již byl nádherou, aj, příroda to nepotřebuje, co nosíš nádherného a co sotva tě ohřeje. Ta pravá nouze – Ó nebe, jen mi trpělivost dej, jen trpělivosti mi potřeba! Zde, bohové, mne vidíte, jak jsem, to stařec ubohý, tak hoře pln, jak počtu let a bídný oběma. Jste-li to vy, již srdce těchto dcer tak proti otcí rozněcujete, jen za blázna mne nemějte, bych nes to krotce; hrdý vzbud'te ve mně hněv a ženská zbraň, ty vodní krůpěje, ať neposkvrní moji mužnou líc!

Ne; – stvůry ohavné, já pomstím se, a na vás obou, tak, že celý svět –

ó, učiním to,¹¹¹<TRN>¹¹¹ Orig. I will do such things – budu dělat takové věci. Tomu by odpovídal plur. „budou“ v násl.

verši . </TRN> – nevím ještě co;
však budou hrůzou zemi veškeré!
Vy myslíte, že rozpláču se? – Ne,
já plakat nebudu. – Tak vršitě
mám plakat proč, však toto srdce spíš
se na sto tisíc střepů rozskočí
než plakat bych. – Ó šašku, já se zblázním!

Odejdou Lear, Gloster, Kent a Šašek.

Vévoda cornwallský. Již pojd' me do domu, neb táhne bouře.

Vichr a bouře z dáli.

Regan. Ten hrad jest malý; starce s jeho lidem
tu nelze umístit.

Goneril. Sám vinen; o poklid se připravil
a musí pykat za svou zpozdilost.

Regan. Já sama¹¹²<TRN>¹¹² Orig. For his particular – co se týče jeho
samotného . </TRN> ochotně jej doma přijmu,
však z jeho lidí ani jednoho.

Goneril. Tak smýšlím také já; – kde jest lord z Glostru?

Vévoda cornwallský. Šel za starcem; zde opět přichází.

Vystoupí Gloster.

Gloster. Král zuří strašlivě.

Vévoda cornwallský. Kam hodlá jít?

Gloster. Vše na kuň volá; nevím ale, kam.

Vévoda cornwallský. Jest nejlépe ho nechat; sám si vůdcem.

Goneril. By zůstal, nikterak ho neproste.

Gloster. Ach žel, noc blíží se a vichr zlý
tak divě bouří; na mnoho mil kol
jest sotva křoviny.

Regan. Ó mylorde,
čím svéhlavci si ubližují sami,
též musí jejich učitelem být.
Hrad zavřete; on lidem provázen,
jenž schopen všeho; moudrost radí nám
– neb možno teď mu všechno našeptat –
se báti, že ho k zlému popudí.

Vévoda cornwallský. Hrad, pane, zamkněte; je zlá to noc.

Má Regan dobře radí; pojd' me z bouře.

Odejdou.

JEDNÁNÍ TŘETÍ SCÉNA PRVNÍ

Pusta.

Bouře s hromobitím a bleskem. – Vystoupí Kent a Šlechtic z různých stran.

Kent. Kdo zde krom nepohody?

Šlechtic. Muž s duší jak ta bouře zjitřenou.

Kent. Již znám vás, kde je král?

Šlechtic. S rozkacenými živly zápolí,
zve vítr, aby zem svál do moře
neb nad břehy vzdul vlny zčeřené,
by svět se změnil nebo přestal být;
svůj bílý trhá vlas, jež líta bouře
ve slepém vzteku rve jak na posměch.
Svým malým člověčstvím chce převzdorovat
děšť s vichřicí v jich divém válčení.
Tou nocí, od svých mlád'at vysátá

kdy medvědice leží v doupěti
a lev a hladem vymořený vlk
svůj kožich před lijákem skrývají,
on s obnaženou hlavou pobíhá
a volá, kdo co chce, by vše si vzal.¹¹³<TRN>¹¹³ Orig. and bids what will
take all – všeho se vzdává (všecko dává všanc, lidově
řečeno: vše posílá k čertu). Tarnawski: i nie dba o
nic.</TRN>

Kent. A kdo jest u něho?

Šlechtic. Jen jeho šašek,
jenž usiluje žerty překonat
to srdcelomné hoře.

Kent. Znáám vás, pane;
a pod záštitou toho troufám si
vám svěřit vážné věci. – Různice,
ač dosud kryté obapolnou lstí,
jsou mezi Albanem a Cornwalllem,
již, jako všichni, kteří povznesli¹¹⁴<TRN>¹¹⁴ Orig. that their great stars
throned and set high – které nastolily a povznesly jejich
velké hvězdy.</TRN>
své velké hvězdy k trůnu výsostem,
dost mají sluhů na oko jen věrných.
Ti Frankům špehy jsou a přezvědači
všech našich poměrů; jim známo vše,
co vidět zde, ty pikle vévodů,
jich záštné rozbroje i krutá uzda,
již uložili králi starému;
ba mnohem hlubší věci, kterých snad,
co dělo se, jest pouze přede hrou.
Však jisto je, že z Frank se hrne vojsko
do této naší rozervané říše;
i těžíc z naší nedbanlivosti,
již tajně usadilo v některých
se našich nejpevnějších přístavech
a každou chvíli může rozvinout
svůj prapor zjevně. – Nyní, pane, k vám:
Na moji věru, jestli troufáte
si tolik spolehat, že do Dovru
si chvatem pospíšíte, najdete
tam některé, kdož vděčni budou vám,
když podáte jim spravedlivou zvěst,
jak netvorným a zešilujícím
zde úkorem dán králi podnět k stesku.
Jsem šlechtic rodem svým i vychováním,
a znaje vás i důvěřuje vám,
tu službu na vás kladu.

Šlechtic. Jindy více
si o tom s vámi promluví.

Kent. Ne tak. –
Na potvrzení, že jsem víc, než jeví
můj zevnějšek, ten měšec otevřete
a vezměte, co v něm. – A spatříte-li
Cordelii – což vím, že stane se –,
jí tento prsten ukažte a ona
vám poví, kdože byl váš společník,

jež nyní neznáte. – Fi, na tu bouří!
Jdu hledat krále.

Šlechtic. Podejte mi ruku.
Již nemáte co říci?

Kent. Několik
jen slov, leč všeho důležitějších;
to teprve až krále najdeme;¹¹⁵<TRN>¹¹⁵ Vynech. in which your pain – za
kterýmžto účelem (dosl. námahou).</TRN>
vy jděte tam a tudy půjdu já;
kdo první s ním se potká, zavolej!
Odejdou na různé strany.

SCÉNA DRUHÁ

Jinde na pustě.

Bouře trvá. Vystoupí Lear a Šašek.

Lear. Duj, větre,¹¹⁶<TRN>¹¹⁶ V orig. pl.: Blow, winds. Tyl
zjednodušuje:

Větrové dujte! Tváře vaše pukni!
O dujte, hučte! Nebes proudové
se lijte, až se věže zatopí!
Vy sírovité blesky, střelohbití
předchůdci klínů duby rozštěpujících,
opalte tuto lebku šedivou
a zničte símě, z něhož rodí se
ten člověk nevděčný!</TRN> až si tváře roztřepíš!

Zuř! Duj! – Vy slapy, smrště oblačné

své spousty chrlete, až zatopíte
nám naše věže nad větrničky!

Vy sirnaté, o závod s myšlénkou

se křížující¹¹⁷<TRN>¹¹⁷ Orig. and thought-executing fires. John.
vykládá: a s rychlostí myšlenky odpravující.</TRN> ohně,
předchůdci

střel Perunových, duby drtících,

mou bílou hlavu sežhněte! – Ty hrome

vše otrásající, zplošť těhotnou¹¹⁸<TRN>¹¹⁸ Orig. thick. Sl. překládá podle
Deliova výkladu.</TRN>

tu světa kulatost a roztříští

kdekterý kadlub přírody a znič

na jednu ránu všechny zárodky,

jež tvoří nevděčného člověka!

Šašek. Ó kmochu, svěcený kropáč dvořanský¹¹⁹<TRN>¹¹⁹ Míní se dvorné
lichotky, plané sliby a obřady.</TRN> pod suchým krovem jest lepší než
tato dešťová sprcha venku. Milý kmotře, jen tam! A popros dcery své o požehnání; to je
noc, která nemá lítosti ani s mudrcem, ani s bláznem.

Lear. Hřmi dosyta! Srš, ohni! Dešti, lej!

Děšť, blesk, hrom, vítr nejsou dcery mé.

Vás, živly, pro nevlídnost nekárám;

vám nikdy nerozdal jsem království,

vás dětmi nenazval; vy poslušnost

mi nejste dlužny; tedy nechte jen

svou hroznou zvůli na mne dopadat. –

Zde jsem, váš otrok, chudý, bezbranný¹²⁰<TRN>¹²⁰ Orig. infirm – spíše:
chorý.</TRN>

a vetchý, povržený, starý muž. –

A přec vás otrockými sluhy zvu,
že s dvěma nezdárnými dcerami
jste spolčily své témy oblačné
v boj proti hlavě staré tak a bílé
jak tato zde! – Ó, ó, to podlé jest!

Šašek. Kdo má dům, aby tam ukryl hlavu, má dobrou čepici.

Když spodky¹²¹<TRN>¹²¹ Orig. cod-piece – poklopec. (Doleji překládá Sl. kalhoty.) Byl zdobený a u šaškova kroje nápadně vystupoval. Srov. MPN, pozn. 89 a MLS, pozn. 71. Smysl šaškovy rýmovačky, pokud se dá vyrozumět, by byl asi: muž, který se spustí s ženskými dříve, než má střechu nad hlavou, přijde na mizinu a bude mít na krku nepořádnou ženu. Člověk, který místo svého srdce (tj. vlastního zájmu) dbá prstu u nohy (toe – míní se nehodné dcery) doplatí na to kuřím okem (tj. starostmi, míní se tvrdost dcer).</TRN> bydla chtivy,

než dům si najde hlava,
tu spodky s hlavou zvěšíví;
tak nuzák ženu brává.
A kdo má palec v boku,
kde měl by srdce míti,
pro bolest v kuřím oku,
když spát má, musí bdíti.

Neboť nikdy nebylo hezké ženské, která by se byla před zrcadlem neušklíbla.

Lear. Ne! – Chci být vzorem trpělivosti;
ni slovem nehlesnu.

Vystoupí Kent.

Kent. Kdo zde?

Šašek. Inu, jsou tu Milost a kalhoty; to jest mudrc a blázen.

Kent. Ach, pane, vy jste tady? – Stvoření

noc milující nemilují noc
jak tato. Rozhněvaná nebesa
i chodce temnot¹²²<TRN>¹²² Orig. wanderers of the dark – kdo se
potuluje ve tmě, tj. noční šelmy. Sl. tu následuje Čel.</TRN>
plní postrachem,
že zůstávají ve svých doupatech.
Co mužem jsem, se nepamatují,
že byl bych viděl také spousty ohně,
tak hrozně slyšel hromy buráct,
tak řvoucí vichřici výt s lijákem.
Ba, lidská přirozenost nemůže
tu bēdu snést ni strach.

Lear. At' velcí bozi,
již hrůzně tak nám bouří nad hlavou,
své nepřátely nyní postihnou!
Teď chvěj se, bídníku, jenž nezvěstný
máš zločin na duši, jež nestih soud;
teď ukryj se, ty ruko krvavá;
ty křivopřísežníku, pokrytče,
jenž s larvou ctnosti v krvesmilství živ!
Ty, zlosyne, se roztřes na padrt',
jenžs pod pokrývkou přízně zdánlivé
na lidský život úklad osnoval!
Vy, pevně uzamčené zločiny,
své strážné kobky prolomte a křičte

k těm strašným poslům soudu o milost! –
Já člověk jsem, na němž víc hřešeno,
než hřešil sám.

Kent. Ach žel, nic na hlavě!
Můj vzácný pane, nablízku jest chatrč,
ta před bouří vás trochu ochrání;
tam odpočiňte; já pak vrátím se
v ten tvrdý dům, ba tvrdší kamenů,
z nichž vystaven, a kde mi právě teď
vstup odepřen, když jsem se po vás ptal, –
a skoupou hostinnost tam vynutím.

Lear. Můj duch začíná bloudit. – Pojď, můj hochu.
Jak je ti, hochu můj? – Jak – mrazí tě?
Já mrznu sám. – Kde jsou ty došky,¹²³<TRN>¹²³ Orig. straw – dosl.
sláma .</TRN> brachu?
Jest divné naší nouze umění,
že věci bídné činí skvostnými. –
Nuž, do tvé chýše. – Šašku ubohý,
můj chlapče, v srdci svém mám ještě kout,
kde jest mi líto tebe. –

Šašek (*zpívá*). Kdo malounek má rozumek
a v dešti, větru výská jen,
už musí brát, co štěstí vděk,
ať už pak zmokne každý den.

Lear. Ba pravda, dobrý hochu. – Doved' nás k té chatrči.
Odejdou Lear a Kent.

Šašek. Toť roztomilá noc, která by už zchladila záletnici. – Zaprporokuji si, než půjdu!
Až bude kněz dbát více slov než činů
a sládek mařit slad jen na ředinu;
až bude šlechtic platit u krejčírě
a záletník se spálí za kacíře;¹²⁴<TRN>¹²⁴ Orig. when nobles are their
tailors' tutors – dosl. až budou šlechtici učitelé svých
krejčích; no heretics burn't, but wenches' suitors – nebude
pálení kacírů, budou mít pálení jen holkaři (narážka na
vener. choroby).</TRN>
soud spravedliv až bude ve všem všudy,
pán žádný zadlužen ni rytíř chudý;
až zmlkne jazyk nactiutrhači
a kapsář v zástupy se nepotlačí;
až lichvář zlato v poli bude čítat
a kuplíř s nevěstkou groš na chrám skýtat;
pak na království Albion
se shrne zmatků milion.
A potom ti, kdo živi, spatřit mohou,
že ku chození užívá se nohou.

To proroctví předpoví Merlin,¹²⁵<TRN>¹²⁵ Šašek tím naznačuje, že se děj
odehrává ještě před dobou krále Arthura. Proroctví se někdy
považuje za interpolaci.</TRN> neboť já jsem živ dříve než on.

Odejde.

SCÉNA TŘETÍ

Glostrův zámek.

Vystoupí Gloster a Edmund.

Gloster. Ach běda, běda, Edmundě, to nepřirozené jednání se mi nelíbí. Když jsem je žádal

o dovolení, abych se směl nad ním ustrnout, odjali mi právo v mém vlastním domě; zakázali mi pod trestem věčné nemilosti mluvit o něm, prositi za něho a vůbec jakkoli mu přispěti.

Edmund. Tot' příliš ukrutné a netvorné!

Gloster. Mlč, mlč; ani muk! – Jest rozkol mezi vévody; a horší věci než to: dnes v noci dostal jsem psaní; jest nebezpečno o tom mluvit; uzamknul jsem je ve svém pokoji.¹²⁶<TRN>¹²⁶ Orig. closet – zde spíše schránka na tajné listiny.</TRN> – Ty křivdy, které nyní trpí král, budou těžce pomstěny. Část vojska již přistála; musíme býti při králi. Vyhledám ho a potají mu přispěji. Ty jdi a hovoř zatím s vévodou, aby nezpozoroval mé milosrdenství. Bude-li se po mně ptát, jsem nemocen a v posteli. Byť bych proto zemřít měl – a nemenším trestem se mi hrozí – , králi, mému starému pánu, musí býti pomozeno. K divným věcem se to chýlí, Edmund. Prosim tě, buď obezřetný.

Odejde.

Edmund. O této úslužnosti, s dovolením,¹²⁷<TRN>¹²⁷ Orig. forbid thee – správně: tobě zakázané (nedovolené).</TRN> ihned zví vévoda; o listu též.

To zdá se mi být pěknou zásluhou

a mně, co otec tratí, vynese;¹²⁸<TRN>¹²⁸ Vynech. no less than all – neméně než všechno.</TRN>

když starý padá, mladší vypne se.

Odejde.

SCÉNA ČTVRTÁ

Pusta. – Před chatrčí.

Vystoupí Lear, Kent a Šašek.

Kent. Zde je to místo, mylorde; jen vstupte, můj dobrý pane. Krutost čiré¹²⁹<TRN>¹²⁹ Orig. open – pod širým nebem.</TRN> noci jest příliš surová, než aby snést ji mohla bytost lidská.

Bouře trvá.

Lear. Nech mne být.

Kent. Můj dobrý pane, tady vejděte.

Lear. Chceš, by mi srdce puklo?

Kent. Raděj chci,

by puklo moje. Vstupte, dobrý pane.

Lear. Ty neseš těžce, že ta lítá bouře nám k tělu proniká: tak tobě jest. Leč tam, kde větší neduh zakotven, se menší sotva cítí. Prchal bys před medvědem; leč kdyby útěk tvůj spěl k zuřícímu moři, do tlamy bys vběhl medvědu. Když duch jest volný, tu tělo bývá zchoulostivělé: ta bouře v mojí duši ubírá mi každý jiný pocit ze smyslů krom toho, co tam buší: – dětský nevděk! Zdaž tak to není, jako rvala by ta ústa tuto ruku, protože jim pokrm podává? – Však ztrestám je! Ne, plakat nechci již. – V noc takovou mne vypudit! – Lij dál! – Já strpím to. V noc takovou! – Ó Regan, Goneril! Váš starý, dobrý otec, který vám

z tak upřímného srdce rozdal vše –
Ó, tímto směrem jde to k šílenství; –
ne, tudy nesmím dál! – Nic o tom víc.

Kent. Můj dobrý králi, vstupte.

Lear. Prosím tě,

jen vejdi sám a pečuj o sebe.
Ta bouře nedopouští, o věcech
bych přemítal, jež trýznily by víc.
Nuž, vejdu. –

(*K Šaškovi*) Napřed, hochu. – Chudobo,
jež nemáš přístřeší... Ne, jenom vejdi.

Já pomodlím se, potom budu spát.

Šašek vejde do chatrče.

Vy nazí ubožáci, kdekoliv
té kruté bouře šlehům čelíte,
jak vaše hlavy střechou nekryté,
ty boky hladové a sedrané
a děravé ty láty ochrání
vás před nepohodou, jak tato jest?
Ó, toho příliš málo dbával jsem!
Teď, nádhero, beř lék a slotě čel,
bys cítila, co cítí ubožáci;
bys ušetřila jim svůj přebytek
a osvědčila tak, že nebesa
jsou spravedlivější.¹³⁰<TRN>¹³⁰ Tyl překládá:

Vy nazí bídáci, kdež koli jste,
poddáni zločinnému povětří:
jakž vás ta hlava nekrytá, i tělo
hubené – pouhá nahota tu před
tou bouří ostříhá? – Ach, na to nic
jsem jindy nemyslil! Běř léky, pýcho,
a pocit už, co cítí chudoba;
bys darů dal jim ze své hojnosti,
a spravedlnost bohům uchránil!</TRN>

Edgar (*v chatrči*). Sáh a půl, sáh a půl! Nebohý Tom!

Šašek vyběhne z chatrče.

Šašek. Nechoď tam, kmotře, je tam duch. Pomoc, pomoc!

Kent. Podej mi ruku. – Kdo tam?

Šašek. Duch, duch! Povídá, že mu říkají nebohý Tom.

Kent. Kdo jsi, jenž na slámě tam blábolíš!

Pojď ven.

Vystoupí Edgar jako pomatenec.

Edgar. Pryč! Ohyzný ďábel jest mi v patách!¹³¹<TRN>¹³¹ Jak už Theob.
upozornil, do zmatených řečí domnělého blázna přejímá Sh.
mnoho – též jména ďáblů – ze současného (1603)
protikatolického letáku Samuela Harsnetta A Declaration of
Egregious Popish Impostures... atd.</TRN>

Slyš, chladný vítr hložinou duje.

Hu! Jdi na své studené lože a zahřej se.

Lear. Rozdals vše svým dvěma dcerám? A sešels tak? –

Edgar. Kdo dá něco nebohému Tomovi, jež zlý duch vodil ohněm a plameny, brodem a
vírem, slatinou a bažinou; jemuž kladl nože pod polštář, oprátky pod lavici v
kostele¹³²<TRN>¹³² Orig. pew (z lat. podium) znamená sice dnes
kostelní lavici, ale pův. to byl výstupek, výklenek pavlače,

pak též sedadlo v divadle apod.</TRN> a stražil utrých k polévce; jemuž vnuknul zpupnost do srdce, že jezdil na hnědém klusáku přes mosty čtyři palce široké, honě svůj vlastní stín jako zrádce? – Pomoz Bůh tvým pěti smyslům! Torna zebe. Ó, do dy, do dy, do dy.¹³³<TRN>¹³³ Snad se chvěje zimou a drkotají mu zuby. Poslední řádka patrně naznačuje, že se ohání, jako by chytal ďábla.</TRN> Bůh tě chraň větrných smrští, úžehu hvězd a náказы. Dejte malou almužnu nebohému Tomovi, jež zlý duch trápí. Zde bych ho teď mohl dostat, a tady, a tady zas a tam!

Bouře trvá.

Lear. Jak! – Dcerami že byl tak zbědován?

Což, nic jsi neuchránil? Dals jim vše?

Šašek. Ne, zachoval si prostěradlo,¹³⁴<TRN>¹³⁴ Orig. blanket – pokrývku (jinak by byl nahý).</TRN> jinak by nám všem bylo stydno.

Lear. Kde mor, jenž visí hrozbou osudnou nad lidskou vinou v širém povětří, schvat' dcery tvé!

Kent. On, pane, nemá dcer.

Lear. Smrt, zrádce! – Přírodu tak nemohlo v něm zbídnit nic jak dcery nevděčné.

*Dívá se na trním zraněného Edgara.*¹³⁵<TRN>¹³⁵ Pozn. přidal Sl.</TRN>

To tedy doby nynější je mrav,

že mají vypuzení otcové

tak málo slitování s vlastním tělem?

Ó, důmyslný trest! Vždyť toto tělo

ty pelikáni¹³⁶<TRN>¹³⁶ Podle staré zkazky pelikán oživuje a krmí vlastní krví svá mláďata. Násl. dvojverší obsahuje obscénní narážku.</TRN> dcery zplodilo.

Edgar. Sed Pikulík na Pikuličí vrch.

Halů, halu, lu lů!

Šašek. Ta mrazná noc z nás všech udělá blázny a šilence.

Edgar. Měj se na pozoru před zlým duchem; buď poslušen svých rodičů; spravedlivě v slovu stůj; neproklínej; nedopouštěj se s pravou manželkou svého bližního; neupínej své milé srdce na hrdou nádheru. Torna zebe.

Lear. Cos býval?

Edgar. Sluha své dámy,¹³⁷<TRN>¹³⁷ „své dámy“ Sl. přidal, poněvadž se tu líčí dvorný milovník vdané ženy, cicisbeo, nikoli pouhý služebník.</TRN> hrdý srdcem a myslí, jenž kadeřil si vlasy, nosil její rukavičky za kloboukem, sloužil chťici srdce své paní a páchal s ní skutky temnoty; přísahal tolik přísah, co promluvil slov, a rušil je spanilým nebesům do tváře; člověk, jenž usínal, nastražuje vilnost, a probouzel se, aby jí dosti učinil. Víno miloval jsem náruživě, kostky vášnivě a v ženách přeholdoval jsem¹³⁸<TRN>¹³⁸ tj. co do počtu žen přetrumfl jsem sultána. Vrzavé střevíce byly patrně v módě.</TRN> Turka; falešný srdcem, lehkověrný uchem, krvavý rukou, vepř povalovačstvím, liška zlodějstvím, vlk hltavostí, pes vzteklostí, lev loupeživostí. At' vrzání střeviců a zašustění hedvábů nezradí tvé ubohé srdce ženě! – Nezavad' nohou o hampejz, rukou o zástěru, pérem o knihy lichvářovy a chraň se zlého ducha!

Dál mrazný vítr hložinou duje;

povídá, huhlí, suslí, hu hej. –

Můj hochu, Daufine, s tím nic neměj!¹³⁹<TRN>¹³⁹ Orig. Dolphin – delfín i následník franc. trůnu, dauphin. Jde snad o úryvek z nějaké balady.</TRN>

Bouře trvá.

Lear. Aj, lépe bylo by ti v hrobě tvém než tělem nepokrytým býti vydánu této krutosti povětří. Není člověk nic víc než to? Dobře si ho povšímněte. Ty nejsi housence dlužen

hedvábí, zvíři koze, ovci vlnu, civetce pižmo. Ha! – tři z nás jsou tady padělání! – Tys věc sama: Člověk, nevystrojen, nic více není než takový ubohý, nahý, rozčesnutý¹⁴⁰<TRN>¹⁴⁰ tj. dvounohý, bipes. Tyto úvahy jsou zřejmě ohlasem Montaigneových myšlenek. Filosofický francouzský essayista Michel de Montaigne (1533–1592), ctitel Senekův a Plutarchův, svým skeptickým postojem velmi vyhovoval alžbětinským intelektuálům a překlad Floriův byl oblíbenou jejich četbou.</TRN> živočich jak ty. Pryč, pryč, vy třeť dlužené! – Sem! – Rozpínejte – tady!

Trhá šaty se sebe.

Šašek. Prosím tě, kmotře, upokoj se; ta noc je příliš ničemná na plování. Teď by malý ohníček na pusté pláni byl jako srdce starého vlníka: jiskřička a celé ostatní tělo studené. Hle, tu přichází bludný oheň.

Vystoupí Gloster s pochodní.

Edgar. To je zlý duch Flibbertigibbet; vychází večer při klekání a obchází až do prvního kuropění; dělá bělmo a zákal, šilhavé oči a zaječí pysk; bílou¹⁴¹<TRN>¹⁴¹ tj. zrající.</TRN> pšenici požehá snětí a ubližuje nebohým tvorům zemským.

Třikrát sel svatý Vít po svahu vzhůru,
s devíti Můřaty tam potkal Můru;
„Dolů!“ jí kázal,
slibem ji svázal.

Pryč! Nechod' více, čarodějnice!¹⁴²<TRN>¹⁴² Volný překlad zaříkadla proti noční můře (incubus).</TRN>

Kent. Jak jest Vaší Milosti?

Lear. Kdo je ten tam?

Kent. Kdo zde? Co hledáte?

Gloster. Kdo jste vy? Vaše jména?

Edgar. Nebohý Tom, jenž pojídá plovoucí žábu, ropuchu, pulce, mloky zemské i vodní; jenž v zuřivosti srdce svého, když zmítá jím zlý duch, pojídá kravskou mrvu za salát; polyká starou krysu a psí mršinu; pije zelený povlek stojaté louže; jenž bývá mrskán z opolí do opolí, svíran do klad a vězněn; jenž měl trojí oblek na tělo, šest košil na svou nahotu, koně k jízdě a k nošení meč.

Leč myši a krysy po sedm let
a podobnou drobnou havěť Tom jed.

Chraňte se mého pronásledovatele. Ticho, Smulkine, ticho, ty ďáble!

Gloster. Jak? – Nemá Vaše Milost lepší průvod?

Edgar. Kníže temnoty jest urozený pán; Modo se nazývá a Mahu.

Gloster. Ti, mylorde, kdož naší krvi jsou

a tělem naším, zlotřili se tak,
že nenávidí rodiče své.

Edgar. Nebohého Torna zebe.

Gloster. Ó, pojd'te se mnou; moje oddanost

nemůže snést, abych poslušen
byl ve všem kruté vůli vašich dcer.

Ač kázaly mi brány uzavřít
a kruté noci té vás ponechat,
přec odvážil jsem se vás vyhledat,
bych uved vás, kde krb i pokrm čeká.

Lear. Dřív nech mne promluvit s tím filosofem: –

V čem příčinu má hrom?

Kent. Můj králi, přijměte to nabídnutí

a pod krov jděte s ním.

Lear. Jen slovo s učeným tím Thébanem.¹⁴³<TRN>¹⁴³ Théban jako doleji Athéňan tu znamená prostě filosofa.</TRN>

Co studujete?
Edgar. Jak d'áblu ujíti a smrtit hmyz.
Lear. Jen slůvko mezi čtyřma očima –
Kent. Znov, mylorde, mu domluvte, by šel:
duch jeho začíná se kaliti.

Bouře trvá.

Gloster. Zda kárati ho můžeš? Jeho dcery
mu stojí o život. Ach, dobrý Kent!
On řek, že tak to bude. – Ubohý
ten vyhostěný muž! – Tys povídal,
že král začíná šilet; příteli,
já říkám ti, že skoro šílím sám.
Já syna měl, jenž nyní cizincem
jest krvi mé; on hledal moji smrt,
ted', právě ted'. – Já miloval ho, brachu,
jak syn jen otci může drahým být. –
I abych řek ti pravdu, hoře to
mé smysly zmátlo. – Jaká je to noc!
Můj králi, prosím –

Lear. Račte odpustit.
Můj čacký filosofe, pojd'te s námi.

Edgar. Toma zebe.

Gloster. Jdi, brachu, do chýše; tam v teple bud.

Lear. Jen pojd'me všichni; – spolu.

Kent. Tudy, pane!

Lear. S ním. – Já chci zůstat při svém filosofu.

Kent. Již, dobrý pane, upokojte ho;
ať vezme s sebou toho člověka.

Gloster. Vy vezměte ho s sebou.

Kent. Brachu, dále;
ty půjdeš s námi.

Lear. Pojd', dobrý Athéňane.

Gloster. Již ani slova, ani slova; – tiše!

Edgar. Rek Rowland vešel v tmavou věž –

on jenom říkal: „Fi,fú,fam,

kdes britskou krev tu čenichám.“¹⁴⁴<TRN>¹⁴⁴ Childe Rowland (Roland) byl podle staré skotské balady synem krále Arthura. S pomocí čaroděje Merlina osvobodil svou sestru ze zakletého zámku krále elfů. Veršiky jsou ze známé angl. pohádky Jack the Giant Killer (Honza Obrobijce). V pohádce je řeč o anglické krvi (the blood of an English man) nikoli britské (of a British man) jako u Sh. (Srov. v naší pohádce povšechněji „čichám čichám člověčinu“.) Pojem Británie propagoval král Jakub I., který spojil skotské království s anglickým. R. Browning napsal alegorickou báseň s titulem „Rek Roland vešel v tmavou věž“. Halliwell soudil, že tento první verš Sh. přejal z balady a druhé dva ze zmíněné pohádky.</TRN>

Odejdou.

SCÉNA PÁTÁ

Glostrův zámek.

Vystoupí Vévoda cornwallský a Edmund.

Vévoda cornwallský. Však pomstím se, než opustím jeho dům.

Edmund. Mylorde, jak zle budu posuzován, že můj přirozený cit ustupuje věrnosti, až pomyslit se bojím.

Vévoda cornwallský. Teď vidím teprv, že váš bratr ne tak docela ze zlotřilosti ukládal mu o život, ale spíše byl pužen k tomu jakýmsi mužným odporem, jež vyvolala trestuhodná špatnost otcova.¹⁴⁵<TRN>¹⁴⁵ Orig. but a provoking merit, set a-work by a reproveable badness in himself. Vazba provoking merit (Sl.: mužným odporem) se různě vykládá a někdy se vztahuje na Edmunda. Badness in himself (Sl.: špatnost otcova) se zpravidla připisuje Edgarovi. Ale Sl. překlad je přijatelný. Tarnawski překládá podobně jako Sl.: dobře popědy. In himself snad = in itself.</TRN>

Edmund. Jak zlobný jest můj osud, když musím žet, že jsem spravedliv! Zde je to psaní, o němž mluvil a které dokazuje, že jest vyzvědačem na prospěch věci francouzské. Ó nebesa, kéž by té zrady nebylo aneb já ji nebyl odkryl!

Vévoda cornwallský. Pojd'te se mnou k vévodkyni.

Edmund. Jest-li obsah toho listu pravdivým, nastane vám dílo veliké.

Vévoda cornwallský. Pravdiv či nepravdiv, učinil tě hrabětem z Glostru. Vypátrej, kde tvůj otec jest, abychom jej co nejdříve do rukou dostali.

Edmund (stranou). Najdu-li ho, jak pomáhá králi, utvrdí to tím více podezření na něm. –
(*Ke Cornwallovi*) Setrvám v díle oddanosti své, jakkoliv to těžký boj mezi ní a mou krví.

Vévoda cornwallský. Chci ti důvěřovat a nalezněš lepšího otce v mé lásce.
Odejdou.

SCÉNA ŠESTÁ

Světnice na statku u zámku.

Vystoupí Gloster, Lear, Kent, Šašek a Edgar.

Gloster. Zde je lépe než pod širým nebem; přijměte zavděk. Doplním, co třeba k vašemu pohodlí, jak jen mohu; neopouštím vás na dlouho.

Kent. Veškerá síla jeho ducha podlehla jeho rozrušenosti. Ať vám bozi oplatí vaši laskavost!
Odejde Gloster.

Edgar. Frateretto¹⁴⁶<TRN>¹⁴⁶ Název démona, rovněž přejatý z Harsnetta jako před tím Flibbertigibbet, Smulkin, Modo, Mahu. Nero lovící ryby do zlatých sítí se najde v Chaucerových Canterburských povídkách v mnichově vyprávění.</TRN> mne volá a povídá mi, že Nero chytá ryby na udici v jezeru temnoty. (*K Šaškovi*) Modli se, dobráčku, a chraň se zlého vraha.

Šašek. Prosím tě, kmotře, pověz mi, co je blázen? – Sedlák¹⁴⁷<TRN>¹⁴⁷ Orig. yeoman – svobodný sedlák. Narážka na změny v tehdejší společnosti. Synové zbohatlých sedláků si získávali erby (též Sh.!).</TRN>, nebo šlechtic?

Lear. Král, král!

Šašek. Ne, sedlák je, který má syna šlechticem; neboť ten sedlák je blázen, jenž maje syna před sebou, v něm vidí šlechtice.

Lear. Mít tisíc jich, s žhavými oštěpy se sykotem se na ně řítících¹⁴⁸<TRN>¹⁴⁸ Lear na šaškova slova nereaguje, je zcela zaujat myšlenkou na pomstu.</TRN> –

Edgar. Zlý duch mne kouše do zad.

Šašek. Je blázen, kdo spoléhá na krotkost vlka, zdraví koně, chlapeckou lásku a přísahu nevěstky.

Lear. Tak stane se: hned před soud vyzvu je. (*K Edgarovi*) Ty, soudce učený, se posad' zde. (*K Šaškovi*) Ty, moudrý pane, tady. – Teď, vy lišky!

Edgar. Hle, jak tam stojí a koulí očima! Nemáš dost smělých očí k soudu, paničko?¹⁴⁹<TRN>¹⁴⁹ Orig. Wantest thou eyes at trial, madam? – dosl. chceš oči (tj. diváky) při přelíčení, paničko? Předchozí věta se snad vztahuje na ďábla, ale Theob. emenduje he na she, jako by Edgar mluvil k jedné z dcer.

„Smělých“ Sl. přidal.</TRN>

Pojď, Bětko, ke mně, přes šumný proud.

Šašek. Jí v loďce praskla dlaha

a povědít se zdráhá,

proč netroufá si k tobě plout.

Edgar. Zlý duch straší nebohého Toma hlasem slavičím. Hasačert křičí v břiše Tomově o dva

bílé¹⁵⁰<TRN>¹⁵⁰ Patrně neuzené na rozdíl od uzených (red herring) .</TRN> slanečky. Neskřehotej, černý anděle; nemám sousta pro tebe.

Kent. Jak jest vám, pane? – Jenom nestůjíte

tak ustrnule. – Nechcete si lehnout

a odpočinout na těch poduškách?

Lear. Chci na soudu je tady vidět dřív.¹⁵¹<TRN>¹⁵¹ Vynech. Bring in the evidence. – Přiveď svědky.</TRN>

(*K Edgarovi*) Sem, na své místo, muži v taláru. (*K Šaškovi*) A ty, co jeho soudruh v hodnosti, mu po bok sedni. (*Ke Kentovi*) Vy jste přísedící a usedněte též.

Edgar. Sud'me spravedlivě.

Spíš nebo nespíš, pastýřský hochu?

Ovečky tvoje obilím chodí;

milými ústky hvizdni jen trochu,

ovečkám nikdo ti neuškodí.

Purr!¹⁵²<TRN>¹⁵² Cam. Pur! Zvuk kočičího předení. D. W.

poznamenává, že u Harsnetta to je též jméno démona.</TRN> – Ta kočka je šedivá.

Lear. Tu napřed sud'te; jest to Goneril. Zde přísahám před tímto ctihodným sborem, že ubohého krále, svého otce, odkopla.

Šašek. Pojďte sem, paničko. Říkají vám Goneril?

Lear. To upříti nemůže.

Šašek. Račte odpustit, měl jsem vás za židli.¹⁵³<TRN>¹⁵³ Orig. joint-stool – stolička.</TRN>

Lear. A zde je druhá, jejíž pohled zlý

vám hlásá, z jaké látky srdce má.

Ha, chopte se jí! – Zbraně, zbraně, meč

a požáry! – I zde je podplatnost?

Proč, křivý soudce, dals jí uniknout?

Edgar. Pomoz Bůh tvým pěti smyslům!

Kent. Ó žel! – Kde, pane, trpělivost jest,

již, říkával jste, že si zachováte?

Edgar (*stranou*). Mé slzy tak s ním berou účastenství,

že bude veta po mé přetvářce.

Lear. Ti malí psi a všichni, Lap a Běla

a Milouš, hle, jak na mne štěkají.

Edgar. Tom hodí svou hlavu mezi ně. Vari, hafani!

Bělotlam neb černohubý,

jedovaté měj si zuby,

buldog, chrt a zvrhlík práč,

ohař, barvař, křepeláč,

tlustochvostý, bez ocasu

zakňučí a půjdou k d'asu,

Tom jak hlavu na psy hodí;

všechny děrou vyprovodí.

Du, de, de, de. Sasa!¹⁵⁴<TRN>¹⁵⁴ Orig. Sessa! Slůvko (snad z franc. rčení c'est ça) vyzývá k nějaké činnosti: nu(že). – „Nemáš co pít“ Sl. přidal, aby bylo jasné, že u sebe nosí roh na pití. Steevens cituje starožitníka Aubreyho, podle něhož

nosili žebráci z blázince na krku volský roh, na který při žebrání troubili a do kterého též nalévali darované nápoje. </TRN> – Pojd'te, táhněte na pouti, posvícení a na trhy v městečkách. Nebohý Tome, nemáš co pít; roh ti vyprahnul.

Lear. Tož dejte Regan pitvat a podívejte se, co jí to hnízdi u srdce. Jest nějaká příčina v přírodě, která ta srdce činí tvrdými? (*K Edgarovi*) Vás, pane, přijímám za jednoho do svých sto; jenom kroj vašeho oděvu se mi nelíbí. Řeknete, že to jest úbor perský;¹⁵⁵ <TRN>¹⁵⁵ Je zahalen v přikrývku jako perský mág ve svůj háv. Blunden tu upozorňuje na Horácův verš: Persicos odi, puer apparatus. </TRN> ale dejte si ho změnit.

Kent. Ted', dobrý pane můj, zde lehněte si a trochu pospěte.

Lear. Nehlučte, nehlučte; zastřete opony;¹⁵⁶ <TRN>¹⁵⁶ Lear si představuje, že je na svém loži s nebesy. Následují poslední slova šaškova ve hře, ve kterých se spatřuje hlubší smysl, jako by předvídal uprostřed života brzkou smrt. Ale ve skutečnosti se už o jeho osudu nic nedovídáme, prostě ze hry mizí. Soudilo se, že chlapec, který ho představoval, hrál též Cordelii. </TRN> tak, tak tak. K večeri půjdeme ráno. Tak, tak tak.

Šašek. A já půjdu spat o polednách.

Vrátí se Gloster.

Gloster. Nuž, příteli, kde jest náš král, můj pán?

Kent. Zde, pane; jen ho nevyrušujte; je smyslů zbaven.

Gloster. Do své náruče jej vezmi, dobrý muži, prosím tě. Já přeslech, že mu stojí o život; jsou venku nosítka, tam polož jej a do Dovru s ním pospěš, příteli, kde najdeš přijetí i ochrany. Nuž, zvedni svého pána; zmeškáš-li půl hodiny, zmar jistý očekává zde život jeho, tvůj a všech, kdo chtí mu přispěti. Již zvedni, zvedni ho a za mnou pojd'; já s troškou potravý ti rychlý průvod dám.

Kent. Spí uondaná příroda. – Ten oddech by zhojil snad tvé síly zlomené,¹⁵⁷ <TRN>¹⁵⁷ Orig. broken sinews – zde spíše: vyčerpané nervy. </TRN>

jež, nepřijde-li včasná útěcha, se ztěžka vyléčí.

(*K Šaškovi*) Pojd', pomůžeš mi odnést svého pána. Opustit jej nesmíš ty.

Gloster. Jen pojd'te, pojd'te; pryč!

Odejdou Gloster, Kent a Šašek, odnášejíce Leara.

Edgar. Když vidíme, jak velcí trpí s námi, svou bídu sotva pociťujem sami. Kdo trpí sám, se nejvíc v duši trýzní, jsa blahem opuštěn i šťastných přízní. Však mnohá bolest lehčeji se snáší, kde soudruh jest a bratr strasti naší. Jak lehká, snesitelná bolest je mi, když mne co sklání, krále tlačí k zemi. On dětmi vypuzen, já otcem! – Hled'

na bolest velkých. Tome, skryj se teď,¹⁵⁸<TRN>¹⁵⁸ Orig. Tom, away! Mark the high noises, and thyself bewray – dosl. Tome, pryč! Pozor na halas (pronásledování?) a odhal se, až... atd. John. však high noises vykládá jako velké události, které se blíží, kdežto D. W. jako zprávy od dvora.</TRN>

až omyl, jenž tě viní na ten čas,
tě vida čista, usmíří se zas.
Již děj se dnes co děj, jen král když ujde!
Teď kradmo, kradmo! –
Odejde.

SCÉNA SEDMÁ

Glostrův zámek.

Vystoupí Vévoda cornwallský, Regan, Goneril, Edmund a služebnictvo.

Vévoda cornwallský (*ke Goneril*). Spěšte rychle k mylordu, svému manželu; ten list mu ukažte; vojsko francouzské přistalo k zemi. Najděte zrádce Glostra.

Odejde několik sloužících.

Regan. Hned ho pověste.

Goneril. Oči mu vyloupejte.

Vévoda cornwallský. Ponechte ho mé nevoli. Edmund, vy naši sestru doprovodíte; pomsta, kterou jsme nuceni vzít na vašem zrádném otci, nehodí se pro váš zrak. Mějte vévodu, k němuž odcházíte, k nejkvapnější hotovosti; rovněž tak chystáme se my. Naši poslové budou rychlí a dorozumějí se spolu.¹⁵⁹<TRN>¹⁵⁹ Orig. Our posts shall be swift and intelligent betwixt us – naši poslové budou mezi námi hbitě udržovat zpravodajskou službu.</TRN> Sbohem, drahá sestro, buďte zdrav, mylorde z Glostru!

Vystoupí Oswald.

Nu což? – Kde je král?

Oswald. Lord Gloster odsud pryč ho vypravil;
as pět neb šestatřicet jeho jezdců,
již horlivě ho hledali, se střetlo
s ním u brány a ještě s jinými
oděnci lordovými odjeli
s ním k Dovru, kde, jak vychloubají se,
prý mají vyzbrojené přátele.

Vévoda cornwallský. Své velitelce koně opatři.

Goneril. Mějte se dobře, mylorde i sestro.

Vévoda cornwallský. Nuž sbohem, Edmund.

Odejdou Goneril, Edmund a Oswald.

Teď najděte

mi zrádce Glostra. Jako zloděje
ho spoutejte a před nás postavte.

Odejdou druzí služebníci.

Ač dobře nemůžeme sáhnouti
mu na život bez práva nálezu,
přec naše moc tím nasytí náš hněv,
co lidé budou kárat snad, však čemu
jim nelze zabránit. – Kdo to? Ten zrádce?

Vystoupí Gloster veden dvěma neb třemi sloužícími.

Regan. Hle, lišák nevděčný! Tot' on.

Vévoda cornwallský. Ty ruce trouchnivé mu spoutejte.

Gloster. Co hodlá Vaše Milost? Přátelé,
jen uvažte, že mými hosty jste.

Tak nectně se mnou nenakládejte.

Vévoda cornwallský. Já pravím, svažte ho.

Sloužící ho spoutají.

Regan. Jen pevně, pevně.

Ty podlý zrádce!

Gloster. Nelítostná paní,
to nejsem.

Vévoda cornwallský. Zde ho k židli přivažte.

Však seznáš, padouchu –

Regan ho rve za vous.

Gloster. Při dobrých bozích,
toť hanebné, mne rváti za bradu.

Regan. Tak bílý a tak zrádný!

Gloster. Paní zlá,
ten vous, co rveš mi, někdy oživne
a obviní tě. – Jsemť váš hostitel
a neměli byste tvář hostinnou
mi drásat¹⁶⁰<TRN>¹⁶⁰ Orig. ruffle – znásilňovat, zpupně
jednat.</TRN> loupežnýma rukama.
Co chcete dělat?

Vévoda cornwallský. Jaké psaní, pane,
jste nedávno to dostal z Francie?

Regan. Chcem přímou odpověď; neb víme vše.

Vévoda cornwallský. A jaké spolky máte se zrádci,
již právě do království připulili?

Regan. Do jakých rukou ztřeštěného krále
jste poslal? Mluvte.

Gloster. Psaní dostal jsem,
jež vyslovuje pouze domněnky;
a psal je někdo nestranného srdce,
ne nepřítel.

Vévoda cornwallský. Toť úskok jen.

Regan. A klam.

Vévoda cornwallský. A kam jsi poslal krále?

Gloster. Do Dovru.

Regan. Proč do Dovru? Zdaž nekázáno ti
pod ztrátou...

Vévoda cornwallský. Proč do Dovru? To dřív ať zodpoví.

Gloster. Jsem na kůl přivázán a štvanicí
tak musím vytrpět.¹⁶¹<TRN>¹⁶¹ Časté přirovnání k medvědu, na kterého
dorážejí psi. Srov. M V, 7.</TRN>

Regan. Proč do Dovru?

Gloster. Nuž proto, že jsem nechtěl uvidět,
jak tvoje kruté nehty drápají
mu z důlků staré oči ubohé
a tvoje lítá sestra zatíná
kly kančí v jeho tělo posvátné.
I moře samo v bouři takové,
jak s nepokrytou hlavou on ji snes,
v té noci černé jako jícen pekla,
by bylo vzkypělo a zhasilo
hvězd ohně věčné,¹⁶²<TRN>¹⁶² Orig. stelled fires – hvězdné nebo
věčné ohně. Sl. spojil oba výklady slova stelled: upevněný,
pevný (srov. něm. stellen) a hvězdný (odvoz. od
stella).</TRN> on však, ubohé
to staré srdce, slzí lijákem

děšť nebes množil. Kdyby bývali
v ten krutý nečas vlci u tvých vrat
ti vyli, mělas říci: „Dobrý vrátný,
jdi, otevř.“ – Jiní dravci okrotli.¹⁶³ <TRN>¹⁶³ Orig. all cruels else
subscribed – spíše: všichni jiní krutí tvorové se
obměkčili. </TRN>

Však uzřím ještě, okřídlená pomsta
jak přikvačí na děti takové.

Vévoda cornwallský. To nikdy nespatriš. – Hej, podržte
tu židli. – Oči tvé ti zašlapu.

Gloster. Kdo dožítí si přeje starých let,
ó pomoz mi! – Ó krutost! – Bohové!

Regan. By jedna tvář se druhé nesmála,
i s druhým ven!

Vévoda cornwallský. Když pomstu uzříš –

První sloužící. Pane, zadržte!

Já sloužil vám od dětských let, však nikdy
jsem lepší službu neprokázal vám
než teď, když říkám, byste zadržel.

Regan. Jakže, ty pse?

První sloužící. Kdybyste měla vous,
v tom sporu s vaší brady bych ho rval.
Co činit hodláte?

Vévoda cornwallský. Můj otroku!

Tasí meč.

První sloužící. Nuž tedy, pojd'te si pro hněvu mzdu.

Tasí a v zápasu poraní Cornwalla.

Regan. Svůj meč mi dej! – Jak, selský chám se bouří?

Probodne ho odzadu.

První sloužící. Jsem zabit! – Jedno oko, mylorde,

vám zbylo, byste spatřil, zlého cos
jak postihne ho. Ó –

Zemře.

Vévoda cornwallský. By nespatriš,
hned zabráním. Ven, bídný rosole!
Kde nyní je tvůj lesk?

Gloster. Vše noc a běda. –
Kde syn můj Edmund? Vzdmychej, Edmundě,
vše jiskry přírody, bys pomstil mne
za tento hrůzný čin.

Regan. Pryč, zrádný lotře!

Ty voláš toho, jenž tě nenávidí;
byl' on to, jenž nám zjevil zradu tvou.
Jest příliš dobrý, by tě poželed.

Gloster. Ó, moje pošetilost! – Edgarovi
se tedy křivda stala. – Dobří bozi,
mně odpusťte a jemu žehnejte!

Regan. Ven z vrat ho vystrčte, ať vyčichá
si cestu k Dovru.

Sloužící odvede Glostra.

Co, pane, jest?

Jak mi to hledíte?

Vévoda cornwallský. Jsem poraněn.
Pojd', choti. – Toho bezokého lotra
z bran vypud'te a toho otroka

vyhodíte na hnojiště. – Regan, pojd',
zle krvácím. Ta rána přišla nečas.
Tvé rámě –

Odejde Cornwall opřen o Regan.

Druhý sloužící. Ať jakékoli viny smrtelné
se dopustím, když s tím to dobře skončí.

Třetí sloužící. A bude-li mít ona dlouhý věk
a potom sejde smrtí přirozenou,
pak ze všech žen se stanou netvory.

Druhý sloužící. Teď pojd'me již za starým hrabětem
a najd'ěm toho blázna, by ho ved,
kam bude chtít. – Ten bludný ubožák

dá upotřebiti se ke všemu.¹⁶⁴<TRN>¹⁶⁴ tj. bez osobního nebezpečí,
protože vzhledem k pomatenosti nemůže být stíhán.</TRN>

Třetí sloužící. Jdi ty; já lnu a bílku přinesu,
bych obvázal mu líce krvavé. –

Teď nebesa mu buďtež pomocna!

Odejdou na různé strany.

JEDNÁNÍ ČTVRTÉ

SCÉNA PRVNÍ

Pusta.

Vystoupí Edgar.

Edgar. Přec lépe vědět, že jsi opovržen,
než opovržen dát si lichotit.

Když nejhůře jest, i ten nejbídnější

a nejnešťastnější tvor osudu

má ještě naději, jsa bázně prost.

Žalostná změna nejlepší jen stíhá

a nejhorší se v radost obrací.

Buď vítán tedy, netělesný vzduchu,

jejž objímám! – Ten bědný ubožák,

jejž dech tvůj svanul do nejhoršího,

nic není dlužen tvému nárazu.

Leč kdo to přichází?

Vystoupí Gloster veden Stařcem.

Můj otec, veden

tak uboze. – Ó světe, světe, světe! –

Bez nenávisti k divným změnám tvým

by život rád se stáří nepoddal.

Stařec. Ó můj dobrý pane, byl jsem nájemcem vašim a nájemcem otce vašeho osmdesát let.

Gloster. Jdi, dobrý příteli, jen jdi, jen jdi;

tvé přispění mi nemůž pomoci

a tobě mohlo by jen ublížit.

Stařec. Ach, pane, vždyť nemůžete vidět na cestu.

Gloster. Já nemám cesty, nač mi tedy očí. –

Já klopýtal, když viděl jsem. – Ba často,

co máme, svévolnými činí nás

a naše nedostatky bývají

nám pomocníky. – Ó můj Edgare,

můj drahý synu, jenž jsi za oběť

pad hněvu otce oklamaneho,

kéž dožiju se, bych tě uviděl

svým hmatem; – řek bych, že mám oči zas!

Stařec. Hej, ozvi se!¹⁶⁵<TRN>¹⁶⁵ „ozvi se“ Sl. přidal.</TRN> Kdo zde?

Edgar (*stranou*). Ó bohové!

Kdo říci může: „Jest mi nejhůře“?

Teď jest mi hůř, než bývalo kdy dřív.

Stařec. To ubohý je, poblázněný Tom.

Edgar (*stranou*). A ještě hůře může být. Ba není nám nejhůř, dokud říci můžeme:

„Jest nejhůře.“

Stařec. Kam, brachu?

Gloster. Jest to žebrák?

Stařec. Žebrák a šílenec.

Gloster. Má ještě jiskru rozumu, neb žebrá.

Dnes v noci takového ubožáka
jsem v bouři uviděl, jenž připomněl mi,
jak člověk jest jen červ; a na mysl
můj syn mi vstoupil, ač mu přátelská
ta mysl sotva byla; od těch dob
jsem zvěděl víc. Čím nelitostným hochům
jsou mouchy, my jsme bohům: zabíjejí
nás pro kratochvíli.

Edgar (*stranou*). Jakže to možné?

Jeť trapno před hořem hrát na blázna
i sobě na úkor i jinému.

Bud, pane, zdráv!

Gloster. Je to ten nahý člověk?

Stařec. Jest, pane můj.

Gloster. Již prosím tedy jdi.

Však jestli kvůli mně nás dohonit
chceš asi míli odsud nebo dvě
na cestě k Dovru, pro tu dávnou lásku
tak udělej; a něco na tělo
té nahé duši přines, kterou teď
chci prosit, aby dále vedla mne.

Stařec. Ach, pane, on jest šílen.

Gloster. Kletba časů

to jest, když slepce vodí šílenci.

Čiň, jak ti poručím, neb spíš, jak chceš.

Jen především už jdi.

Stařec. Šat nejlepší mu donesu, co mám,
už staň se cokoliv.

Odejde.

Gloster. Brachu, nahý člověče –

Edgar. Nebohého Toma zebe. (*Stranou*) Dále nemohu to snést.¹⁶⁶<TRN>¹⁶⁶ Orig. daub
– zde: přetvařovat se. Pův. význam: bítit, natírat.</TRN>

Gloster. Pojď sem, člověče.

Edgar (*stranou*). A přece musím. Bůh potěš tvé drahé oči;
krvácejí.

Gloster. Znáš cestu do Dovru?

Edgar. Ploty i vrátka, cestu pro koně i pěšinu. Nebohý Tom hrůzou pozbyl zdravého rozumu.

Bůh tě chraň, synu dobrého člověka, před zlým duchem! Pět ďáblů bylo v nebohém
Tomovi najednou: duch tělesnosti Obidikut; Hobbididens, kníže temnoty;¹⁶⁷<TRN>¹⁶⁷

Orig. dumbness. Čel. dosl.: němoty.</TRN> Mahu krádeže; Modo vraždy;
Flibbertigibbet šklebení se a zubení, jenž nyní posedá panské a komorné. Tak ti pomoz
Bůh, pane!

Gloster. Zde vezmi měšec, ty, jenžs každou ranou

byl nebes prchlivostí¹⁶⁸<TRN>¹⁶⁸ Orig. plagues – vl. morovými

ranami .</TRN> pokořen.
Má bída činí tebe šťastnějším.
Tak dále ved'te sobě, bohové!
Ať bohatec a člověk rozkošník,
jenž urouhá se řádu vašemu
a nechce viděti, an necítí,
moc vaši rychle pozná. – Přebytek
by potom odčiněn byl rozdělením
a každý měl by dostatek. – Znáš Dover?

Edgar. Znáám, pane.

Gloster. Skalnatý tam útes jest,
jenž strmým, nachýleným temenem
se hrůzně dívá v propast sevřenou.
Tam doved' mne až samý na pokraj
a odměním tvou bídu něčím skvostným,
co nosím u sebe. Dál z toho místa
již nebude mi vůdce potřeba.

Edgar. Své rámě podej mi; nebohý Tom
tě povede.

Odejdou.

SCÉNA DRUHÁ

*Před palácem Vévody z Albany.
Vystoupí Goneril a Edmund.*

Goneril. Buďte mi vítán u nás, mylordě.

Já divím se, že vlídný manžel můj
nám nešel v ústřety.

Vystoupí Oswald.

Kde je tvůj pán?

Oswald. Jest doma, paní; ale změněn tak,

jak nikdy člověka jsem neviděl.
Já řekl mu, že vojsko přistalo;
on usmál se; já děl, že přicházíte –
„Tím hůře,“ zněla jeho odpověď.

A když jsem pak o zrádném Glostrovi
a věrných službách jeho syna mluvil,
on řekl, že hlupák jsem a na ruby
že věci obracím. Co nejvíce
by horšiti ho mělo, zdá se mu
být příjemným, co těšit, nemilo.

Goneril (*k Edmundovi*). Nuž, tedy ani dále nechod'te.

Tot' babská jeho ducha bázlivost,
jež k ráznému se činu nevzchopí.

On křivdy necítí, jež vyzývá
ho k odvetě. – Co právě po cestě
jsme přáli sobě, muž se vyplnit.

Zpět, Edmundě, zas k mému bratru;¹⁶⁹<TRN>¹⁶⁹ Orig. brother, tj. brother-

in-law – švagr.</TRN> rychle
tam strojte hotovost a postavte
se jeho vojsku v čelo. Zatím já
zde doma musím zbraně zaměnit
a dáti kužel svému manželci.
Ten věrný sluha naším poslem bude
a zanedlouho, troufáte-li si
být odvážným na vlastní prospěch svůj,

vás dojdou vaší dámy rozkazy.

Zde, noste to; ni slova.

*Dává mu amulet.*¹⁷⁰<TRN>¹⁷⁰ Pův. text nepraví, co Goneril Edmundovi dává, zda amulet, stuhu nebo nějaký šperk. Cam.: favour – fábor.</TRN>

Schylte hlavu:

to políbení, kdyby smělo mluvit,

by povzneslo ti ducha k nebesům.

Bud' chápav a bud' zdrav!

Edmund. Váš do smrti.

Goneril. Můj Glostre mileny!

Odejde Edmund.

Ó, jaký rozdíl

jest muž a muž! Ty přízeň ženy máš,

můj blázen tělo mé si osobuje.

Oswald. Zde, vzácná paní, přichází můj pán.

Odejde.

Vystoupí Vévoda albanský.

Goneril. Dřív¹⁷¹<TRN>¹⁷¹ „Dřív“ přidáno. Narážka na staré pořekadlo:

A poor dog that is not worth the whistling (špatný pes, který nestojí za hvízdnutí). Goneril dává manželovi najevo, že se slušelo, aby ji uvítal.</TRN> aspoň za hvízdnutí stála jsem.

Vévoda albanský. Ó Goneril, teď nejsi hodna prachu,

ježž drsný vítr zavěje ti v tvář.

Tvé povahy se báti začínám.

Ta bytost, která vlastním původem

svým pohrdá, být nemůž bezpečna.¹⁷²<TRN>¹⁷² Orig. cannot be border'd certain in itself – vl.: nemůže se bezpečně udržet v mezích.</TRN>

Ta, která sama sebe odštěpí

a odrůstá od rodné mízy své,

chtíc nebo nechtcíc musí uvadnout

a záhuby se státi nástrojem.¹⁷³<TRN>¹⁷³ Orig. come to deadly use. Je

možno různě vykládat. Čel. upozorňuje v poznámkách (podle

Warb.), že čarodějnice užívaly při svých kouzlech uschlých

větví; jindy se vyrozumívá, že Gonerilu jako suchou větev

čeká spálení; ale Sl. pojetí, které zdůrazňuje slovo deadly

(smrtonosný), smyslem lépe vyhovuje.</TRN>

Goneril. Již dosti; bláznovské to kázání.

Vévoda albanský. I moudrost, dobrota být podlými

se zdají podlým. Kal má rád jen kal.

Co spáchaly jste? Tygřice, ne dcery,

co jste to učinily? – Otec váš,

kmet ušlechtilý, jehož ctihodnosti

by medvěd kosmatý¹⁷⁴<TRN>¹⁷⁴ Orig. head-lugg'd – dosl. za hlavu

voděný. Stejně volně překládá Čel.</TRN> byl ruku lízal,

tak nelidsky a zvrhle o rozum

byl vámi připraven! Jak mohl snést

můj dobrý bratr skutek takový?

Muž, kníže, jeho přízní zahrnut!

Jestliže nebe zjevně¹⁷⁵<TRN>¹⁷⁵ Orig. do not their visible spirits

send quickly down – dosl. rychle nesešle své posly ve

viditelné podobě. Božími posly se miní blesky.</TRN> nesešle

své rychlé posly, aby zkontrolovali

tu podlou zločinnost, pak stane se,
že lidstvo samo sebe rozsápe
jak mořské stvůry.

Goneril. Muži mléčných jater,
jenž tváře máš jen k poličkování
a hlavu k potupě; jenž oči nemáš
v své lebce¹⁷⁶<TRN>¹⁷⁶ Orig. brows je vl. obočí nebo čelo. Stejně
Čel.</TRN>, aby rozeznávaly,
co čest, co úkor; který nechápe,
že jenom bláznům lotrů bývá žel,
již potrestáni jsou, než provedli
svou zlobu. – Kde tvé bubny válečné?
Frank rozvinuje svoje prapory
a naše zem je ztichlá jako hrob;¹⁷⁷<TRN>¹⁷⁷ „jako hrob“ přidáno.</TRN>
již chocholatou přílbou začíná
ti ohrožovat knížectví a ty,
ctný blázen, sedíš tich a skomíráš:
„Ach, proč tak činíš?“

Vévoda albanský. Sama sebe viz,
ty ďáble! Učiněná ohyzdnost
tak hrůznou být se nezdá v satanu,
jak v ženě jest.

Goneril. Ó pošetilý bloude!

Vévoda albanský. Ty zvrhlý tvore, přioděný teď
svou vlastní podobou,¹⁷⁸<TRN>¹⁷⁸ Orig. self-cover'd. Nejasné místo.
Pravděpodobný výklad: zahalující svou vlastní ďábelskou
podstatu ženskou podobou, čili: vtělený ďábel.</TRN> ó styď se,
styď
a neznetvořuj tvář! Být slušno to,
bych těmto rukám uposlechnout dal
své krve, snadno oddělily by
a strhaly ti maso od kostí.
Však ďábel jsi a ženská podoba
tě chrání.

Goneril. Hle, tvá mužnost! – Zamňoukej!¹⁷⁹<TRN>¹⁷⁹ Cam.: Marry, your
manhood! mew! Mew označuje kočičí mňoukání a slovem
„zamňoukej“ snad vytýká Goneril manželovi zženštilost. Ale Q₁
má pozměněnou interpunkci: Marry, your manhood mew. Zde se
mew vykládá jako běžný sokolnický termín, tedy pak by to
znamenal (Kitt.) „svou mužnost uzavři“ (jako se zavírá
pelichající sokol do klece na léčení). Čel. mew nepřeložil,
má pouze: Ta vaše mužnost! Snad vycházel z druhého textu Q₁ a
z Q_{2, 3}, kde je now místo mew.</TRN>

Vystoupí Posel.

Vévoda albanský. Co nového?

Posel. Ó mylorde, vévoda z Cornwallu
jest mrtev; ubit sluhou svým, když chtěl
i druhé oko vyrvat Glostrovi.

Vévoda albanský. Jak – oči Glostrovy!

Posel. Tak. – Lítostí
jsa dojat, sluha, jehož vychoval,
se opřel tomu skutku, tasil meč
na svého knížete, jenž rozlícen
se vrhl na něho a skolil ho,

však ne bez oné rány osudné,
jež teď ho připravila o život.

Vévoda albanský. To svědčí, že jste ještě nahoře,
vy soudcové, když zemské zločiny
tak rychle mstíte. – Gloster nebohý!
I druhé oko ztratil? –

Posel. Obě, obě. –
To psaní, paní, rychlou odvěť žádá;
od vaší sestry jest.

Goneril (*stranou*). Dost mi to vhod.
Však že jest vdovou a můj Gloster u ní –
to mohlo by vše zámky větrné
mi zřítit nad mým kletým životem.
Však jinak není novina tak zlá.
(*K Poslovi*) List přečtu si a pošlu odpověď.
Odejde.

Vévoda albanský. Kde jeho syn byl, když ho oslepili?

Posel. Sem odjel s kněžnou.

Vévoda albanský. Není zde.

Posel. Ne, pane;

já potkal ho, jak zpátky domů jel.

Vévoda albanský. Ví o té mrzkosti?

Posel. Ví, mylorde;

bylť on to sám, jenž otce obvinil
a naschvál odjel z domu, aby jen
se volněj mohli mstít.

Vévoda albanský. Jsem, Glostre, živ,
bych odměnil tvou lásku ke králi
a pomstil oči tvé. – Pojď, příteli,
a povíš mi, co dále ještě víš.

Odejdou.

SCÉNA TŘETÍ

Francouzský tábor u Dovru.

Vystoupí Kent a Šlechtic.

Kent. Není vám známo, proč král francouzský tak náhle vrátil se domů?

Šlechtic. Nějaké státní věci zůstaly neurovnány, na což vzpomenu teprv po jeho odchodu.
To hrozilo říši tolikerými obavami a nebezpečím, že jeho osobní návrat stal se naléhavým,
ba nutným.

Kent. Kdo tu za něho ponechán vojevůdcem?

Šlechtic. Francouzský maršál monsieur La Far.

Kent. Pohnuly vaše listy královnu k nějakému projevu zármutku?

Šlechtic. Ba ano, pane; přijala je, čtla
v mé přítomnosti. Slza bohatá
se potom zaperlila chvílemi
po tváři spanilé; tak zdálo se,
že královnou jest svého pohnutí,
jež zbojnicky být chtělo jejím králem.

Kent. Ó, tedy jí ty zprávy dojaly.

Šlechtic. Ne k hněvu; přemáhání se a žal
boj vedly, které z nich jí krásnější
má výraz dát. Však znáte to,
když slunečno i déšť jsou zároveň:
těm byly její slzy podobny
i úsměvy; leč měrou krásnější.

Ty blahé úsměvy, jež pohrávaly
na jejích plných rtech, jak zdálo se,
ty hosty v jejích očích neznaly,
již loučili se od nich jako perly,
když skrápou s démantů. – Nuž zkrátka, žal
by nejmilenější byl vzácností,
všem kdyby slušel tak.

Kent. Nic neřekla?

Šlechtic. Ba ano; jednou neb dvakrát posteskla:

„Můj otec,“ oddychujíc zhluboka,
jak měla by tím srdce sevřeno.

Pak: „Sestry, sestry! Hanbo žen! Mé sestry!

Ó Kente! Otče! Sestry – Jakže, v bouři?

A v noci? Slitování nevěřte!“ –

Tu voda svěcená jí vyhrkla
z těch očí nebeských a zkropila
stesk jejích nader. – Potom rychle vyšla,
by se svým hořem byla samotna.

Kent. Jen hvězdy jsou to, hvězdy nad námi,
jež řídí našich myslí povahu;
sic nemohli by titěž rodiče
tak různé dítky počít. Od těch dob
jste nemluvil s ní?

Šlechtic. Ne.

Kent. A bylo to,
než odcestoval král?

Šlechtic. Ne; teprv potom.

Kent. Nuž pane, bědný, zkormoucený Lear
jest v městě; v okamžicích jasnějších
se pamatuje, proč jsme přišli sem,
však nijak nechce vidět svoji dceru.

Šlechtic. Proč, dobrý pane?

Kent. Svrchovaný stud
naň doléhá; ta vlastní nevlídnost,
jež zbavila ji jeho požehnání,
ji vystavila cizím nehodám
a její svatá práva zadala
těm dcerám psího srdce. Věci ty
tak jedově mu hryžou na mysl,
že hanba planoucí ho zdržuje
tvář tváří uvidět Cordelii.

Šlechtic. Ach, nešťastný!

Kent. O vojsku Albana
a Cornwalla nic jste nedoslechl?

Šlechtic. Žet' tak; jsou na pochodu.

Kent. Nuže, pane,
teď provodím vás k Learu, svému pánu,
a vaší ochraně ho ponechám.
Věc vážná káže mi, bych prozatím
se držel v úkrytu; až pozná se,
kdo vpravdě jsem, vy želet nebudete,
že propůjčil jste mi svou známost nyní.
Již prosím pojd'te se mnou.

Odejdou.

SCÉNA ČTVRTÁ

Tamtéž. – Stan.

Vystoupí s bubny a prapory Cordelie, Lékař a vojsko.

Cordelie. Ach, jest to on; – teď právě viděn byl,
tak šílen jako moře vzbouřené;
si nahlas prozpěvuje, bujným věncem
jsa zeměděmem, pýrem, lopuchem
a bolehlavem, kopřivami, jilkem
a luštincem¹⁸⁰<TRN>¹⁸⁰ Orig. cuckoo-flowers. Sl. překládá luštinec,
ač mohl převzít od botanika Čelakovského „kohoutky“ (Lychnus
flos cuculi). Zmínka o živném obilí (orig. sustaining corn)
naznačuje, že je pozdní léto.</TRN> a vším tím plevelem,
jenž roste v našem živném obilí.
Sto mužů vyšlete a každý lán
ať prohledají polí klasnatých
a přivedou ho k nám.

Odejde Důstojník.

Co lidským vědám

lze učinit, by uloupené zas
mu smysly vrátily? – Kdo vyléčí ho,
vše moje skvosty¹⁸¹<TRN>¹⁸¹ Orig. outward worth – dosl. vnější
bohatství, majetek.</TRN> vezmi odměnou.

Lékař. Jsou, kněžno, prostředky:
klid nejlepší jest chůvou přírody,
a ten mu schází; zjednati mu ten
lze mnohou působivou bylinou,
jež mocí svou zrak trýzně uzamkne.

Cordelie. Ó všechna požehnaná tajemství,
vy všechny nezjevené síly země,
z mých slzí vypušte a pomozte
a zhojte bědu kmeta dobrého!
Jen hledejte ho, hledejte, by snad
ta jeho nezkrocená zuřivost
i život nestrhala, který teď
jest bez vůdce.

Vystoupí Posel.

Posel. Má kněžno, nové zprávy:

Vše britská moc jest na pochodu sem.

Cordelie. To známo již; a naše hotovost
je očekává. – Ó můj drahý otče,
jen pro blaho tvé věci přicházím;
jen proto velký Frank se slitoval
nad smutkem mým a pláčem žalostným.
Pud ctižádosti nepozved mou zbraň;
jen láska, vroucí láska má a právo
starého otce našeho. – Již záhy
snad o něm uslyším a spatřím jej.

Odejdou.

SCÉNA PÁTÁ

Glostrův zámek.

Vystoupí Regan a Oswald.

Regan. Jsou na pochodu vojska mého svata?

Oswald. Jsou, kněžno.

Regan. A on sám tam přítomen?

Oswald. Jen velmi nerad, kněžno; vaše sestra
jest lepším vojínem.

Regan. A s vaším pánem
lord Edmund nemluvil, když u vás byl?

Oswald. Ne, kněžno.

Regan. Co je v tom listu, jež mu sestra píše?

Oswald. To nevím, paní.

Regan. Jej vedla odtud jistě vážná věc.

Když Gloster zbaven očí, velice
to bylo bláhové ho nechat žít;
kam přijde, bouří srdce proti nám.
Jak myslím, odjel Edmund z lítosti
nad jeho bídou, aby ukončil
ten jeho život nocí zastřený;
a kromě toho nepřátelskou moc
by ohledal.

Oswald. Já, kněžno, musím nutně
s tím listem za ním.

Regan. Naše vojska zítra
se dají na pochod; tož zůstaňte;
jsouť cesty nebezpečny.

Oswald. Nesmím, kněžno;
mé paní rozkaz v tom zněl určitě.

Regan. Proč Edmundovi píše? – Nemohl
jste vyřídití ústně její vzkaz?
Snad – něco – nevím co... Chci přízeň svou
ti velmi osvědčit, když dopis ten
mi otevřítí dáš.

Oswald. Spíš chtěl bych, kněžno –

Regan. Víím, že tvá paní chotě nemiluje;
jsem jista tím. Když naposled zde byla,
tak prapodivně okem střílela
a výmluvně po čackém Edmundu.
Mně známo, že jsi její důvěrník.

Oswald. Já, kněžno?

Regan. Mluvím s rozvahou; ty jsi;

já víím to; protož radím ti, važ to:
Můj choť je mrtev; my již s Edmundem
se domluvili; on se hodí víc
pro ruku mou než ruku vaší paní;
co dále, již se domyslíte sám.
Až najdete ho, prosím toto zde
mu dejte ode mne; a vaše paní
až od vás uslyší to, rcete jí,
by na poradu vzala moudrost svou.
Nuž, buďte zdrav. – A uslyšíte-li
kde o tom slepém zrádci, pomněte,
že dojde odměny, kdo skolí ho.

Oswald. Kéž bych jej dopad, kněžno; – dokázal bych,
s kým držím.

Regan. Buď mi zdrav.

Odejdou.

SCÉNA ŠESTÁ
Pole u Dovru.

Vystoupí Gloster a Edgar v selském oděvu.

Gloster. Kdy dojdem již té hory vrchole?

Edgar. Teď vystupujete; – jak pracně jdem!

Gloster. Mně zdá se půda rovná.

Edgar. Hruzně příkrá.

Či neslyšíte moře?

Gloster. Věru ne.

Edgar. Tož tedy vašich očí bolestí
i druhé smysly otupují se.

Gloster. To vskutku možné. – Zdá se mi, tvůj hlas
že proměněn a mluvíš lepší řečí
i obsahem než dříve.

Edgar. Mýlíte se;
já nezměnil se v ničem kromě šatem.

Gloster. Ba tuším lépe mluvíš. –

Edgar. Pojd'te, pane;

zde je to místo; tiše postůjte.

Jak strašno jest a závratno v tu hloub
se dolů dívat! Vrány tam a kavky,
jež uprostřed se vzduchu vznášejí,
se zdají sotva velké být jak brouci.

A vpolou srázu visí kdos, jenž trhá

kmín mořský,¹⁸²<TRN>¹⁸² Botanik Čelakovský k tomu poznamenává:
Chudobný lid sbírá mořský kmín (*crithmum maritimum*,
Meerfenchel) na příkrých skalách anglického přímoří,
poněvadž slouží za salát.</TRN> – zaměstnání strašlivé!

Mně nezdá se být větším hlavy své.

Ti rybáři, co chodí po břehu,
se jeví jako myši; na kotvách
ten velký koráb zdrobněl v loďku svou
a loďka v plavátku, až příliš malou,
by zrak ji viděl; ropotící příboj,
jenž ječí po nesčetných oblázcích,
v tu výši nezaléhá. Nechci dál
se dívat, sic mi hlava závratí
se zatočí a oči ve mžítkách
mne střemhlav strhnou dolů.

Gloster. Postav mne,
kde stojíš.

Edgar. Ruku svou mi podejte;
od srázu nejkrajnějšího teď stopa jen
vás dělí; za vše, co je pod měsícem,
bych nechtěl vyskočit.

Gloster. Pust' ruku mou.

Zde, příteli, si vezmi druhý měšec;
jest klenot v něm, jenž stojí za vzetí
chudému člověku. Ať dobré víly
a bohové ti požehnají dar!

Teď odstup; dej mi sbohem; poslechnout
mne nech, že jdeš.

Edgar. Nuž, sbohem, dobrý pane.

Gloster. Buď od srdce mi zdrav!

Edgar (*stranou*). Proč zahrávám
tak s jeho zoufalstvím? – Bych vyléčil je.

Gloster (*klekna*). Ó mocní bohové! Již odříkám

se toho světa; před vašimi zraky
své velké hoře svrhám trpěliv.
Kdybych je déle mohl snášeti,
v spor nevcházej s vaším velikým
a neodolatelným určením,
knot¹⁸³<TRN>¹⁸³ Srov. M V, 5, přirovnání života ke svíci.</TRN>
vetché části mojí přírody
by dooharčil sám. Živ jest-li Edgar,
ó žehňte mu! Příteli, buď zdrav! –

Edgar. Již odstoupil jsem, pane; buďte sbohem!

Gloster vrhá se k zemi.

Snad – nevím – mohla by i představa
uloupit poklad žití, samo žití
když podvoluje se té krádeži!
Tam být, kde myslil, v tento okamžik
již bylo po myšlénkách. – Živ, či mrtev?
Hej, pane, příteli! Ó, slyšte, mluvte!
Tak vskutku moh by zemřít; však ne,
on k sobě přichází. – Kdo, pane, jste?

Gloster. Pryč, nech mne zemřít.

Edgar. Kdybys býval byl
cos jiného než pavučina, pírkó
neb vzduch, na tolik sáhů zřítiv se,
jak vejce býval bys se roztřepil.
Však dýcháš, hmotněs těžký, nekrvácíš
a mluvíš; zdrav jsi. – Deset stožárů,
když postavil bys jeden na druhý,
by nedosáhlo výše, s které teď
jsi kolmo sletěl. – Zázrakem jsi živ.
Nuž, promluv zase.

Gloster. Spadl jsem či ne?

Edgar. Se strašné výše křídového srázu.

Jen vzhůru pohled; jášajícího
nemožno odtud slyšet skřivánka
ni uvidět; –jen vzhůru pohlédni.

Gloster. Ach, nemám očí.

Jest bída zbavena i dobrodiní,
by samu sebe smrtí skončila?
V tom bylo přece trochu útěchy,
když zuboženost mohla oklamat
hněv tyranův a z jeho zpupné vůle
se vymanit.¹⁸⁴<TRN>¹⁸⁴ Orig. and frustrate his proud will – dosl. a
zmařit jeho zpupnou zvůli. Snad v tom můžeme spatřovat ohlas
Senekových úvah o sebevraždě.</TRN>

Edgar. Sem ruku; vzhůru; tak.

Jak je ti? Cítíš nohy? Stojíš.

Gloster. Dobře,
ach, příliš dobře.

Edgar. Divoucí to div.

Tam na vrcholu skály co to bylo,
co od vás šlo?

Gloster. To žebrák ubohý.

Edgar. Jak stál jsem tady dole, zdálo se mi,

že jeho oči jsou dva úplňky;
měl tisíc nosů, rohy hrbolaté¹⁸⁵<TRN>¹⁸⁵ Orig. whelk'd – spíše: kroucené.

Whelk je spirálovitě točitá škeble.</TRN>
a rýhaté jak moře zbrázděné.

To byl sám ďábel. – Proto, šťastný otče,
věř, že tě zachovali jasní bozi,
již sobě připravují oslavu
tím, co se lidem nemožností zdá.

Gloster. Teď rozpomínám se; a od té chvíle
chci nésti hoře své, až zvolá samo:

„Dost, dost!“ a zemře. To, cos viděl tam,
jsem za člověka měl; ba často říkal:

„Zlý duch! Zlý duch!“ a doved mne v ta místa.

Edgar. Jen buďte klidné, trpělivé myslí.

Leč kdo to přichází?

Vystoupí Lear, fantasticky ověnčen polním kvítím.

Tak zdravý duch

si nikdy svého pána nezdobí.

Lear. Ne, pro ražení peněz na mne sáhnout nesmějí; jsem' sám král!

Edgar. Ó, pohled srdce rozrývající!

Lear. Příroda jest nad umění v tom ohledu. Na vojenský závdavek! Ten chlap si vede s lukem
jako vraní hadroš; soukenický loket si napínej!¹⁸⁶<TRN>¹⁸⁶ Orig. draw me a
clothier's yard – spíše: napni mi ho na délku lokte (to byla
obvyklá délka šípů).</TRN> Hle, hle, myška! Tiše, tiše, ten ždibec osmahlého
sýra to spraví. Zde má brněná rukavice; obra jí vyzvu! Halapartny sem! – Ó, krásně letěls,
ptáčku! Do černého, do černého; – huj! – Tvoje heslo!

Edgar. Vonný majorán.

Lear. Projdi.

Gloster. Ten hlas mi povědom.

Lear. Ha! Goneril – s bílým vousem! Lichotili mi jako psu a řekli mi, že mám bílé vousy na
bradě dřive, než tam bylo černých. Říkali „ano“ a „ne“ ke všemu, co říkal já! „Ano“ a „ne“
jedním dechem bylo nedobré bohoslovectví. Když jednou přišel déšť a promočil mne a
vítr, až jsem zuby jektal; když hrom se nechtěl na můj rozkaz utiší, tu jsem je poznal, tu
jsem je navětril. Jděte mi, jděte; to nejsou lidé od slova: říkali mi, že jsem vše; to je lež;
vždyť nejsem otužen proti zimnici.

Gloster. Zvuk toho hlasu jest mi dobře znám;
zdaž král to není?

Lear. Každým coulem král! –

Když upru zrak, hle, poddaný se třese.

Zde muži tomu život darují.

Co byla tvoje vina? – Cizoložství?

Ty nezemřeš. – Pro cizoložství smrt?

Ne; střízlík páše je a zlatá muška

mi vilní před očima.

Ať páření má zdar; neb Glostrův bastard

byl k svému otci vlídnější mých dcer,

jež na manželském loži zplozeny.

Jen, chtějí, do toho a šmahem dál!

Neb vojáků mi třeba. Vizte jen

tu upejpavou dámu, jejíž tvář

vám prorokuje sněhobílý klín¹⁸⁷<TRN>¹⁸⁷ tj. naprostou cudnost.</TRN> –,

jak louská ctnost a vrtí hlavičkou,

když uslyší jen jméno rozkoše:

a přec ni tchoř, ni kuň po mladé pastvě

k ní nejde s hýřivější chtivostí.

Od pasu dolů jsou to kentauři,

ač ženy nahoře;

jen k pasu bohům přináležejí,
vše pod ním patří ďáblu.
Tam peklo, tma a propast sirnatá,
žeh, vření, puch a porušení. – Fi, fi, fi! – Hu! Dej mi unci pižma, dobrý lékárníku, ať
navoním ten obraz v mysli své. Zde máš peníze.

Gloster. Ó dovol, bych tu ruku zulíbal.

Lear. Dřív si ji utru, páchne smrtelností.

Gloster. Ó zničený ty kuse přírody!

Tak velký tento svět se zhroutí v nic!

Znáš mne?

Lear. Na tvé oči dosti dobře se pamatuji. Pošilháváš po mně? Ne, dělej, co chceš, slepý
Kupido! Já milovat nebudu. Zde čti to vyzvání; jen si toho písma povšimni.

Gloster. I kdyby slunci byly písmeny,
já nemohl bych vidět jediné.

Edgar. Já tomu nechtěl věřit z pověsti,¹⁸⁸<TRN>¹⁸⁸ Orig. from report – když mi
to líčili.</TRN>

jest tomu tak; a srdce moje puká.

Lear. Čti.

Gloster. Jakže, těmi důlky prázdnými?

Lear. Ó, ho! Tak to tedy s námi dopadá? Žádných očí v hlavě, žádných peněz v měšci?

V hlavě důlky, v kapse díru. Nu, přec ale vidíš, jak to chodí ve světě.

Gloster. Svým citem vidím to.

Lear. Jak, zbláznil jsi se? Člověk může vidět, jak to chodí ve světě, i bez očí. Koukej ušima.

Hle, jak se tam ten sudí obořuje na toho přihlouplého zloděje. Slyš – do ucha –: změňme
jejich místa. A – prstýnku z ruky do ruky! – Kdo je soudce, kdo zloděj? Neviděls
nádvorního psa štěkat na žebráka?

Gloster. Viděl, pane.

Lear. A kterak ten ubožák před hafanem utíkal? V toms mohl vidět velký obraz
pravomocnosti: pes, když jest v úradě, se poslouchá.

Zdrž, podlý drábe, ruku krvavou!

Proč mrskáš nevěstku? Hřbet vlastní obnaž;

vždyť žádostivě to s ní páchat chceš,

proč mrskáš. Lichvář věší kapsáře.

Hřích malý kouká šatem zedraným

a talár, šuba pokrývají vše.

Dej zločinu jen zlaté brnění

a mocný oštěp spravedlnosti

se zlomí neškoděn; jej ozbroj hadry

a trpasličí stéblo protkne ho.

Ne, nikdo nehřeší; řku, nikdo, nikdo!

Já ručím za ně, věř mi, příteli,

jenž moc mám zavřít ústa žalobci.

Hleď skleněné si oči opatřit

a jako bídný politikář dělej,

že vidíš věci, kterých nevidíš.

Teď, teď, teď, teď! – Zujte mi boty; silněj, silněj; tak.

Edgar. Ó, jaký obsah v nesrovnalostech!

Tot' rozum v šílenosti.

Lear. Jestli chceš

můj osud oplakávat, oči mé

si vezmi. – Znáš tě, jméno tvé je Gloster.

Ty musíš býti trpěliv; my plačky

jsme přišli sem; ty víš, když po prvé

vzduch ucítíme, kvílíme a pláčem.

Chci tobě kázat; slyš.

Gloster. Ach, žalný den!

Lear. Když zrodíme se, pláčem, že jsme přišli
na toto velké bláznů divadlo. –

Tot' výborný je nápad!¹⁸⁹<TRN>¹⁸⁹ Orig. This's a good block. Slovo block má mnoho významů. Zde se obvykle vykládá jako dřevěná forma na (plstěný) klobouk a podle toho jako módní tvar klobouku, tedy překlad by byl: To je pěkná móda. Srov. MPN, Komédie I, str. 434, v. 32. Na Sl. asi působil Čelakovského překlad: tot' by byl pěkný plán (podle Schl.). Tyl překládá: kolem hlavy otočka. Byl-li Lear prostovlasý, bylo by nutno si představit, že vzal klobouk Glostroví nebo Edgarovi. Plstěný klobouk vede asociací k další myšlence. Blunden a Siss. se domnívají, že klobouk měl a že jej smekl, jako by chtěl kázat, a prohlížel si jej. Ale srov. pozn. 197. D. W. vysvětluje, že měl korunu z kvítí.</TRN> – Pěkná lest

by byla to, tak plstí podkovat
houf našich koní; – ano, zkusím to. –

I až se na ty zetě příkradem,
pak budem vraždit, vraždit, vraždit, vraždit!

Vystoupí Šlechtic s družinou.

Šlechtic. Ó, tady jest; nuž, chopte se ho. – Pane,
dceř vaše drahá –

Lear. Bez vyproštění?

Jak, zajat? – Totě zrovna rozeným
jsem bláznem štěstí.¹⁹⁰<TRN>¹⁹⁰ tj. obětí osudu. Srov. RJ III,
1. </TRN> – Buďte vlídní ke mně;
dám výkup. Ranhojiče přiveďte;
jsem ťat zde do mozku.

Šlechtic. Vše dostanete.

Lear. Tak bez pomoci, všecek sám a sám?

Tot' člověka by mohlo změnit v sláň,¹⁹¹<TRN>¹⁹¹ Orig. a man of salt –
v solného muže, člověka jako solný sloup (rozplývajícího se
v slaných slzách).</TRN>
by za kropenky užil očí svých
a rosil jimi podzimkový prach.

Šlechtic. Můj dobrý pane –

Lear. Chci umřít statně jako švarný ženich.

Co! Chci být vesel; pojd', již pojd'; jsem král!
Zdaliž to víte, moji pánové?

Šlechtic. Král královský; a posloucháme vás.

Lear. V tom tedy ještě život. Chcete-li ho dostat, musíte umět utíkat. Sa, sa, sa, sa.

Odběhne. Stráže za ním.

Šlechtic. Tak vidět posledního chud'asa

by bylo přežalostno; u krále
to slovům vzdoruje. – Máš jednu dceru;
ta sejme velkou¹⁹²<TRN>¹⁹² Orig. general – obecnou.</TRN> kletbu s přírody,
již obě druhé na ni uvrhly.

Edgar. Bůh s vámi, vzácný pane.

Šlechtic. Mluvte rychle;
co chcete?

Edgar. Nedoslech jste ničeho
o blízké bitvě?

Šlechtic. Jistá je to věc
a známá; každý o tom doslýchá,

kdo zvuku rozezná.

Edgar. Leč, dovolte,
jak daleko jest nepřátelský voj?

Šlechtic. Již nablízku a rychle na pochodu;
co mžik moc hlavní může dorazit.¹⁹³<TRN>¹⁹³ Orig. the main descry stands
on the hourly thought. Smysl je: každou hodinu, každou
chvíli můžeme spatřit hlavní voj.</TRN>

Edgar. Dík, pane; to je vše.

Šlechtic. Ač královna
ze zvláštních příčin mešká v táboru,
již vojsko její k předu vytrhlo.

Edgar. Mé díky, pane.

Odejde Šlechtic.

Gloster. Věčně dobrá božstva,
můj dech mi vezměte, by horší duch
mne opět nepokoušel zemřítí,
než vám se zlíbí.

Edgar. Dobře, otče, tak
se modlíte.

Gloster. Kdos ty, můj příteli?

Edgar. Muž nad vše ubohý, jenž ranami
byl zkrocen osudu; jenž poznáv sám
a cítě utrpení, náchylen
jest k slitování. Podejte mi ruku
a někam pod střechu vás dovedu.

Gloster. Mé díky srdečné; a požehnání
a štědrost nebes tobě odměnou
buď vrchovatě!

Vystoupí Oswald.

Oswald. Cena vyhrána!¹⁹⁴<TRN>¹⁹⁴ Orig. A proclaimed prize! –
Vypsána cena! (tj. muž, na jehož hlavu byla vyhlášena
cena) .</TRN>

Tot' pravé štěstí! – Slepá hlava tvá
se zrodila, by přinesla mi zdar.
Ty starý, bídný zrádce, se světem
svůj účet skonči; meč jest vytasen,
jímž zahyneš.

Gloster. Tvá ruka přátelská
jen dosti síly vlož teď do něho.

Edgar postaví se na odpor.

Oswald. Proč, smělý sedláku, se odvažuješ
tak ochraňovat psance zrádného?
Pryč! – Aby jeho sudby nákaza
i tebe neschvátila. Pusť mu ruku.

Edgar. Nepustím! Panečku, to se musí stát eště něco inčího!

Oswald. Pusť, otroku, sic umřeš!

Edgar. Milyj pane, dite si svou cestou ha dyjte pokoj chudýmu čleku. Kdybych si bul byjval
nechál nehdy duši vystrašit, nebul bych bul ani vo štrnáct dní dyl živ. Ale ičko poudám,
k tu k tomu starci huž ani krok! – Hajdy šumenty! Nebo se podíváme, co je tvrdčí, asli
vaše kotrba nebo můj vobušek. Já velkyjch sirátů dělat nehumím.¹⁹⁵<TRN>¹⁹⁵ Orig. tu
má somersetský dialekt. Sl. ho nahrazuje chodským jako
Čel.</TRN>

Oswald. Pryč, selský cháme!

Zápasí spolu.

Edgar. Zuby vám vydělám, panečku! Pote jen; – šablíčka nešablíčka!

Oswald padne.

Oswald. Tys, otroku, mne zabil. Vezmi, lotře,
můj měšec; chceš-li, aby dařilo
se kdy ti dobře, pohřbi tělo mé
a listy, které u mne nalezneš,
dej Edmundovi z Glostru; vyhledej ho
ve vojšti britském. – Ó, smrt nečasná –
Smrt! –

Umře.

Edgar. Však znám tě dobře; – lotr úslužný,
tak poddajný své paní neřestem,
jak špatnost přát si může.

Gloster. Jakže, mrtev?

Edgar. Zde, otče, sedněte a odpočiňte.

Teď podíváme se mu do kapes;
ty listy, o nichž mluvil, mohou snad
mi prokázati službu přátelskou.
Jest mrtev! Pouze líto mi, kdos jiný
že nebyl jeho popravčím. – Nuž hledme –
jen povol,¹⁹⁶<TRN>¹⁹⁶ Orig. leave – s dovolením.</TRN> milý vosku; a ty,
mrave,
nás nepokárej. Bychom poznali
svých vrahů duši, roztrhli bychom
jich srdce; jejich listy rozvírat
je spíše dovoleno.

Čte.

Vzpomeňte našich obaplných slibů. Máte mnohou příležitost odkliditi jej; neschází-li
vám vůle, čas a místo se hojně naskytnou. Ničeho nedocílono, vrátí-li se vítězem; potom
jsem já jeho vězněm a jeho lože mým žalářem, jehož hnusného tepla mne zprostěte a za
své namáhání tam zaujměte místo.

Vaše – žena, chtěla bych říci –

oddaná služebnice, Goneril.

Ó neprohledná hlubni ženské zvůle!
O bezživotí ctného chotě stát
a náhradou můj bratr! – Tady v písku
tě zahrabu, ty posle nesvatý
vražedných vilníků; a v pravý čas
tím listem hanebnickým omráčím
zrak vraždou hledaného vévody.
O práci tvé a smrti, dobře jest,
že budu moci podati mu zvěst.

Gloster. Král zbaven rozumu! – Jak tuhy jsou
mé bídné smysly, že tu ještě stojím
a vědomý mám pocit nezměrných
svých útrap! Lépe býti šíleným.
Tak oddělily by se myšlenky
od mého zármutku a bolesti
klamnými představami ztratily
by sebevědomí.

Bubny v dáli.

Edgar. Nuž, podejte mi ruku; zdá se mi,
že bubny slyším z dálky. Pojd'te, otče;
u přátel pro vás místo naleznou.

Odejdou.

SCÉNA SEDMÁ

Stan ve francouzském táboře.

Lear na lůžku spící. – Tichá hudba. – Šlechtic a jiní na stráži.

Vystoupí Cordelie, Kent a Lékař.

Cordelie. Ó dobrý Kente, celým životem
a snahou veškerou jak vyvážit
mám tvoji dobrotu? – Jest příliš krátký
ten život můj a málo vše, s co jsem.

Kent. Má kněžno, dojít uznání již značí
být víc než odměněn. Co vyprávěl jsem,
vše prostá pravda jest, nic víc, ni méně,
jen tak, jak jest.

Cordelie. Jdi, vezmi lepší šat;
ten oděv tvůj je stálou upomínkou
na ony těžké chvíle. Prosím tě,
jdi, odlož to.

Kent. Má kněžno, odpusťte;
být nechci poznán; to by zmařilo
mé záměry. Tož prosím o milost,
abyste také vy mne neznala,
než čas to uzná příhodným i já.

Cordelie. Nuž, buď si tedy, dobrý mylorde.
(*K Lékaři*) A jak jest králi?

Lékař. Pořád ještě spí.

Cordelie. Ó dobrá božstva, zhojte veliký
ten průlom v jeho duši ztýrané!
Ó, v souzvuk uveďte ty ztrhané
a rozladěné smysly mého otce,
jenž dětmi vlastními tak proměněn!

Lékař. Když Vaše Milost ráčí dovolit,
teď krále vzbudíme; již dlouho spal.

Cordelie. Svým uměním se řiďte jen a čiňte
po vlastní vůli své. Jest převlečen?

Šlechtic. Jest, kněžno; v tvrdém spánku dali jsme
mu jiný šat.

Lékař. Vy, dobrá paní, buďte přítomna,
až vzbudíme ho; nepochybuji,
že utišil se.

Cordelie. Dobře.

Lékař. Račte blíže. –
Hřej hudba hlučněj!

Cordelie. Ó můj drahý otče,
kéž uzdravení béře si tvůj lék
s mých rtů a tento pocel odčiní
ty kruté křivdy, které spáchaly
mé sestry na tvém věku ctihodném.

Kent. Ó dobrá, drahá kněžno!

Cordelie. Kdybys byl
i jejich otcem nebyl, útrpnost

v nich vzbudit měl ten sněhobílý vlas.¹⁹⁷<TRN>¹⁹⁷ Orig. these white flakes –
dosl. ty bílé kadeře. Čel.: tvých šedin mohly jsou se
slitovat. Doleji přirovnává Cordelie jeho šediny k vetché
přílbě. Z toho by se dalo soudit, že Lear měl hlavu
nepokrytou.</TRN>

Tvář tato měla-li se vydati
úporným větrům? – Proti hromu stát,
jenž nebem duněl střelou strašlivou?
Tak v nejhrůznějších mlunných úderech
těch křížících se mihotavých blesků
být na stráži – jak bědný ztracenec,
s tou vetchou přílbou? – Nepřítelův pes,
i kdyby byl mne kouzl, v takou noc
u mého ohně našel útulek:
a ty jsi musel, otče ubohý,
se brložiti s vepři, tuláky
na stelivu a slámě plesnivé?
Ó žel, ó žel! To div, že zároveň
i žití s tvými smysly neprechlo!
Hle, probouzí se, teď naň promluvte.

Lékař. To sama, vzácná paní, učíňte;
tak nejlépe to bude.

Cordelie. Jak se daří,
můj pane královský; jak jest, Milosti?

Lear. Zle činíte mi – tak mne z hrobu brát.

Tys duše blažená, já přikován
na kolo ohnivě¹⁹⁸<TRN>¹⁹⁸ Orig. bound – dosl. připoután. Lear
považuje Cordelii za nebeský zjev a domnívá se, že sám se
otáčí v pekle na ohnivém kole jako Ixion, odsouzený Jovem
k tomuto trestu v podsvětí.</TRN> a slzy mé
žhnou jako roztavené olovo.

Cordelie. Můj pane, znáte mne?

Lear. Tys duch; já vím.

Kdys umřela?

Cordelie. Tak stále, stále ještě v dálině!¹⁹⁹<TRN>¹⁹⁹ Orig. far wide – bloudí,
tj. blouzní.</TRN>

Lékař. Jen zpola procitnul; teď chvílku ticho.

Lear. Kde jsem to byl? Kde jsem? To jasný den?

Mně tuze křivděno; ba lítostí
bych zemřel, vida, komus jinému
že tak se dálo. – Nevím, co bych řek.
Ty ruce – nechci na to přísahat –,
že moje jsou. – Nuž uvidíme hned.
Zde špendlík; cítím bodnutí. – Kéž jen
bych moh být přesvědčen o stavu svém.

Cordelie. Ó pane, jenom na mne pohleďte
a vztáhněte svou ruku k požehnání.

Ne, vám se nepřísluší klečeti.

Lear. Žert netropte si ze mne, prosím vás;
jsem vetchý, pošetilý, starý muž;
přes osmdesát let, ni hodinu
víc, ani méně. – A když pravdu řeknu,
mám strach, že dobře nejsem při smyslech.
Mně zdá se nějak, jako bych vás znal
a toho muže též; však pochybuji,
neb vskutku ani nevím, kde to jsem,
a mocí nemohu si vzpomenout
na tyto šaty, aniž vím, kde byl
jsem dnešní noc. Jen se mi nesmějte;
neb jak jsem živ, mně zdá se, tato paní

že moje dítě jest, Cordelie.

Cordelie. To jsem, to jsem.

Lear. Jsou tvoje slzy vlhké? –

Ba ano, jsou. Jen neplač, prosím tě.

Jed máš-li pro mne, chci ho vypít.

Vím, že mne nemiluješ; neb tvé sestry,
jak pamatuji se, mi ublížily.

Ty příčinu máš; ony nemají.

Cordelie. Ne, žádné nemám, žádné příčiny.

Lear. Jsem ve Francii?

Kent. Ve svém království
jste, vzácný pane.

Lear. Jen mne neklamte.

Lékař. Teď, dobrá paní, již se upokojte.

To velké zuření, jak vidíte,

v něm umrtveno; přec však neradno,

by rozpomněl se doby ztracené

v tom bezvědomí.²⁰⁰<TRN>²⁰⁰ „v tom bezvědomí“ Sl. přidal.</TRN>

Požádejte ho,

by dovnitř šel, a nerušte ho dále,

než zúplna se v mysli utiší.

Cordelie. Jak – neráčíte s námi, Výsosti?

Lear. Již musíte mít se mnou strpení;

a prosím zapomeňte, odpusťte;

jsemť stár a bláhový.²⁰¹<TRN>²⁰¹ Scéna smíření Cordelie s otcem

(v Tylově rkp IV, 9), která měla na Stavovském divadle velký úspěch, zní v Tylově překladu – vycházel zřejmě z textu Q na rozdíl od něm. překladů – takto:

Cordelia: Co dělá pán můj? Jak se vede jasnosti?

Lear: Ach proč mě k žalu z hrobu beřete? –

Tys duch již blažený; leč já tu na

kolo jsem poután ohnivý, jež slzy mé,

jak rozpuštěné opařují olovo.

Cordelia: Znáte-li mě, pane?

Lear: Tys duch – to dobře vím – kdy pak jsi zemřel?

Cordelia: O ještě, ještě daleko!

Lékař: Ještě nebdí; jen chvílku jej nechte odpočinouti.

Lear: Kdež pak jsem byl? – Kde jsem? – Ta denní jasnost?

Mne klamou zle; a kdybych jiného

tu spatřil, outrpností zašel bych.

Co říci? – Nechci přísahati, že

to ruce moje jsou. Ach okažte!

Tu cítím jehly píchnutí. O kdož

mne o mém stavu přesvědčí!

Cordelia: Pohleďte na mne, otče můj!

a k požehnání ruce vztáhněte.

Ne, klekat nesmíte!

Lear: Ach, netrop ousměšky!

Jsemť slabý, starý muž, i dětinský,

již osmdesáte i víc,

a, pravdu abych řekl, mně se zdá –

že nejsem zdravého již rozumu.

I tuším, že vás znám, i toho muže.

Však ještě nevěřím; neb nechápu,

jakéž tu místo jest, a věda má
se na šat tento nepamatuje,
i kde jsem noci poslední byl, nevím.
O nesmějte se mi! – leč, jak že muž
jsem, zdá se mi, že tato paní mé
jest dítě – má Cordelia! –

Cordelia: Ta jsem!

Lear: Jsou slze vaše mokré? – Na mou víru!

O prosím, neplačte!

A máš-li jedu, já jej vypiji!

Vím, že mě nemiluješ; sestry tvé

mi ublížily, jak se pamatuji,

ty však máš příčinu, a oni žádnou.

Cordelia: Já žádnou, žádnou!

Lear: Jsem snad ve Francii?

Kent: Jste ve svém království.

Lear: Ach, nepodvádějte!

Lékař: Již buďte milostivá paní upokojena.

Nyní jej s sebou vezměte a nevytrhujte

jej, až se duch jeho ještě více usadí.

Cordelia: Nelíbí se, jasnosti, s námi se projíti?

Lear: Jen trpělivost měj s mou slabostí.

A odpust, zapomeň! – Jsemť stár a dětinský.

(odchází – ostatní za ním)</TRN>

Odejdou všichni až na Kenta a Šlechtice.

Šlechtic. Jest to pravda, pane, že vévoda cornwallský tak byl zabit?

Kent. Nade vši pochybnost, pane.

Šlechtic. Kdo jest vůdcem jeho vojska?

Kent. Jak se povídá, Glostrův levoboček.

Šlechtic. Práví se, že Edgar, jeho vypuzený syn, mešká v Německu s hrabětem Kentem.

Kent. Pověst se různí. Je čas býti na stráži. Vojsko této říše se kvapem blíží.

Šlechtic. Rozhodnutí bude asi krvavé. Mějte se dobře, pane!

Odejde.

Kent. Můj cíl a chod²⁰²<TRN>²⁰² Orig. point and period. Obojí značí
tečku, konec.</TRN> se k zlu neb dobru snuje,
jak bitva toho dne se dobojuje.

Odejde.

JEDNÁNÍ PÁTÉ SCÉNA PRVNÍ

Britský tábor u Dovru.

Vystoupí s bubny a prapory Edmund, Regan, Šlechtic a vojsko.

Edmund (k Šlechtici). Nuž, jděte vévody se pozeptat,

zdaž trvá na posledním rozhodnutí,

neb zdali potom cos jej přimělo,

by změnil plán. Jeť vrtkavosti pln,

sám s sebou v rozporu. – A oznamte

nám jeho pevnou vůli.

Šlechtic odejde.

Regan. Sestřin posel

byl jistě někde stihnout nehodou.

Edmund. To možná, kněžno.

Regan. Nejmilejší hrabě,

vy znáte, jak vám přízniva chci být; –

nuž povězte mi, ale upřímně
a pravdou: milujete sestru mou?

Edmund. Jen láskou čestnou.

Regan. Nikdy nenašel jste
k ní²⁰³<TRN>²⁰³ Orig. to the forfended place – na zakázané místo,
tj. na lože.</TRN> cestu, která vyhrazena jest
jen mému svatu?

Edmund. Klamná myšlénka.

Regan. Mám strach, že byl jste již s ní v poměru
tak důvěrném, jak může jenom být.

Edmund. Ne, kněžno, na mou čest.

Regan. Za žádnou cenu
bych toho²⁰⁴<TRN>²⁰⁴ Orig. her – ji, tj. jako sokyni.</TRN> nesnesla.
Můj drahý lorde,
jen důvěrně se nechovejte k ní.

Edmund. Strach nemějte. – Hle, tady přichází,
a také její manžel, vévoda.

Vystoupí s bubny a prapory Vévoda albanský, Goneril a vojáci.

Goneril (stranou). Spíš bitvu prohrát chci, než by ta sestra
mne o něj obehřála.

Vévoda albanský. Vítejte
nám, drahá sestro! – Pane, slyším toto:
Král mešká u své dcery s jinými,
jež tuhost naší vlády přiměla
se vzepřít. – Kde jsem nemoh poctiv být,
já nikdy nebyl chabým. Co se týče
té války, máme na ní účastenství
jen proto, že nám Frank vpad do země,
a ne že povstal králi na pomoc
a jiným, kteří, jak se obávám,
dost spravedlivé mají příčiny
a vážných důvodů stát proti nám.

Edmund. Vy čacky mluvíte!

Regan. Nač rozumovat?

Goneril. Teď proti nepříteli slučme se,
neb o ty zvláštní spory domácí
se tady nejedná.

Vévoda albanský. Nuž, porad' me
se tedy se starými válečníky,
jak dále jednat.

Edmund. Přijdu do stanu
hned za vámi.

Regan. Ty, sestro, půjdeš s námi?

Goneril. Ne.

Regan. Jest to nanejvýše žádoucí;
a prosím pojd'.

Goneril (stranou). Ó, ho! Tu hádanku
již prohlížím. – Nuž půjdu.

Jak odcházejí, vystoupí Edgar přestrojen.

Edgar. Jestliže Vaše Milost mluvila
kdy s člověkem tak chudým, dopřejte
mu jedno slovo.

Vévoda albanský. Přijdu za vámi. –
Mluv.

Odejdou všichni až na Edgara a Vévodu albanského.

Edgar. Dříve, nežli bitvu začnete,
to psaní čtete. – Zvítězíte-li,
hlas polnice ať toho zavolá,
kdo přinesl je. Nuzný, jak se zdám,
přec bojovníka mohu přivést,
jenž dokáže, co v listu napsáno.²⁰⁵<TRN>²⁰⁵ Orig. what is avouched there –
dosl. co se tam tvrdí.</TRN>

Když prohrajete, vaše zemská pouť
tím skončí se a pikle přestanou.
Nech láska Štěstěny vám přízniva!

Vévoda albanský. Dřív neodcházej, než si přečtu list.

Edgar. Dél meškát nesmím,²⁰⁶<TRN>²⁰⁶ Orig. I was forbid it – dosl. bylo
mi to zakázáno.</TRN> leč až bude čas,
ať hlasatel dá znamení a přijdu.

Vévoda albanský. Buď tedy zdrav; tvé psaní prohlédnu.

Odejde Edgar.

Vrátí se Edmund.

Edmund. Již nepřátelské vojsko před námi;
své šiky seřad'te. Zde odhad jest
jich pravých sil a počtu, od zvědů
jak bděle vypátráno; prospěch teď
jest na vás.

Vévoda albanský. My je pozdravíme včas.²⁰⁷<TRN>²⁰⁷ Orig. We will greet the
time. Smysl je: zakročíme včas (pozdravíme čas jako
hostitel, který jde vstříc vítanému hostu). Čel.: Myť
uvítáme dobu, tj. příležitost.</TRN>

Odejde.

Edmund. Těm sestřám oběma jsem přísahal

svou lásku; hledí na se úkosem
jak uštknutý a zmije. Kterou vezmu?
Či obě? Jednu? Nebo žádnou z nich?
Té ani oné nelze užít,
když zůstanou mi obě na živu.
Vzít vdovu? – Její sestru Goneril
to pohne k šílenému zoufalství; –
a s druhou sotva dojdou svého cíle,
muž její dokud živ. Nuž, pro ten čas
chcem jeho váhy k bitvě užít.
Až bude po všem, ať si ta, jež přeje
si volna být, se o to postará,
jak nejrychlejš by se ho zbavila.
Co milosti se týče, kterou hodlá
dát Learovi a též Cordelii,
až po skončené bitvě do rukou
nám padnou, – nikdy toho nespátí,
by se jim odpustilo; jest mou vůlí
se brániti, ne stát na cesty půli.

Odejde.

SCÉNA DRUHÁ

Pole mezi oběma tábory.

Bitevní ryk za scénou. – Vystoupí, jdouce přes jeviště s bubny a prapory, Lear, Cordelie a vojsko; a odejdou.

Vystoupí Edgar a Gloster.

Edgar. Zde, otče, přijmi stromu toho stín
za hostitele; modli se, by právo
ted' zvítězilo. Vrátil-li se kdy
zas k tobě, útěchu ti přinesu.

Gloster. Bůh provázej vás, pane.

Odejde Edgar. Ryk bitevní za scénou. – Troubí se k ústupu.

Vrátí se Edgar.

Edgar. Pryč, starče! – Dej mi ruku; pryč, jen pryč!

Král přemožen a se svou dcerou jat.

Sem ruku; dál, jen dál!

Gloster. Nic dále, pane;
i zde můž člověk hnít.

Edgar. Jak, poznovu

ta těžká mysl? Člověk musí trpět

svůj odchod ze světa jak příchod sem;

být zralým značí všechno.²⁰⁸<TRN>²⁰⁸ Verš má podobný smysl jako
Hamletovo „readiness is all“ (H V, 2).</TRN> – Pojd'te již.

Gloster. I v tom je pravda.

Odejdu.

SCÉNA TŘETÍ

Britský tábor u Dovru.

Vystoupí s bubny a prapory Edmund jako vítěz; Lear a Cordelie v zajetí; Setník, vojáci atd.

Edmund. Ať odvede je důstojnická stráž;

a pozor bedlivý, než vyšší rozkaz

těch bude znám, jimž přísluší je soudit.

Cordelie. My nejsme první, za nejlepší chtění

kdož k nejhoršímu byli odsouzeni.

Tvůj los mi, bědný králi, trpko nésti;

já převzdorovala bych klamné štěstí.

Těch dcer, těch sester neuvidíme?

Lear. Ne, ne, ne, ne! Pojd', půjdem do žaláře;

jen my dva sami budem zpívati

jak ptáci v kleci. Až mne požádáš

o požehnání, pokleknu a budu

tě prosit za odpuštění. Tak budem žít

a modlit se a zpívat, povídat

si staré pohádky a smáti se

na zlaté motýly²⁰⁹<TRN>²⁰⁹ Orig. laugh at gilded butterflies – dosl.

smát se pozlaceným motýlům. Je ovšem těžko si představit

motýly ve vězení. Spíše má pravdu Craig, že Lear má na mysli

vyšňořené kavalíry u dvora. (Čapkové použili tohoto symbolu

požívačné mládeže v prvním obraze své alegorické komedie Ze

života hmyzu.)</TRN> a poslouchat,

jak chud'asové vypravují si

o dvorských novinách. A s nimi též

my budem hovořit, kdo vyhrává,

kdo ztrácí, kdo je v přízni, kdo z ní pryč;

a tvářit budem se tak tajemně,

jak bychom byli bohů důvěrníky. –

I přečkáme tak v kobce žalární

vše úklady a pikle²¹⁰<TRN>²¹⁰ Orig. packs and sects – spiklenecké

skupiny a sekty.</TRN> velmožů,

jichž příliv, odliv měsícem se řídí.

Edmund. Již odved'te je.

Lear. Na také žertvy, má Cordelie,
i sami bozi myrhu²¹¹<TRN>²¹¹ tj. posvěcují. Orig. incense – kadidlo.
Myrha je vonná arabská pryskyřice. Násl. Have I caught thee?
– dosl. chytil (našel) jsem tě, tj. což jsem tě nenalezl,
což tě nemám? Čel.: Držím-li pak tě pevně?</TRN> sypají. –
Mám tebe v náručí? Kdo rozloučit
nás chce, ať hlaveň s nebe přinese
a jako lišky vyžehnout nás musí.
Již oči osuš; mor jim rozžere
dřív maso s koží, než nás rozpláčou.
My dřív je uvidíme hlady mřít.
Pojď!

Odejdou Lear a Cordelie se stráží.

Edmund. Slyš, setníku, pojď sem, ten lístek vezmi.

Jdi s nimi do vězení. O stupeň
jsem již tě povýšil; a učiníš-li,
co tady psáno, cestu otevřeš
si k velikému štěstí. Věz jen to,
že člověk musí být jak jeho čas;
být útlocitným nesluší se meči.
Tvůj velký úkol ptaní nesnese;
buď řekni, že to vykonáš, neb jinak
si hledej štěstí.

Setník. Učiním to, pane.

Edmund. Nuž, k dílu; – potom za šťastna se měj,
až vykonáš to. Slyš, jak pravím, hned
a tak to proved', jak jsem napsal to.

Setník. Vůz táhnout nemohu ni oves jíst,
co ale člověk zmůže, vykonám.

Odejde.

Tuš. – Vystoupí Vévoda albanský, Goneril, Regan, jiný Setník a vojáci.

Vévoda albanský. Dnes, pane, mužnost svou jste dokázal

a Štěstěna vám byla přízniva.
Ti, kteří v bitvě stáli proti nám,
jsou naši zajatci; my žádáme
jich od vás, bychom s nimi naložili,
jak uznáme, že toho zasluhují,
a jak to káže naše bezpečnost.

Edmund. Já, pane, za dobré jsem usoudil,
by zubožený, starý král byl poslán
pod bdělou stráží v místo bezpečné;
neb jeho stáří kouzlem působíc
a ještě více jeho důstojnost,
vše srdce lidu k němu strhují
a oštěpy, jež my jsme najali,
v zrak obracejí nám, kdož vedem je.
S ním tamtéž vypravil jsem královnu;
– můj důvod týž; – a připraveni jsou
buď zítra, nebo pozděj předstoupit,
kam položíte soud. – Ted' pot a krev
s nás kape; přítel ztratil přítele
a v žáru i spor nejspravedlivější
ten proklíná, kdo cítí jeho hrot.
Ať rozhodne se o Cordelii

a jejím otci na vhodnějších místech.
Vévoda albanský. Aj, pane, dovolte, já pokládám
vás pouze za poddaného ve válce té,
ne za bratra.

Regan. To na tom záleží,
jak nám se zlíbí vyznamenat jej.
Vy měl jste tuším zeptati se dřív
po naší vůli, než jste mluvil tak.
Ved naše vojsko, byl mým zástupcem
na místě mém i za mou osobu.
V té plné moci přec by povstat moh
a zvat se vaším bratrem.

Goneril. Ne tak zhorka;
svou vlastní velikostí sám povznáší
se více nežli povýšením tvým.

Regan. Mým právem oděn mnou i nejlepším
se vyrovná.

Goneril. To nanejvýš by moh
snad, kdyby si tě za manželku vzal.

Regan. Aj, smíškové jsou často proroky.

Goneril. Hola, hola! Ten zrak as pošilhával,
jenž ti to pověděl.

Regan. Mně není volno, kněžno,
sic řekla bych vám, co mám na srdci.
Ty, vojevůdce, přijmi vojsko mé
i zajaté i podíl otcovský
a vládní jim i mně; jsouť hradby tvé.²¹²<TRN>²¹² tj. dobyl sis mne jako
hradu, hradby padly.</TRN>
Zde, před očima světa činím tě
svým chotěm a svým pánem.

Goneril. Chceš ho mít?

Vévoda albanský. Na tvoji dobré vůli nezávisí
to překaziti.

Edmund. Ani na tvé, kníže.

Vévoda albanský. Díím ano, poloukrevný míšenče!

Regan (*k Edmundovi*). Dej v bubny udeřit a prohlásit
má práva za svá.

Vévoda albanský. Ještě postůjíte;
a slyšte důvod: Tebe, Edmunde,
pro velezradu zatýkám a s tebou
v též vině tuto zmiji zlacenou.

Ukazuje na Goneril.

Co vašeho se týče nároku,
má sličná sestro, musím postavit
se proti němu jménem ženy své:
jeť tomu pánu zasnoubena již
a já co její manžel záповěď
zde musím činit vašim ohláškám.
Když provdati se chcete, věnujte
svou lásku mně; má choť jest zadána.

Goneril. Tot' fraška, hle!

Vévoda albanský. Tys, Glostre, ve zbroji;
ať zazní polnice; a nikdo-li
se neobjeví, aby dokázal
na tvoji osobě tvé ohyzdné

a zjevné, mnohé zrady – zde má výzva!

Hodí tnu rukavici.

Chci na tvém srdci toho dokázat,
než chleba okusím, že nejsi víc,
než zač tě prohlašuji.

Regan. Zle mi, zle!

Goneril (*stranou*). Tak není-li, víc jedu nevěřím.

Edmund (*házeje mu rukavici*). Zde moje odpověď; ať kdokoliv
mne v světě zrádcem zve, jak padouch lže.
Svou polnici nech znít; kdo vystoupit
si troufá, na něm, na vás – na komž ne? –
svou čest a věrnost pevně osvědčím.

Vévoda albanský. Hoj, hlasatel!

Edmund. Hoj, hlasatel! Kde jest?

Vévoda albanský. Jen na svou vlastní sílu bezpeč se;
neb vojsko²¹³<TRN>²¹³ vynech. thy – tvé.</TRN> na mé jméno sebrané
jsem také jménem svým již rozpustil.

Regan. Mně hůře jest a hůř. –

Vévoda albanský. Jest churava;
do mého stanu doprovod'te ji.

Odvádějí Regan. Vystoupí Hlasatel.

Sem, hlasateli; – zazní polnice –
a přečti toto.

Setník. Ať se zatroubí.

Zazní polnice.

Hlasatel (*čte*). Chce-li kdo z vojska, rytířského rodu neb důstojnosti, dokázati na Edmundovi,
domnělém hraběti z Glostru, že jest mnohonásobný zrádce, ať objeví se při třetím
zatroubení polnice. On směle chce se bránit.

Edmund. Znamení!

První zatroubení.

Hlasatel. Znovu!

Druhé zatroubení.

Hlasatel. Znovu!

Třetí zatroubení. Jiná polnice odpovídá za scénou.

Vystoupí Edgar ve zbrani; před ním Trubač.

Vévoda albanský. Co chce, se otažte; proč vystoupil
na tento hlahol polnice?

Hlasatel. Kdo jste?

Váš stav a jméno? Z jaké příčiny
jste dostavil se na to vyzvání?

Edgar. Mé jméno ztraceno; neb zrady zub
je ohlodal a změnil v červotoč.
Však urozené krve jsem jak sok,
s nímž bojovat jsem přišel.

Vévoda albanský. Kdo ten sok?

Edgar. Kdo tady stojí za Edmunda z Glostru?

Edmund. On sám. – Co od něho chceš ty?

Edgar. Tas meč,

by tvoje rámě, jestli moje řeč
snad křivdí srdci ušlechtilému,
ti právo zjednálo. Zde jest meč můj.
Hle, právem svojí urozenosti,
své přísahy i rytířskosti hlásám:
Vzdor svému mládí, síle, hodnostem
a místu, svému vítěznému meči

a štěstí nově ukovanému,
své chrabrosti a svému srdci vzdor,
jsi zrádce! – Pronevěrný bohům svým
a bratru, otci svému; odbojný
zde tomu vznešenému knížeti;
a od nejhořejšího vrcholu
své hlavy dolů až po samý prach
pod nohou svou ty ropuchovitý
jsi zrádce! – Řekni „ne“ a tento meč,
ta ruka i má zdatnost nejlepší
jsou volny na tvém srdci dokázat,
co prohlašuji zde: – že v hrdlo lžeš!

Edmund. Sic moudrost káže, abych dřív se ptal
po jménu tvém; leč an tvůj zevnějšek
tak bojovně a čacký vypadá
a jakýms mravem dýše tvoje řeč,
tím, co bych podle rytířského práva
moh bezpečně a slušně namítat,
zde pohrdám. Na vlastní hlavu tvou
zpět metám zrady; pekelnou tu lež
ti vrážím do srdce; i ačkoliv
šly mimo jen a sotva se mne tkly,
můj meč v ten mžik jim cestu ukáže,
kde navždy ztichnou. – Zazni, polnice!

Břesk polnic. – Bojují. Edmund padne.

Vévoda albanský. Ó chraňte, chraňte ho!

Goneril. Tot' úklad, Glostre!

Po právu zbraně nebyls povinen
se neznámému soku postavit. –
Tys nebyl přemožen, ty úskokem
byls podveden.

Vévoda albanský. Vy, paní, zmlkněte,
sic ústa ucpe vám to psaní zde.

Dost, pane!²¹⁴<TRN>²¹⁴ Orig. Hold, sir. Obrací se snad k Edgarovi,
aby Edmunda ušetřil, tak jako výše praví chraňte ho (orig.
save him), tj. nezapíjejte ho (Čel.: Ó šetřte, šetřte ho!).
Čel. k svému překladu „Stůjte, pane!“ přidává pozn.

„K Edgaru“. Jiný – pravděpodobnější – výklad je ten, že
podává dopis pravému adresátovi, Edmundovi: tu máte, pane.
V tomto smyslu nacházíme sloveso hold u Sh. dosti často.
Tato interpretace je ve shodě s následujícími slovy, která
zřejmě jsou adresována Edmundovi. Goneril mu chce psaní
vytrhnout a roztrhat.</TRN> – Horší ty nad každé jméno,
čti vlastní zločin svůj. – Nic trhat, paní!
Já vidím, že to znáš.

Goneril. A kdybych znala;–
můj zákon jest, ne tvůj; kdo pohnati
můž na soud mne?

Vévoda albanský. Ó, nad vše netvornost!
Znáš toto psaní?

Goneril. Neptej se, co znám.
Odejde.

Vévoda albanský. Za ní; – jest zoufalá a střežte ji.

Edmund. Cos klad mi za vinu, jsem učinil;
a více, mnohem víc; čas objeví to. –

Jest po všem veta; se mnou konec též.
Leč, kdo jsi ty, jenž slávy nade mnou
jsi dobyl? Jsi-li šlechtic, odpouštím ti.

Edgar. Bud' naše slitování vzájemné. –
Nic horší nejsem krví, než jsi ty,
a jsem-li lepší, tíms mi křivdil víc.
Mé jméno Edgar jest, syn tvého otce.
Soud bohů spravedliv a z chťičů našich
si tvoří k naší trýzni nástroje.
To tmavé, hříšné místo, kde tě zplodil,
jej o zrak přivedlo.

Edmund. Máš pravdu; – tak.
Svůj celý okruh kolo doběhlo;
a tady jsem.

Vévoda albanský. Již sama chůze tvá
mi věštila tvůj původ knížecí.
Nuž, dej se obejmut a lítost at'
mi srdce zkruší, jestliže jsem kdy
bud' k tobě choval zášť, neb k tvému otci.

Edgar. To vím, ctný kníže.

Vévoda albanský. Kde jste ukryt byl?
Jak zvěděl o útrapách otcových?

Edgar. Tím, že jsem jejich mírnitelem byl.

Nuž, slyšte krátce; – i až dopovím,
ó kéž by rázem puklo srdce mé!
Bych ušel krvavému v klatbu dání,
jež stíhalo mne v patách, krok co krok²¹⁵ <TRN>²¹⁵ „krok co krok“
přidáno. </TRN>
– ó sladké kouzlo našich životů,
že raděj mukou smrti umírat
chcem denně nežli umřít v jeden ráz –,
já v šilencovy hadry ukryl se,
bych nabyl podoby, jíž sami psi
se štítíli, a takto znetvořen²¹⁶ <TRN>²¹⁶ Orig. and in this habit – a
v tomto oděvu. Ring v násl. verši může znamenat kruh i
prsten. Zde se ovšem míní oční důlky. </TRN>
jsem potkal otce s krvavými kruhy,
z nichž drahokamy právě vyloupány.
Já stal se jeho opatrovníkem
a vodil ho a žebal pro něho
a zoufalství ho chránil. Nikdy však
– ó žel! – jsem nepověděl mu, kdo jsem,
až před půl hodinou, když ozbrojen,
sic vítězstvím ne jist, však doufanliv,
o jeho požehnání prosil jsem
a od počátku vypravoval mu
svou pout' až do konce. Však – bohužel! –
to srdce zdrásané, již příliš vetché,
by sneslo nával zápolících těch
dvou citů, radosti a zármutku,
mu puklo s úsměvem.

Edmund. Tvé vyprávění
mne dojalo a k dobrému snad bude.
Leč pokračuj, neb zdá se, jak bys chtěl
cos ještě říci.

Vévoda albanský. Víc-li ještě jest

víc bolestného, mlč, neb slyšev toto,
až k smrti teskliv²¹⁷<TRN>²¹⁷ Orig. I am almost ready to dissolve –
dosl. jsem téměř hotov rozplýnout se v slzách (hotov
k pláči) .</TRN> býti začínám.

Edgar. To zdálo by se dovršením být

těm, kteří k hoři choulostiví jsou;
leč kdosi²¹⁸<TRN>²¹⁸ Orig. but another, to amplify too much. Různé
výklady. Another by se mohlo vztahovat na hoře a to amplify
too much vykládá Muir jako rétorickou vložku: kdybych to měl
líčit podrobně.</TRN> zmohutnil tu přílišnost,

a o mnoho ji čině hojnější,
i samý její vrchol převýšil.

Co hlasitě jsem kvílel, přišel muž,
jenž dřív mne vida v stavu nejhorším,
se štítil hnusné společnosti mé,
leč nyní poznav, kdo to trpěl tak,
mou šíji sevřel pevnou náručí
a lkal, div nebes klenbu nezhroutil.

Pak, na otcovu padnuv mrtvolu,
o Learovi a sobě vyprávěl
zvěst nejžalnější, jakou kdy jal sluch;
a jak tak mluvil, rostl jeho žal
tak divoce, až svazy života
v něm praskat začaly. – Vtom po druhé
zvuk zazněl polnice; a tak jsem tam
jej poloušíleného zanechal.

Vévoda albanský. Kdo byl to?

Edgar. Kent, ó vypuzený Kent,
jenž přestrojen za hněvným jemu králem
šel krok co krok a služby konal mu,
jež neslušely by ni otroku.

Vystoupí Šlechtic s krvavou dýkou.

Šlechtic. Ó pomoc, pomoc!

Edgar. Komu pomoc?

Vévoda albanský. Mluv!

Edgar. Co znamená ta dýka krvavá?

Šlechtic. Jest horká, kouří; právě ze srdce
teď byla vytažena. – Ó – jest mrtva!

Vévoda albanský. Kdo mrtev? Muži, mluv!

Šlechtic. Ó pane, vaše choť; a její sestra
jest od ní otrávena; doznala to.

Edmund. Byl oběma jsem zadán; všichni tři
teď sňatek máme v jeden okamžik.

Edgar. Hle, tam jde Kent.

Vévoda albanský. Sem těla přineste,
ať živa jsou či mrtva.

Odejde Šlechtic.

Boží soud

zde chvěním plní nás, ne soustrastí.

Vystoupí Kent.

Ó, jest to on? Čas nedovoluje
tak vítat jej, jak velí povinnost.

Kent. Jdu králi, svému pánu, na věky
dát dobrou noc. – Jest někde mezi vámi?

Vévoda albanský. Tak zapomenout věci velikých!

Mluv, Edmunde, kde nalézá se král?
Kde jest Cordelie? – Ó, vidíš, Kente,
to podívání?

Přinášejí mrtvou Goneril a Regan.

Kent. Ach, proč se to stalo?

Edmund. A přece jen byl Edmund milován;
mně k vůli jedna otráвила druhou
a potom sama zavraždila se.

Vévoda albanský. Tak jest. – A teď jim tváře zahalte.

Edmund. Po žití prahnu! – Něco dobrého
chci vykonat vzdor vlastní povaze. –
Hned pošlete – jen rychle – do zámku;
neb na můj psaný rozkaz ohrožen
jest život Learův i Cordeliin.
Včas pošlete –

Vévoda albanský. Ó, běžte, běžte, běžte!

Edgar. Můj kníže, ke komu?

(K Edmundovi) Kdo rozkaz má?
Cos posli na znamení odvolání.

Edmund. Tos dobře připomněl; můj vezmi meč
a dej ho setníku.

Vévoda albanský. Spěš o život!

Odejde Edgar.

Edmund. Má rozkaz od tvé manželky a mne

Cordelii v žaláři zardousit
a vinu svést na její zoufalost,
že sama ruku na se vložila.

Vévoda albanský. Kéž bohové ji chrání! – Toho zde
pryč zatím odnese.

Odnese Edmunda.

Vrátí se Lear s mrtvou Cordelií v náručí; Edgar, Setník a jiní následují.

Lear. Ó kvilte, kvilte, kvilte!²¹⁹<TRN>²¹⁹ Tyl obměňuje: Ó lkejte, plačte,

bědujte. </TRN> – Ó, vy lidé,
jste z kamene! – Já vaše ústa mít
a oči, zalkal bych, až nebeská
by klenba pukala! – Odešla navždy. –
Já vím, kdy někdo mrtev a kdy živ;
jest mrtva jako hlína. – Zrcadlo
mi podejte! A jestli její dech
je zamžl nebo zakalí, jest živa.

Kent. Či předpovídáný to soudný den?

Edgar. Neb obraz oné hrůzy?

Vévoda albanský. Pád a zmar.²²⁰<TRN>²²⁰ Orig. Fall and cease. Sl.

jako Delius a Voss pojal obojí jako subst. Ale je lépe je
považovat – jako Capell – za imperativ: ať nebe spadne a
všecko zahyne. Podobně Schl.: brich, Welt, vergeh!</TRN>

Lear. To pírkó chví se; žije; jest-li tak,

to štěstí všechno hoře nahradí,
jež kdy jsem cítil.

Kent (*poklekne*). Ó, můj dobrý pane!

Lear. Pryč! – Prosím tě.

Edgar. To čacký Kent, váš přítel.

Lear. Mor na vás všechny, vrazi, zrádcové!

Já moh ji vzkřísit; – navždy teď ta tam!

Cordelie, Cordelie! Jen mžik
tu sečkej. – Ha! – Co povídáš?
Hlas její býval vždy tak lahodný,
tak dobrý, tichý – vzácný ženy skvost.
Já zabil otroka, jenž rdousil tě.

Setník. Jest pravda, mylordi, to učinil.

Lear. Že ne, ty chlapče? Však jsem vídal den,
kdy ten můj dobrý hryzoun kalený²²¹<TRN>²²¹ Orig. my good biting
falchion – moje dobrá břitká šavle („šablenka
broušená“). </TRN>
by býval všechny skákat naučil. –
Jsem nyní stár a vše ty útrapy
mne podlamují. – Kdo jste vy? Mé oči
již nejsou z nejlepších. – Hned povím, hned.

Kent. Kdys štěstí-li se vychloubalo dvěma,
z nichž jeden v lásce, druhý v nenávisti
byl u něho – zde zříme jednoho.

Lear. Tak šero²²²<TRN>²²² Cam. This is a dull sight – to je trapná
podívaná (trapné divadlo). Čel.: Můj zrak je kalný. Sl. zde
patrně přijal konj. light za sight. Jeho překlad je tu
vhodnější. – Z Kentovy odpovědi se po prvé dovídáme, že
v přestrojení přijal jméno Gaius. </TRN> tady. – Nejste Kent?

Kent. Ba týž;
váš sluha, Kent. Kde jest váš sluha Gaius?

Lear. Ó, dobrý chlapík, to vám povídám;
a bít se uměl, rána za ránu; –
je mrtev, shnil.

Kent. Ne, dobrý pane můj;
já jsem ten muž –

Lear. To uhlídáme hned.

Kent. – jenž od prvního štěstí obratu
a úpadku váš truchlý stíhal krok.

Lear. Jste tady vítán.

Kent. Kdož by měl být víc? –²²³<TRN>²²³ Orig. Nor no man else.
Jiný výklad by byl, že si nevšimá slov Learových a
pokračuje: a žádný jiný. (Tak Čel.) V Sl. pojetí znějí jeho
slova příliš neskromně. </TRN>
Vše bezradostno, temno, mrtvo zde.
Dvě starší dcery vaše připravily
se o život a mřely v zoufalství.

Lear. Aj, to si myslím.

Vévoda albanský. Neví sám, co mluví,
a bezúčelno říkat mu, kdo jsme.

Edgar. Ba marno.

Vystoupí Setník.

Setník. Edmund skonil, mylorde.

Vévoda albanský. To málo váží zde. – Nuž, lordové
a vzácní přátelé, teď poslyšte
náš úmysl: Co může útěchy
se dát v tom velkém rozvratu, se dá.
My sami, dokud bude na živu
kmet královský, mu postupujeme
svou svrchovanost.

(K Edgarovi a Kentovi) Vy pak v práva svá

se uvážete, rozmnožená ctí
a hodnotami, jak vaše oddanost
jich víc než zasloužila. Přátelé
mzdy okusí za svoji šlechtnost
a nepřátelé kalich viny své. –
Ó hleďte, hleďte!

Lear. A ubohý můj bloudek²²⁴<TRN>²²⁴ Orig. And my poor fool is hang'd! –
A ubohý můj blážínek oběšen! Někdy se má za to, že tu Lear
mluví o šaškovi. To přijímá Chudoba II. v doplněném textu
str. 592. Ale fool je zde něžná přezdívka Cordelie. Bradley
se domnívá, že si Lear už oba své ochránce plete.</TRN>
zardousen!

A žádný, žádný, žádný život v něm!
Proč pes a kuň a myška mají život –
a ty mi nemáš ani dechnutí?
A nevrátíš se už mi nikdy víc –
nikdy, nikdy, nikdy, nikdy, nikdy! –
Ten knoflík rozepněte, prosím vás;
dík, pane. – Vidíte to? – Hleďte na ni –
jen hleďte – její rty – hle tam, hle tam!

Umře.

Edgar. On omdlévá. – Můj králi, králi můj!

Kent. Ó, pukni, srdce, pukni, prosím tě!

Edgar. Jen oči otevřete, mylorde.

Kent. Víc jeho ducha netrapte. – Ó, nechte
jej odejít. – Nenávidí ho,
kdo na tvrdého světa mučidlech
by chtěl ho napínati ještě dál.

Edgar. On vskutku dokonal.

Kent. Ba zázrak jest,
že snes to dlouho tak. To život byl,
ježž udržoval pouze násilně.

Vévoda albanský. Již odnese je. Všeobecný smutek
teď úkol náš.

(*Ke Kentovi a Edgarovi*) Nuž, přátelé mé duše,
teď panujte vy oba v říši mojí,
ať její rány krvavé se zhojí.

Kent. Mám cestu, pane; brzo musím jít,²²⁵<TRN>²²⁵ tj. na onen svět. Již dříve
vysvítalo ze slov Edgarových o tom, jak zanechal Kenta
v bezvědomí, že jeho života je na mále.</TRN>
můj pán mne volá, nesmím odepřít.

Vévoda albanský. Být musíme, jak truchlý čas to velí,
jak cit chce mluvit, ne jak bysme měli.

Ten nejstarší snes nejvíc; tolik běd

my mladí nedožijem ani let.²²⁶<TRN>²²⁶ Ff dávají poslední slovo Edgarovi
na rozdíl od Qq, nikoli vévodovi. (Toto neobvyklé řešení
přijal např. ruský režisér Bebutov.) M. M. Morozov měl za
to, že přidělí-li se poslední čtyřverší mladému Edgarovi,
dovršuje se tím slavnostně – po vítězství nad lstivým
Edmundem – vývoj této postavy. Celé finále při této úpravě
vyznívá prý optimisticky: Edgar se po všech přestálých
útrapách ujímá vlády. Schmidt připisoval první dva verše
Edgarovi, poslední dva Albanymu. Smysl vykládá Deighton:
musíme povolit těžkému břemenu žalu, který čas na nás uvrhl

a poddat se přirozeným citům, nedbajíce toho, jaké pocity
bychom měli vyjádřit.</TRN>

Odejdou s pohřebním pochodem.